

Univerzita Karlova v Praze
Právnická fakulta

Mgr. Aneta Vondráčková

OPATŘENÍ EVROPSKÉ UNIE V OBLASTI PRANÍ PENĚZ

Rigorózní práce

Vedoucí rigorózní práce: prof. JUDr. PhDr. Michal Tomášek, DrSc.

Evropské právo

Datum vypracování práce (uzavření rukopisu): 31. 01. 2016

Prohlašuji, že předloženou rigorózní práci jsem vypracovala samostatně a že všechny použité zdroje byly řádně uvedeny. Dále prohlašuji, že tato práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze dne 31. 01. 2016

Mgr. Aneta Vondráčková
Autorka rigorózní práce

Poděkování:

Na tomto místě bych ráda poděkovala vedoucímu této rigorózní práce, panu prof. JUDr. PhDr. Michalu Tomáškoví, DrSc., za cennou podporu, kterou mi poskytl při vzniku této práce.

Obsah

1	Úvod.....	5
2	Zařazení problematiky do systému evropského práva.....	9
2.1	Úvod.....	9
2.2	Vývoj spolupráce v trestních věcech.....	10
2.3	Role Soudního dvora ve vývoji spolupráce v trestních věcech v EU	13
2.4	Shrnutí.....	15
3	Vymezení základních pojmů	16
3.1	Praní špinavých peněz, praní peněz nebo legalizace výnosů z trestné činnosti?.....	16
3.1.1	K historii označení praní peněz	18
3.2	Legální definice praní peněz	19
3.2.1	Unijní právo	19
3.2.2	Mezinárodní právo	20
3.2.3	Česká legislativa	21
3.3	Praní peněz a financování terorismu – podobnosti a rozdíly	23
3.4	Povinné osoby	25
3.5	Shrnutí.....	25
4	Proces praní špinavých peněz	27
4.1	Ilustrace metod používaných při praní peněz na konkrétním odhaleném případě	29
4.2	Shrnutí.....	31
5	Prameny právní úpravy přijaté na mezinárodní úrovni	32
5.1	Doporučení Rady Evropy z 27. června 1980	32
5.2	Úmluva OSN proti nedovolenému obchodu s omamnými a psychotropními látkami z 20. prosince 1988	34
5.3	Zásady Basilejského výboru o ochraně bankovního systému před jeho zneužitím pro praní peněz.....	35
5.4	Úmluva o praní, vyhledávání, zadržování a konfiskaci výnosů zločinu.....	36
5.5	Doporučení Finančního akčního výboru proti praní peněz.....	37
5.5.1	Revize Čtyřiceti doporučení z roku 2012	42
5.6	Úmluva OSN proti mezinárodnímu organizovanému zločinu.....	46
5.7	Shrnutí.....	47
6	Prameny právní úpravy na úrovni Evropské unie.....	48
6.1	Směrnice Rady č. 91/308/EHS o předcházení zneužití finančního systému k praní peněz.....	48
6.2	Směrnice Evropského parlamentu a Rady č. 2001/97/ES pozměňující Směrnici Rady č. 91/308/EHS	54
6.3	Nařízení Evropského parlamentu a Rady o kontrolách peněžní hotovosti	56
6.4	Směrnice Evropského Parlamentu a Rady č. 2005/60/ES	59
6.4.1	Hloubková kontrola klienta	59
6.4.2	Politicky exponované osoby	62
6.4.3	Finanční zpravodajská jednotka.....	63
6.5	Směrnice Evropského parlamentu a Rady (EU) 2015/849	64
6.5.1	Systém pro posouzení rizik.....	65
6.5.2	Definice praní peněz a změny prahových hodnot pro kontrolu klienta	68
6.5.3	Politicky exponované osoby	69

6.5.4	Centrální registr skutečných vlastníků.....	70
6.5.5	Sankce pro povinné osoby	73
6.5.6	Hlubková kontrola klienta	75
6.5.7	Politika ve vztahu ke třetím zemím	77
6.5.8	Povinné osoby – právníci, auditoři, notáři, daňoví poradci	78
6.5.9	Role oznamovatelů	82
6.5.10	Shrnutí.....	84
6.6	Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) 2015/847.....	84
6.7	Shrnutí	86
7	Mlčenlivost advokáta v souvislosti s praním peněz a relevantní judikatura.....	88
7.1	Relevantní judikatura	89
7.1.1	Michaud proti Francii	90
7.1.2	Judikát Soudního dvora C-305/05 Komory belgických advokátů proti Radě EU	93
8	Postavení Ministerstva financí ČR a České národní banky v boji proti praní peněz.....	95
8.1	Role Ministerstva financí	95
8.2	Role České národní banky v oblasti praní peněz	97
8.2.1	Návrh zákona o centrální evidenci účtů.....	97
9	Kontrola praní špinavých peněz v praxi u bank	101
9.1	Exkurz k softwarům proti praní peněz	101
9.2	Příklady nejčastějších pochybení povinných osob.....	104
9.2.1	Nesplnění povinnosti „ <i>know your customer</i> “	104
9.2.2	Pochybení v přístupu k politicky exponovaným osobám	104
9.2.3	Nedostatečná archivace záznamů o proškolení nových zaměstnanců	105
9.2.4	Nedostatečná archivace údajů o provedení kontrolních opatření u klienta	105
9.3	Shrnutí.....	106
10	Závěr	107
	Seznam použité literatury a pramenů.....	111
	Abstrakt v českém jazyce	119
	Abstract in English language	120
	Resumé.....	121
	Klíčová slova	123
	Key words	123

1 Úvod

Předkládaná práce zpracovává multioborové téma, jehož přesahy můžeme nalézt v právu trestním, správním i finančním. Rovněž lze nalézt přesahy do sféry ekonomické. V rámci práva Evropské unie se jedná o téma úzce související s prostorem svobody, bezpečnosti a práva a také se základními svobodami vnitřního trhu, zejména volným pohybem kapitálu a plateb. Zpracovávaná problematika praní peněz představuje mezinárodní fenomén, který ztělesňuje reálnou hrozbu nejen pro stabilitu národních i mezinárodních finančních systémů, ale i pro naši společnost jako takovou. Jedná se o aktuální nebezpečí, které se snaží řešit jednotlivé státy světa, mezinárodní a nadnárodní organizace. Osoby peroucí peníze se však vyznačují velkou rafinovaností, stále vymýšlejí nové metody, jak peníze z nelegálních zdrojů zlegalizovat, a nově přijatým opatřením se vždy stačí přizpůsobit.

O škodlivosti tohoto fenoménu netřeba dlouze polemizovat. Jeho škodlivosti svědčí řada argumentů, mimo jiné:

- 1) *Podpora dalších kriminálních skupin.* Praní peněz může ve svém důsledku způsobit, že kriminální živly díky zisku peněz z nelegálních zdrojů (prostituce, pašování drog aj.) získávají větší vliv ve společnosti a mohou podporovat aktivity jiných kriminálních skupin.
- 2) *Nižší příjmy státu z daní.* I stát sám na praní peněz zločineckými skupinami trátí, jelikož je okrádán na krácení daní z příjmů. Špinavé peníze jsou peníze nezdaněné, které pak ve státním rozpočtu chybí.
- 3) *Negativní ovlivnění ekonomických veličin.* Z ekonomického hlediska se jedná o činnost s velmi negativním vlivem, protože nelegálně získané peníze mohou ovlivnit jiné ekonomické veličiny, například výši úroků či směnné kurzy, což není žádoucí jev. Paradoxně může také přispět ke zchudnutí dotčeného státu.

4) *Nepřiměřené navýšení cen.* Zločinecké skupiny mají v souvislosti s narůstajícím majetkem větší moc a mohou poškozovat přirozené hospodaření státu. Může docházet k nepřirozenému navýšení cen nemovitostí a ceny práce a zvýšení inflace.

5) *Ohrožení stability finančního systému.* Pokud pro činnost praní peněz budou zneužívány banky a finanční instituce, hrozí, že bude ohrožena spolehlivost a stabilita nejen postižené instituce, ale také důvěra společnosti ve finanční systém jako celek.

S práním peněz se naše společnost i zákonodárci jednotlivých zemí potýkají již téměř sto let. Za tu dobu bylo zjištěno, že pouze spolupráce na mezinárodní úrovni může přinést očekávané výsledky. Jedná se o mezinárodní jev, na který musí být i v mezinárodním měřítku nahlíženo. Praní peněz se rovněž úzce pojí s problematikou financování terorismu. Předmětem této však práce nebude, a s ohledem na doporučený rozsah ani nemůže být, rozbor problematiky financování terorismu, ač úzce souvisí s práním peněz. Práce si klade za cíl provést analýzu dosud přijatých opatření proti praní peněz zejména na úrovni Evropské unie, poukázat na případné nedostatky právní úpravy a rozebrat tento negativní fenomén i v praktických souvislostech v návaznosti na výkon profese advokáta a výkon činnosti bank. Problematika však představuje materii natolik širokou, že není možné obsáhnout všechny její aspekty v rámci jedné práce. Tato práce se proto primárně zaměří na opatření, která byla přijata v boji s fenoménem praní peněz na mezinárodní a unijní úrovni. Na mezinárodní úrovni nejprve proto, že unijní úprava se v mnohém právě tou mezinárodní úpravou inspirovala.

Tato práce je členěna na úvod a osm kapitol. Po úvodu druhá kapitola se zabývá vývojem spolupráce v trestních věcech na úrovni EU. Pro přijetí opatření v oblasti praní peněz je dle mého názoru důležité nastínit ochotu členských států k integraci i v trestněprávní oblasti. Jak lze předpokládat, ochota členských států byla zpočátku mizivá, nicméně časem se ukázalo, že spolupráce v potírání

některých trestných činů na úrovni EU může přinést velké výhody. Vývoj spolupráce byl zatím završen přijetím Lisabonské smlouvy.

Třetí kapitola této práce si klade za cíl teoreticky uchopit základní pojmy, které budou v následujícím textu používány. Kapitola přinese vymezení pojmu praní peněz v několika jazykových verzích členských států EU a dalších legálních definic.

Čtvrtá kapitola se zabývá charakteristikou procesu praní peněz, který člení do několika fází, a uvádí některé typické metody. Součástí této kapitoly je provedení tématu do konkrétní roviny také vybraný odhalený případ praní peněz známý pod názvem „Pizza connection“.

Pátá kapitola charakterizuje některá opatření pro boj proti praní peněz, která byla přijata na mezinárodní úrovni. V rámci kapitoly jsou tato opatření ve stručnosti charakterizována a jsou vyzdvíženy jejich přínosy. Tato kapitola se detailněji zabývá tzv. Čtyřiceti doporučeními FATF, která můžeme označit za jeden z nejdůležitějších dokumentů, které se zabývají praním peněz. Vychází z něj mezinárodní smlouvy, legislativa Evropské unie, ale i národní legislativa týkající se praní peněz.

Šestá kapitola se zaměřuje na všechny dosud přijaté směrnice v oblasti praní peněz na úrovni Evropské unie a související nařízení. Největší důraz je kladen na směrnici z roku 2005 a na směrnici z roku 2015. Kapitola si klade za cíl kriticky zhodnotit nově zaváděná opatření a nastínit možnosti provedení směrnice v národním právu.

Sedmá kapitola rozebírá povinnost profesní mlčenlivosti advokáta v návaznosti na opatření v boji proti praní peněz. Cílem kapitoly je zdůraznit vztah důvěry mezi advokátem a jeho klientem, díky kterému může advokát řádně hájit zájmy svého klienta. Je rovněž zmíněna relevantní judikatura, ve které se evropské soudy zabývaly konfliktem povinnosti oznámit praní peněz a profesní mlčenlivostí advokátů.

Osmá kapitola se blíže zabývá činností finanční zpravodajské jednotky, kterou v České republice ztělesňuje Finanční analytický útvar Ministerstva

financí. Dále je charakterizována činnost České národní banky a zejména její potenciálně nová pravomoc v oblasti správy centrální evidence účtů.

Devátá kapitola představuje spíše praktický vhled do problematiky. Blíže charakterizuje používané počítačové programy v oblasti boje proti praní peněz. Dále se zabývá studií České národní banky ohledně porušení povinností jí dohlíženými povinnými osobami.

Při zpracování této práce bude použita metoda deskriptivní, analyticko-syntetická a částečně také komparativní.

2 Zařazení problematiky do systému evropského práva

2.1 Úvod

Problematiku předkládané práce bychom v rámci evropského práva mohli zařadit do tematického okruhu základních svobod vnitřního trhu, zejména volného pohybu kapitálu a plateb, anebo také do okruhu prostoru svobody, bezpečnosti a práva. Domnívám se, že to byl hlavně vývoj v oblasti trestněprávní spolupráce, který umožnil společný postup v potírání praní peněz. Díky němu bylo možné stanovit minimální pravidla ohledně vymezení trestných činů a sankcí v oblastech mimořádně závažné trestné činnosti s přeshraničním rozměrem, kam praní peněz bezesporu můžeme zařadit. Následující část této kapitoly se tedy bude věnovat vývoji sbližování trestního práva napříč členskými státy.

Trestní právo se v systému práva odjakživa těší jistému výsostnému postavení. Díky základnímu přístupu k trestnímu právu jakožto k prostředku ultima ratio¹, bdí toto právní odvětví nad ostatními odvětvími práva a čeká na své uplatnění. V ideálním případě by trestní represe měla představovat poslední nástroj sloužící k ochraně zákonem stanovených zájmů. Mělo by jí být užito až tehdy, kdy ostatní dostupné prostředky definitivně selžou nebo se ukážou pro daný případ jako nevhodné. Pravomoc trestní represe (práva trestat) představuje pro každý stát naplnění jeho výsostných práv. Díky němu stát může přimět jednotlivce chovat se v souladu s právem, či se alespoň nechovat proti právu.

Mezinárodní zločin za posledních několik let prudce vzrostl. Jistou souvislost lze vidět i s přesuny obyvatel do různých států, různých kontinentů. Pachatelé trestných činů přicházejí z různých zemí a po dokonání trestného činu opět odcházejí. Dopady trestného činu mohou nastat ve více zemích, přičemž v každé z nich se může projevit pouze jednotlivá fáze – příprava, pokračování,

¹ V odborné literatuře se rovněž setkáváme s pojmem zásada subsidiarity trestní represe.

dokonání.² Ačkoliv historické zkušenosti ukázaly, že státy jakýkoliv zásah do svého garantovaného práva trestat nesly velmi nelibě, prokázalo se, že případná spolupráce dvou je efektivnější než úsilí jednoho, a to i v oblasti trestněprávní.

Je faktem, že mezinárodní zločin, který míří proti mezinárodnímu veřejnému pořádku, nelze úspěšně potírat pouze prostředky vnitrostátního trestního práva.³ Zároveň uplatňovat opatření mezinárodní trestní spolupráce globálně může být obtížné. Z toho důvodu se jeví efektivnější spolupráce na menším území, např. na úrovni Evropské unie (dále také „EU“ nebo „Unie“). Jak trefně uvádí M. Tomášek, ušlechtilý proces europeizace trestního práva⁴ se však bohužel od svého počátku setkává s nevolí členských států. Jakékoliv rozhodnutí orgánů EU směřující ke sblížení trestněprávních předpisů napříč Uníí je vnímáno členskými státy jako snaha o omezení jejich suverenity. Přijímání unijní legislativy v této oblasti musí být dobře zdůvodněno, například nezpochybnitelnými hodnotami, které chrání. Prakticky jen díky těmto odůvodněním se podařilo Evropské unii od přijetí Amsterodamské smlouvy dosáhnout minimální harmonizace skutkových podstat trestných činů nebo vzájemného uznávání soudních rozhodnutí.⁵

2.2 Vývoj spolupráce v trestních věcech

Zakladatelé tehdejšího Evropského společenství by ani ve skrytu duše nemohli předvídat, jakým směrem se postupem času bude proces evropské integrace ubírat. Jako úplný počátek vývoje spolupráce v trestních věcech

² TOMÁŠEK, Michal, Harald Christian SCHEU, Jaroslav FENYK, Tomáš GŘIVNA a Jiří HERCZEG. *Europeizace trestního práva*. Praha: Linde, 2009, s. 15.

³ TOMÁŠEK, Michal, Harald Christian SCHEU, Jaroslav FENYK, Tomáš GŘIVNA a Jiří HERCZEG. *Europeizace trestního práva*. Praha: Linde, 2009, s. 15.

⁴ Europeizaci M. Tomášek vymezuje jako proces sdílení souboru evropských trestněprávních norem státy Evropské unie za účelem zabránit nárůstu trestné činnosti, a zejména organizovanému zločinu. Srov. TOMÁŠEK, Michal, Harald Christian SCHEU, Jaroslav FENYK, Tomáš GŘIVNA a Jiří HERCZEG. *Europeizace trestního práva*. Praha: Linde, 2009, s. 13.

⁵ TOMÁŠEK, Michal, Harald Christian SCHEU, Jaroslav FENYK, Tomáš GŘIVNA a Jiří HERCZEG. *Europeizace trestního práva*. Praha: Linde, 2009, s. 13.

v Evropské unii považujeme přijetí tzv. Maastrichtské smlouvy⁶, resp. Smlouvy o Evropské unii, která vytvořila třípilířovou strukturu EU. První pilíř pojímal dosavadní Společenství a byl typický rozhodováním a tvorbou práva založenou na nadnárodním principu (na souhlasu kvalifikované většiny členských států). Druhý pilíř zahrnoval společnou zahraniční a bezpečnostní politiku. Třetí pilíř obsahoval spolupráci v oblasti justiční a policejní. V těchto dvou pilířích spočívalo rozhodování a tvorba práva na mezivládním principu (na jednomyslném souhlasu členských států).⁷

Následující novela zakládacích smluv, tzv. Amsterodamská smlouva⁸, se zasloužila o vytvoření tzv. prostoru svobody, bezpečnosti a práva: „*Unie si stanoví cíle zachovávat a rozvíjet Unii jako prostor svobody, bezpečnosti a práva, ve které je zaručen volný pohyb osob ve spojení s vhodnými opatřeními týkajícími se kontroly na vnějších hranicích, práva azylu, přistěhovalectví a předcházení a potírání zločinnosti.*“⁹ Základní právní rámec pro společný postup EU v oblasti justiční spolupráce v trestních věcech představuje čl. 31 Smlouvy o Evropské unii (ve znění Amsterodamské smlouvy), který vyjmenovává jednotlivé možnosti spolupráce:

- *usnadňování a urychlování spolupráce příslušných ministerstev a soudů nebo rovnocenných orgánů členských států v trestním řízení a při výkonu rozhodnutí;*
- *ulehčování extradice mezi členskými státy;*
- *zajišťování slučitelnosti příslušných předpisů členských států, pokud je to nutné k zlepšení této spolupráce;*

⁶ Maastrichtská smlouva byla podepsána dne 7. února 1992 a vstoupila v platnost dne 1. listopadu 1993.

⁷ TOMÁŠEK, Michal, Vladimír TÝČ, Irena PELIKÁNOVÁ, Tereza KUNERTOVÁ, Lenka PÍTROVÁ, Martin SMOLEK, Jiří MALENOVSKÝ, Filip KŘEPELKA a David SEHNÁLEK. *Právo Evropské unie*. Vyd. 1. Praha: Leges, 2013, s. 48.

⁸ Amsterodamská smlouva byla podepsána dne 2. října 1997 a vstoupila v platnost dne 1. května 1999.

⁹ Srov. čl. 2 Smlouvy o EU (ve znění Amsterodamské smlouvy).

- *předcházení jurisdikčních konfliktů mezi členskými státy;*
- *postupné přijímání opatření k zavedení minimálních norem o skutkových podstatách trestných činů a trestech v oblasti organizované kriminality, terorismu a obchodu s drogami.*

Naprosto radikální zlom v oblasti trestní spolupráce nastal až přijetím Lisabonské smlouvy. Do doby přijetí Lisabonské smlouvy představovala justiční a policejní spolupráce materii spadající pod tzv. třetí pilíř EU. Lisabonská smlouva pilířovou strukturu kompletně zrušila a oblast policejní a justiční spolupráce se stala sdílenou pravomocí Evropské unie.¹⁰ Policejní a justiční spolupráce v trestních věcech nyní spadá pod pravomoc v oblasti prostoru svobody, bezpečnosti a práva¹¹. Orgány EU mohou v této oblasti spolupráce vydávat nařízení a směrnice, což za dřívější úpravy v rámci třetího pilíře nebylo možné (orgány EU byly v rámci třetího pilíře oprávněny vydávat rámcová rozhodnutí, která byla obdobou směrnice pro oblast policejní a justiční spolupráce¹²).

Jak správně uvádí M. Tomášek, legislativní proces v této oblasti však nadále reflektuje citlivost problematiky a křehkou rovnováhu mezi prvky nadnárodními a mezivládními. Nadstátní prvek spatřuje např. v pravomoci EU přijímat v této oblasti legislativní akty sekundárního práva (přičemž v oblastech mimořádně závažné činnosti s přeshraničním rozměrem lze přijímat směrnice stanovící minimální pravidla ohledně trestných činů a sankcí, což se platí i pro aktivitu praní peněz.¹³), v posíleném postavením Komise a statusu Eurojustu a Europolu aj. Mezivládní prvek se projevuje například posílením postavení národních

¹⁰ Srov. čl. 4 odst. 2 písm. j) Smlouvy o fungování EU.

¹¹ Nyní je prostor, svobody, bezpečnosti a práva upraven v hlavě V. Smlouvy o fungování EU (čl. 67 a násl.). Do této oblasti patří politika týkající se kontrol na hranicích, azylu a přistěhovalectví; justiční spolupráce v občanských věcech; justiční spolupráce v trestních věcech; policejní spolupráce.

¹² SVOBODA, Pavel. *Úvod do evropského práva*. 3. vyd. Praha: C.H. Beck, 2010, s. 95.

¹³ Čl. 83 odst. 1 Smlouvy o fungování EU.

parlamentů.¹⁴ M. Tomášek dále uvádí, že projevem mezivládního principu je rovněž nejednotný rámec prostoru svobody, bezpečnosti a práva.¹⁵ Velká Británie, Irsko a Dánsko se neúčastní legislativních procesů spadajících do této oblasti a přijatá opatření na ně nemají vliv. Dánsko si výjimku vyjednalo v rámci Protokolu o postavení Dánska. Nejen, že jeho hlas není potřeba k přijetí opatření Rady v této oblasti, ale také se na něj nevztahují žádná opatření podle hlavy V. Smlouvy o fungování EU.¹⁶ Dánsko uplatnilo princip tzv. opt-out. Na rozdíl od Dánska, Velká Británie a Irsko uplatnily dle mého názoru výhodnější postup. Dle Protokolu o postavení Spojeného království a Irska s ohledem na prostor svobody, bezpečnosti a práva se sice obecně nepodílejí na přijímání opatření Rady v této oblasti¹⁷, ale mohou se pro svou účast rozhodnout.¹⁸

2.3 Role Soudního dvora ve vývoji spolupráce v trestních věcech v EU

Tak jako v jiných oblastech i v oblasti sbližování trestního práva jednotlivých členských států sehrál velmi podstatnou roli Soudní dvůr. V 80. letech 20. století v rámci rozhodování případu Cowan¹⁹ musel posoudit vztah suverenity členských států v oblasti trestního práva a právní vztahy tehdejšího komunitárního práva.²⁰ V případě Cowan jasně rozhodl, že trestní právo a trestní

¹⁴ TOMÁŠEK, Michal, Vladimír TÝČ, Irena PELIKÁNOVÁ, Tereza KUNERTOVÁ, Lenka PÍTROVÁ, Martin SMOLEK, Jiří MALENOVSKÝ, Filip KŘEPELKA a David SEHNÁLEK. *Právo Evropské unie*. Vyd. 1. Praha: Leges, 2013, s. 341.

¹⁵ TOMÁŠEK, Michal, Vladimír TÝČ, Irena PELIKÁNOVÁ, Tereza KUNERTOVÁ, Lenka PÍTROVÁ, Martin SMOLEK, Jiří MALENOVSKÝ, Filip KŘEPELKA a David SEHNÁLEK. *Právo Evropské unie*. Vyd. 1. Praha: Leges, 2013, s. 342.

¹⁶ Srov. zejména čl. 1 a 2 Protokolu o postavení Dánska.

¹⁷ Srov. čl. 1 Protokolu o postavení Spojeného království a Irska s ohledem na prostor svobody, bezpečnosti a práva.

¹⁸ Srov. čl. 3 Protokolu o postavení Spojeného království a Irska s ohledem na prostor svobody, bezpečnosti a práva. Více k tomuto tématu viz také TOMÁŠEK, Michal, Harald Christian SCHEU, Jaroslav FENYK, Tomáš GRIVNA a Jiří HERCZEG. *Europeizace trestního práva*. Praha: Linde, 2009, s. 55.

¹⁹ Ian William Cowan proti Lé Tresor public, rozsudek senátu Soudního dvora ze dne 02. 02. 1989, rozsudek C-186/87.

²⁰ TOMÁŠEK, Michal, Vladimír TÝČ, Irena PELIKÁNOVÁ, Tereza KUNERTOVÁ, Lenka PÍTROVÁ, Martin SMOLEK, Jiří MALENOVSKÝ, Filip KŘEPELKA a David SEHNÁLEK. *Právo Evropské unie*. Vyd. 1. Praha: Leges, 2013, s. 351.

řízení jsou v pravomoci členských států, ale tato pravomoc je omezena v určitém ohledu právem evropským, jelikož soudní pravomoc členského státu nesmí být vykonávána diskriminačně podle státní příslušnosti k jinému členskému státu a nesmí ohrožovat základní svobody vnitřního trhu. V případě Cowan šlo využití volného pohybu služeb, jelikož pan Cowan se zúčastnil turistického zájezdu do Paříže, kde mu byla způsobena újma na zdraví. V rámci řízení o předběžné otázce Soudní dvůr zkoumal, zda má jako poškozený právo na náhradu škody, ačkoliv není francouzským občanem. Národní zákon totiž požadoval pro právo na náhradu škody vzájemnost při odškodňování poškozených se státem původu poškozeného.²¹

Dalším zajímavým judikátem bylo rozhodnutí ve věci volného pohybu kapitálu a povinnosti jeho ohlášení při převozu přes hranice členského státu. Pan Casati převážel větší objem hotovosti z Německa do Itálie a byla mu uložena dle rozhodnutí Soudního dvora nepřiměřená trestní sankce. Soudní dvůr rozhodl²², že administrativní opatření a sankce nesmějí jít za rámec toho, co je nezbytně nutné. Kontrolní postupy nelze uplatňovat tak, aby došlo k omezení svobod zaručených Smlouvami, a následkem nesmí být sankce, která je v porovnání se závažností protiprávního jednání nepřiměřeně přísná a může se stát překážkou výkonu svobod zaručených Smlouvami.²³

V dalším řízení o předběžné otázce se Soudní dvůr zabýval uložením trestu doživotního vyhoštění z Řecka za drogový delikt, ke kterému bylo odsouzena paní Calfa²⁴. Soudní dvůr se zabýval otázkou, zda je skutečně možné vyhostit občana jiného členského státu, který je i občanem EU. Soudní dvůr rozhodl, že výkon

²¹ TOMÁŠEK, Michal, Harald Christian SCHEU, Jaroslav FENYK, Tomáš GRIVNA a Jiří HERCZEG. *Europeizace trestního práva*. Praha: Linde, 2009, s. 25.

²² Guerrino Casati, rozsudek senátu Soudního dvora ze dne 11. 11. 1981, rozsudek C-203/80.

²³ TOMÁŠEK, Michal, Harald Christian SCHEU, Jaroslav FENYK, Tomáš GRIVNA a Jiří HERCZEG. *Europeizace trestního práva*. Praha: Linde, 2009, s. 26.

²⁴ Donatella Calfa, rozsudek senátu Soudního dvora ze dne 19. 01. 1999, rozsudek C-348/96.

trestního práva členskými státy nesmí omezovat základní svobody evropským právem zaručené.²⁵

V úplných počátcích trestněprávní spolupráce mezi členskými státy EU byla úloha Evropského soudního dvora velmi omezená. Dle Maastrichtské smlouvy jeho role v oblasti třetího pilíře spočívala pouze ve výkladu úmluv přijatých Radou v konkrétních oblastech²⁶ a rozhodování sporů týkajících se provádění těchto úmluv. Tento postup musela konkrétní úmluva výslovně připustit.²⁷ V současné době dle Lisabonské smlouvy má Soudní dvůr EU v oblasti prostoru, svobody, bezpečnosti a práva plnou jurisdikci²⁸.

2.4 Shrnutí

Přijetí Lisabonské smlouvy znamenalo pro vývoj spolupráce v trestních věcech velký zlom. Podařilo se vytvořit jednotný rámec trestního práva v EU, a to i s přihlédnutím ke skutečnosti, že legislativní úprava trestního práva byla vždy vnímána členskými státy jako jejich svrchované právo. Tento rámec je však narušen výjimkami uplatněnými některými členskými státy. Domnívám se, že i v oblasti prostoru, svobody, bezpečnosti a práva bylo by vhodnější, kdyby se členské státy nejprve pokoušely nalézt kompromis a nikoliv se s jistou samozřejmostí uchýlovaly k radikálním opatřením, mezi něž lze výjimky výše uvedených států bezesporu řadit. Na druhou stranu je nutné tolerovat rozdílné názory členských států na užší integraci v dalších oblastech, která by měla být především dobrovolná.

²⁵ TOMÁŠEK, Michal, Harald Christian SCHEU, Jaroslav FENYK, Tomáš GŘIVNA a Jiří HERCZEG. *Europeizace trestního práva*. Praha: Linde, 2009, s. 26.

²⁶ Např. v oblasti policejní spolupráce za účelem prevence a boje proti terorismu, nedovolenému obchodu s drogami a dalším závažným formách mezinárodního zločinu. Srov. Čl. K. 1. Smlouvy o EU (ve znění Maastrichtské Smlouvy).

²⁷ Srov. čl. K. 3 odst. 2 písm. c) Smlouvy o EU (ve znění Maastrichtské smlouvy).

²⁸ Dle čl. 267 posl. alinea Smlouvy o fungování EU má Soudní dvůr EU povinnost rozhodnout o předběžné otázce ve vazebních věcech v co nejkratší lhůtě.

3 Vymezení základních pojmů

Před samotnou charakteristikou a analýzou předkládaného tématu považuji ze systematického hlediska za nezbytné vymezit základní s tématem související terminologii, která bude v následujících kapitolách využívána. Jak bude ilustrováno níže, ne vždy je toto vymezení snadné a jednoznačné.

3.1 Praní špinavých peněz, praní peněz nebo legalizace výnosů z trestné činnosti?

Peníze jsou jak obecnou ekonomickou teorií, tak z ní vycházející doktrínou finančního práva definovány jako „*zvláštní druh univerzálního zboží používaného k vyjadřování cen ostatního zboží, ke zprostředkování jeho koupě a prodeje a k provádění různých druhů plateb*“.²⁹

V odborné literatuře se v souvislosti s předkládaným tématem setkáváme se třemi termíny, vycházejícími z pojmu peníze, a to „praní peněz“, „praní špinavých peněz“ a „legalizace výnosů z trestné činnosti“. Zejména zahraniční legislativa a odborná literatura operuje s prvním zmíněným pojmem. Například v Německu se daná činnost označuje termínem „*Geldwäsche*“³⁰, ve Velké Británii „*Money laundering*“³¹, v Itálii „*Riciclaggio di denaro*“³², ve Španělsku „*Blanqueo de capitales*“³³. Český zákonodárce upřednostňuje pojem „*legalizace výnosů*“

²⁹ BAKEŠ, Milan, Marie KARFÍKOVÁ, Petr KOTÁB, Hana MARKOVÁ, Radim BOHÁČ, Petr NOVOTNÝ, Michal KOHAJDA a Pavlína VONDRÁČKOVÁ. *Finanční právo*. 6. upr. vyd. Praha: C. H. Beck, 2012, s. 335.

³⁰ Např. Gesetz über das Aufspüren von Gewinnen aus schweren Straftaten ze dne 13. 08. 2008 (BGBl. I S. 1690), známý pod zkratkou Geldwäschegesetz – GwG. Dostupný online např. zde: http://www.gesetze-im-internet.de/bundesrecht/gwg_2008/gesamt.pdf (cit. dne 26. 11. 2015).

³¹ Např. Money Laundering Regulations 2007, No. 2155/2007 ze dne 24. 07. 2007. Dostupné online: <http://www.legislation.gov.uk/ukxi/2007/2157/contents/made> (cit. dne 26. 11. 2015).

³² Např. Decreto Legislativo 21 novembre 2007, n. 231. Dostupné online: <http://www.normattiva.it/uri-res/N2Ls?urn:nir:stato:decreto.legislativo:2007-11-21;231!vig=> (cit. dne 30. 11. 2015)

³³ Např. Real Decreto 304/2014, de prevención del blanqueo de capitales y de la financiación del terrorismo. Dostupné online: <https://www.boe.es/boe/dias/2014/05/06/pdfs/BOE-A-2014-4742.pdf> (cit. dne 30. 11. 2015).

z *trestné činnosti*³⁴. Proč česká legislativa využívá tohoto pojmu, objasňuje zákonodárce v důvodové zprávě k § 3 odst. 1 zák. č. 253/2008 Sb., o některých opatřeních proti legalizaci výnosů z trestné činnosti a financování terorismu. Uvádí se, že označení „legalizace výnosů z trestné činnosti“ vychází z Úmluvy o praní, vyhledávání, zadržování a konfiskaci výnosů ze zločinu³⁵ (známé také jako Štrasburská úmluva, ke které více níže) a je v právu zažité již od přijetí zákona č. 61/1996 Sb., o některých opatřeních proti legalizaci výnosů z trestné činnosti.³⁶ Důvodová zpráva zároveň připouští, že v zahraničí je užíván se stejným významem termín „praní špinavých peněz“. Jak uvádí materiál Finančního analytického útvaru Ministerstva financí, pojem „praní špinavých peněz“ není zcela přesný, jelikož plně nevystihuje možné výnosy z trestné činnosti, kterými mohou být kromě peněz rovněž cenné papíry, směnky či jiný majetek.³⁷

V této práci budem upřednostněn pojem „praní peněz“ před termínem „legalizace výnosů z trestné činnosti“, ačkoliv může být nepřesný. Hlavním důvodem pro tento přístup je, že předkládaná práce si neklade za cíl detailněji se zabývat strukturou české legislativy týkající se této problematiky (operující s termínem „legalizace výnosů z trestné činnosti“), cílem je spíše zhodnotit mezinárodní a unijní vlivy na boj proti této aktivitě (která používá pojem „praní peněz“).

³⁴ Srov. zákon č. 253/2008 Sb., o některých opatřeních proti legalizaci výnosů z trestné činnosti a financování terorismu nebo § 216 zák. č. 40/2009 Sb., trestního zákoníku.

³⁵ Sdělení Ministerstva zahraničních věcí č. 33/1997 Sb., Úmluva o praní, vyhledávání, zadržování a konfiskaci výnosů ze zločinu.

³⁶ Dle rešerše provedené v systému ASPI ke dni 29. 12. 2015 byla četnost pojmů použitých v české legislativě, judikatuře a Českou republikou uzavřených mezinárodních smlouvách následující:

- 1) termín „legalizace výnosů z trestné činnosti“ byl obsažen celkem v 269 předpisech a 283 judikátech.
- 2) termín praní peněz“ byl obsažen celkem v 74 předpisech a 88 judikátech,
- 3) termín „praní špinavých peněz“ byl obsažen v 39 předpisech a 45 judikátech.

³⁷ Finanční analytický útvar Ministerstva financí [online]. 2012. [cit. 2015-11-30] Historie a základní charakteristika boje proti praní špinavých peněz v České republice. Dostupné z WWW: www.mfcr.cz/assets/cs/media/Stav_Historie-boje-proti-prani-spinavych-penez-v-CR.pdf.

3.1.1 K historii označení praní peněz

Samotné označení „praní špinavých peněz“ má své historické opodstatnění. Počátek boje proti praní špinavých peněz bychom mohli spatřovat již ve 20. a 30. letech 20. století ve Spojených státech amerických, kde v této době probíhala prohibice na alkoholické nápoje. Panovala totiž obava, že ničí rodinný život a zvyšují zločinnost. Prohibice však, namísto očekávaného snížení konzumace alkoholu ve společnosti, vyvolala opačný efekt. Alkohol byl konzumován ještě ve větší míře než doposud a ze společnosti se začaly rekrutovat skupiny, které pokoutně dodávaly alkohol na území USA a tajně s ním obchodovaly. Jelikož se jednalo o nedostatkové zboží, obchod s alkoholem představoval velmi výnosnou, byť nelegální aktivitu.

Jednou z nejvýznamnějších osob nechvalně proslulých nedovoleným obchodem s alkoholem byl muž jménem Al Capone, který v období prohibice neuvěřitelným způsobem zbohatl nejen na nedovoleném obchodu s alkoholem, ale i na prostituci a zakázaných hazardních hrách. Al Capone se snažil zakrýt původ svých finančních prostředků a ve snaze oklamat finanční úřad co do výše i do původu svých příjmů začal zakládat prádelny a své příjmy vydával za výnosy těchto prádelen.³⁸ Výraz v podstatě vznikl označením jednoho z možných způsobů, jak nezákonně získané peníze legalizovat. Přízvisko „špinavé“ mají tyto peníze z toho důvodu, že byly nějakým způsobem „pošpiněny“ zdrojem, ze kterého plynuly. Jednalo se např. o výtěžek z drogového průmyslu, prostituce, či jiných nelegálních aktivit. S penězi tak byla spojena „špína“ typická pro jejich konkrétní zdroj.³⁹

³⁸ QUEDENFELD, Rüdiger. *Handbuch Bekämpfung der Geldwäsche und Wirtschaftskriminalität*. 3. vyd. Berlin: Erich Schmidt Verlag GmbH & Co. KG., 2013, s. 24-25.

³⁹ K etymologii praní peněz viz také: POLÁK, Přemysl. Europeizace skutkové podstaty praní peněz. *Acta Universitatis Carolinae. Iuridica*. 2007, roč. 2007, č. 1, s. 107.

3.2 Legální definice praní peněz

V této podkapitole budou porovnány legální definice⁴⁰ praní peněz obsažené v legislativě Evropské unie, mezinárodním právem a legislativě České republiky.

3.2.1 Unijní právo

Nejnovejším předpisem unijního práva, který poskytuje legální definici praní peněz, představuje směrnice Evropského parlamentu a Rady (EU) 2015/849 ze dne 20. 05. 2015 o předcházení využívání finančního systému k praní peněz a financování terorismu, o změně nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 648/2012 a o zrušení směrnice Evropského parlamentu a Rady 2005/60/ES a směrnice Komise 2006/70/ES⁴¹ (dále také jako „Čtvrtá AML⁴² směrnice“).

Směrnice ve svém čl. 1 odst. 2 stanoví:

Pro účely této směrnice se za praní peněz považuje následující jednání, pokud je pácháno úmyslně:

- a) *přeměna nebo převod majetku s vědomím, že tento majetek pochází z trestné činnosti nebo z účasti na takové činnosti, za účelem zatajení, nebo zastření nezákonného původu majetku nebo za účelem pomoci jakékoliv osobě, která se účastní páchání takové činnosti, aby se vyhnula právním následkům svého jednání;*
- b) *zatajení nebo zastření skutečné povahy, zdroje, umístění, nakládání, pohybu, práv k majetku nebo jeho vlastnictví s vědomím, že tento majetek pochází z trestné činnosti nebo z účasti na takové činnosti;*

⁴⁰ Legální definicí rozumíme: „právně závaznou definici uvedenou v textu právní normy.“ Srov. KNAPP, Viktor. *Teorie práva*. Vyd. 1. Praha: Beck, 1995, s. 302.

⁴¹ Tato směrnice již vstoupila v platnost dne 26. 06. 2015. Členské státy jsou dle jejího čl. 67 povinny přijmout implementační opatření nezbytná pro dosažení souladu s touto směrnicí do 26. 06. 2017.

⁴² „AML“ je zkratka z angl. *Anti-Money-Laundering*, tedy „proti praní peněz“.

- c) *nabývání, držení nebo užívání majetku s vědomím, v době jeho obdržení, že tento majetek pochází z trestní činnosti nebo z účasti na takové činnosti;*
- d) *účast na spáchání, spolčení ke spáchání, pokus o spáchání, pomoc, usnadňování a návod ke spáchání jakéhokoliv jednání uvedeného v písmenech a), b) a c).*

Odst. 4 dále doplňuje:

Jednání se považuje za praní peněz i tehdy, jestliže k činnostem, na jejichž základě vznikl majetek pro účely praní, došlo na území jiného členského státu nebo na území třetí země.

3.2.2 Mezinárodní právo

S ohledem na velké množství mezinárodních dokumentů, které byly v oblasti boje proti praní peněz přijaty, bude v této podkapitole uvedena pouze legální definice z Úmluvy OSN proti nezákonnému obchodování s narkotickými drogami a psychotropními látkami z roku 1988, jakožto jedné ze stěžejních mezinárodních smluv zabývajících opatřeními, jak naložit s výnosy a majetkem získaných z obchodu z drogami.

Vídeňská úmluva OSN proti nezákonnému obchodování s narkotickými drogami a psychotropními látkami poskytla legální definici praní peněz v čl. 3 odst. 2 písm. b):

- i. *Přeměna nebo převod majetku, pokud je známo, že tento majetek byl získán v důsledku jakéhokoliv trestného činu nebo trestných činů, označených jako takové v souladu s pododstavcem (a) tohoto odstavce, případně v důsledku účasti na trestném činu nebo trestných činech za účelem ukrytí nebo zatajení nedovoleného zdroje příjmů, nebo za účelem*

poskytnutí pomoci kterékoliv osobě zúčastněné na spáchání trestného činu nebo trestných činů, aby se mohla vyhnout odpovědnosti za svoje činy;

- ii. *Ukrytí nebo zatajování podstaty, zdroje, místa, kde se nachází, způsobu šíření, převozu, práv k majetku, včetně práva vlastnického, pokud je známo, že tento majetek byl získán v důsledku trestného činu nebo trestných činů, a které jako takové byly stanoveny v souladu s pododstavcem (a) tohoto odstavce, případně v důsledku účasti na takovém trestném činu nebo trestných činech.*

3.2.3 Česká legislativa

Český zákonodárce vymezuje definici legalizace výnosů z trestné činnosti zákoně č. 253/2008 Sb., o některých opatřeních proti legalizaci výnosů z trestné činnosti a financování terorismu (dále také „Český AML zákon“) a také v zákoně č. 40/2009 Sb., trestním zákoníku (dále také „Trestní zákoník“).

Český AML zákon stanoví v § 3 odst. 1 toto:

„Legalizací výnosů z trestné činnosti se pro účely tohoto zákona rozumí jednání sledující zakrytí nezákonného původu jakékoliv ekonomické výhody vyplývající z trestné činnosti s cílem vzbudit zdání, že jde o majetkový prospěch nabytý v souladu se zákonem; uvedené jednání spočívá například

a) v přeměně nebo převodu majetku s vědomím, že pochází z trestné činnosti, za účelem jeho utajení nebo zastření jeho původu nebo za účelem napomáhání osobě, která se účastní páčání takové činnosti, aby unikla právním důsledkům svého jednání,

b) v utajení nebo zastření skutečné povahy, zdroje, umístění, pohybu majetku nebo nakládání s ním nebo změny práv vztahujících se k majetku s vědomím, že tento majetek pochází z trestné činnosti,

c) v nabytí, držení, použití majetku nebo nakládání s ním s vědomím, že pochází z trestné činnosti, nebo

d) ve zločinném spolčení osob nebo jiné formě součinnosti za účelem jednání uvedeného pod písmeny a), b) nebo c).“

Trestní zákoník ve svém § 216 odst. 1 definuje trestný čin legalizace výnosů z trestné činnosti⁴³ následovně:

„Kdo zastírá původ nebo jinak usiluje, aby bylo podstatně ztíženo nebo znemožněno zjištění původu

a) věci, která byla získána trestným činem spáchaným na území České republiky nebo v cizině, nebo jako odměna za něj, nebo

b) věci, která byla opatřena za věc uvedenou v písmenu a), nebo

kdo jinému spáchání takového činu umožní nebo se ke spáchání takového činu spolčí,

bude potrestán odnětím svobody až na čtyři léta, peněžitým trestem, zákazem činnosti nebo propadnutím věci; spáchá-li však takový čin ve vztahu k věci, která pochází z trestného činu, na který zákon stanoví trest mírnější, bude potrestán tímto trestem mírnějším.“

Na základě výše uvedených legálních definic bychom dle mého názoru mohli praní peněz obecně charakterizovat jako činnost zastírající původ peněz a majetku, které vznikly nebo který vznikl z trestné činnosti, směřující k jejich začlenění do finančního oběhu a k vytvoření dojmů, že plynou z hlediska práva z nezávadného zdroje.

⁴³ Tento trestný čin je z hlediska systematiky zařazen mezi trestné činy proti majetku (hlava V.).

3.3 Praní peněz a financování terorismu – podobnosti a rozdíly

Terorismus lze charakterizovat jako naplánované a politicky motivované násilné jednání směřující proti nevinným osobám za účelem dosažení stanovených cílů (politických, náboženských aj.).

Nelze tvrdit, že terorismus je až „výdobytkem“ moderní doby. Jako teroristickou akci můžeme označit i atentát z 28. 06. 1914 na Františka Ferdinanda d'Este, následníka rakousko-uherského trůnu, nebo tzv. Mnichovský masakr z roku 1972.⁴⁴ Klasický mezinárodní terorismus byl příznačný svým regionálním zaměřením, směřoval proti konkrétnímu politickému uspořádání, proti konkrétnímu státu. Moderní mezinárodní terorismus lze charakterizovat slovy „kdykoliv a kdekoliv“, jeho dopady překračují hranice jednoho státu, cíle teroristů nejsou pouze změny v konkrétním místě, nýbrž cílem je ochromení způsobu života celé „západní civilizace“, který z pohledu některých náboženských skupin vede ke zničení jejich tradičních hodnot. Jak uvádí S. Görg: „I terorismus dosáhl globalizace.“⁴⁵

Lze říci, že novou éru mezinárodního terorismu odstartovaly útoky z 11. září 2001 v USA. Světové noviny události zhodnotily slovy: „svět už nikdy nebude stejný“, „jedná se o rozhodující okamžik pro celé lidstvo“, „všechno se změnilo“. Události z 11. září 2001 změnily chápání terorismu v tom smyslu, že počet obětí nehraje žádnou roli, ba naopak, cílem je maximalizace obětí. V posledních letech je evidentní rozmach mezinárodního terorismu, a to i přes veškeré úsilí, které se boji proti němu věnuje v rámci bezpečnostních politik jednotlivých států. Je nutné, aby se jednotlivé státy co nejvíce spojily v boji proti terorismu a byla přijata globální opatření. Je třeba dostatečně včas identifikovat

⁴⁴ Mnichovský masakr se odehrál v roce 1972 na Zimních olympijských hrách v Mnichově. Několik členů palestínské teroristické organizace „Černé září“ se vloupalo do olympické vesnice, kde byli ubytováni izraelští sportovci. Palestínští teroristé vzali izraelské sportovce jako rukojmí. Pokus o jejich záchranu trval přes 18 hodin a dopadl tragicky. Teroristé i všichni izraelští rukojmí byli zabiti.

⁴⁵ GÖRG, Sabine. *Geldwäschebezogene Terrorismusbekämpfung*. Vyd. 1. Frankfurt am Main: Petr Lang Internationaler Verlag der Wissenschaften, 2010, s. 12.

činitele, které přispívají k radikalizaci společenských skupin, zmařit plánování a organizování teroristických akcí a chránit vlastní občany a infrastrukturu.

Pojmy praní peněz a financování terorismu představují dvě rozdílné aktivity a dva rozdílné trestné činy. Často se liší i z hlediska okruhu zúčastněných osob, původu finančních prostředků a sledovaných cílů. Pro úplnost se dle Českého AML zákona⁴⁶ financováním terorismu rozumí:

- a) *shromažďování nebo poskytnutí peněžních prostředků nebo jiného majetku s vědomím, že bude, byť i jen z části, použit ke spáchání trestného činu teroru, teroristického útoku nebo trestného činu, který má umožnit nebo napomoci spáchání takového trestného činu, nebo k podpoře osoby nebo skupiny osob připravujících se ke spáchání takového trestného činu, nebo*
- b) *jednání vedoucí k poskytnutí odměny nebo odškodnění pachatele trestného činu teroru, teroristického útoku nebo trestného činu, který má umožnit nebo napomoci spáchání takového trestného činu, nebo osoby pachateli blízké ve smyslu trestního zákona, nebo sbírání prostředků na takovou odměnu nebo na odškodnění.*

Mezi dvěma výše uvedenými pojmy je ale možné zjistit celou řadu společných znaků. Společným cílem je pokus maximálně zastřít původ peněz tak, aby odpovědné osoby skutečný původ peněz nemohly dopátrat. S přihlédnutím k tomu, že pachatelé těchto trestných činů využívají navíc podobné techniky

⁴⁶ Srov. § 3 odst. 2 zák. č. 253/2008 Sb., o některých opatřeních proti legalizaci výnosů z trestné činnosti a financování terorismu.

k dosažení svých cílů, je přirozené, že pro boj proti těmto aktivitám jsou používána stejná bezpečnostní opatření.⁴⁷

V rámci této předkládané práce s ohledem na stanovený rozsah není možné zabývat se problematikou financování terorismu do větší hloubky.

3.4 Povinné osoby

Označení „povinné osoby“ je zažitý termín pro adresáty opatření v oblasti praní peněz. Stojí za zmínku, že v návaznosti na vývoj metod v oblasti praní peněz se rozšiřuje i množství adresátů jednotlivých opatření. První AML směrnice zmiňuje jako dotčené osoby finanční a úvěrové instituce. Další směrnice jejich okruh rozšiřují. Podle nejnovější Čtvrté AML směrnice (k této viz níže) povinné osoby jsou: úvěrové instituce, finanční instituce, fyzické a právnické osoby při výkonu jejich profesní činnosti: auditoři, externí účetní, daňoví poradci, notáři a jiní samostatně výdělečně činné právníky (v přesně vymezených případech), poskytovatelé svěřenských služeb nebo služeb pro obchodní společnosti, realitní makléři, další osoby obchodující se zbožím a přijímající platby v částce 10 000 EUR a více, poskytovatelé služeb hazardních her.⁴⁸

3.5 Shrnutí

Třetí kapitola této práce si klade za cíl teoreticky uchopit základní pojmy, které budou v následujícím textu používány. Kapitola za pomoci komparativní metody přináší vymezení pojmu praní peněz v několika jazykových verzích členských států EU a nastiňuje důvody pro rozdílné označení téže činnosti, respektive poukazuje na skutečnost, že rozdílné označení se v rámci posuzovaných právních řádů vyskytuje pouze v zákonech České republiky. Dále jsou analyzovány legální definice uvedené v předpisech českého práva, unijního práva a mezinárodního práva a jejich výstupem je zobecnění činnosti praní peněz.

⁴⁷ GÖRG, Sabine. *Geldwäschebezogene Terrorismusbekämpfung*. Vyd. 1. Frankfurt am Main: Petr Lang Internationaler Verlag der Wissenschaften, 2010, s. 49.

⁴⁸ Srov. čl. 2 odst. 1 Čtvrté AML směrnice (k této viz níže).

Kapitola se také ve vší stručnosti zabývá otázkou provázanosti praní peněz a terorismu.

4 Proces praní špinavých peněz

Samotný proces praní špinavých peněz lze rozčlenit do několika fází⁴⁹:

1. fáze – „*umístění*“ (rovněž v literatuře označované jako „namáčení“, v anglickém jazyce „placement“, v německém jazyce „Einspeisung“).

Pro tuto fázi je typická snaha o shromáždění peněz a jejich začlenění do finančního systému. Zločinecké organizace se při výkonu své protiprávní činnosti potýkají s problémem, jak v hotovosti shromážděné finanční prostředky přeměnit na bezhotovostní formu. Ve vyspělé ekonomice je realizace obchodů větších rozměrů v hotovostní podobě vždy podezřelá (nehledě na legislativu omezující výši plateb v hotovosti). Nejefektivnější umístění špinavých peněz je pravděpodobně v bankách. Zároveň ale vklad většího finančního obnosu na bankovní účet může vzbudit podezření.

V rámci této etapy se uplatňuje například metoda zvaná „smurfing“⁵⁰. Poprvé byla zaznamenána ve Spojených státech amerických v 80. letech 20. století. Tato metoda vyžaduje skupinu o větším počtu osob, která se snaží peníze vyprat prostřednictvím několika dílčích transakcí, z nichž první se uskutečňuje hotovostním vkladem na několik bankovních účtů. Dochází k tzv. členění, kdy se hlavní částka rozmělní na částky menší a jejich vstup do bankovního systému je tím snazší. Samotné uložení finančních prostředků u banky je pro organizace realizující praní peněz velmi podstatné, jelikož poté mohou peníze volně převádět na jiné účty i mimo vlastní stát.

⁴⁹ DVOŘÁK, Petr. *Bankovníctví pro bankéře a klienty*. 3. přeprac. a rozš. vyd. Praha: Linde, 2005, s. 241.

⁵⁰ Název vznikl podle modrých postavíček tzv. „Smurfs“ (šmoulů). Smurfing je v českém jazyce označován také jako „šmoulování“. Více k tomu viz POWIS, Robert. *Jak se perou špinavé peníze*. Chicago, USA: Probus Publishing Company, 1992, s. 69-86.

Další metodou použitelnou v této fázi procesu může být tzv. směšování tržeb. Peníze z nelegálních zdrojů se smíchají s penězi z legálních zdrojů z pravidelných obchodních aktivit např. restaurace, reklamní agentury, wellness centra a podobně. Jak správně uvádí autoři I. Budka, V. Dvořák a V. Zimmel, v dalším postupu hraje významnou roli, zda jsou výše uvedené subjekty jako restaurace aj. pod kontrolou či správou zločinecké skupiny (tedy toho, kdo sám peníze z nelegálního zdroje získal). Pokud ano, je smísením legálně a nelegálně získaných výnosů těchto subjektů dokončena legalizace špinavých peněz. Pokud subjekty nejsou pod personálním ani kapitálovým vlivem zločinecké skupiny, je k samotné legalizaci výnosů nutné učinit další transakce.⁵¹

V této první fázi praní peněz mohou sehrát důležitou roli také fiktivní společnosti, které fakticky negenerují žádný zisk, ale pouze jeho tvorbu předstírají. Nelegálně získané peníze jsou poté vydávány jako výnos těchto společností.

2. fáze – „rozvrstvení“ (rovněž v literatuře jako „namydlení“, v anglickém jazyce „layering“, v německém jazyce „Verschleierung“).

V této etapě dochází k utajení původu finančních prostředků a jejich maximálnímu vzdálení od jejich zdroje. Hlavní snaha spočívá v zabránění v dohledání osoby, která je do peněžního oběhu vložila, a k faktickému očištění nelegálně získaných peněz. Tato fáze je v praxi realizována např. nákupem luxusního zboží, řadou nepřehledných operací na bankovních účtech, výběry hotovosti a následnými vklady u jiné banky.

⁵¹ BUDKA, Ivan. DVOŘÁK, Vratislav. ZIMMEL, Vladimír. Zisk produkovaný organizovaným zločinem, jeho legalizace a opatření proti legalizaci výnosů z trestné činnosti. *Kriminalistika*. 2000, s. 275.

3. fáze – „*sjednociť*“ (rovněŹ jako „Źdímání“, v anglickém jazyce „*integration*“, v německém jazyce „*Integration*“).

V závěrečném stádiu je podstatné shromáždit již „očistěné“ finanční prostředky opět dohromady u jejich majitele a v souladu se zákonem je investovat a uhradit potřeby jejich skutečného vlastníka.⁵²

4.1 Ilustrace metod používaných při praní peněz na konkrétním odhaleném případě⁵³

Případ z názvem „Pizza Connection“ byl odhalen ve Spojených státech amerických v roce 1984. Jednalo se o praní peněz z prodeje heroinu, do kterého byla zainteresována řada osob. Mezi nejznámější jména spojená s tímto případem patří např.: Sal Amendolito, Sal Monisti, Frank Castronovo, Franco Della Torre a další. Tato zločinecká organizace započala svou nelegální aktivitu v roce 1979 a dostala název „Pizza Connection“ z toho důvodu, že někteří její členové vlastnili pizzerie, které využívali pro praní peněz získaných z prodeje heroinu. Ústřední postavou byl Sal Amendolito, původem Ital, který na území Spojených států amerických provozoval obchod s rybami. Jeho podnikání se však dostalo do finančních potíží a rozhodl se využít nabídky Sala Monisti, obchodníka z Itálie, který mu nabídl spolupráci spočívající v transportu hotovosti z USA do Švýcarska. Hotovost údajně patřila vlastníkům několika pizzerií v New Yorku, kteří je potřebovali poslat do Švýcarska jedné sicilské stavební společnosti pro výstavbu rekreačního střediska. Peníze chtěli poslat do Švýcarska tak, aby se o přesunu peněz nedozvěděl americký daňový úřad (International Revenue Service). Sal Monisti tvrdil, že peníze pochází ze zisku pizzerií, ale ve skutečnosti se jednalo o výtěžek z prodeje heroinu. Zločineckému gangu „Pizza Connection“ se podařilo zlegalizovat celkově asi 60 milionů dolarů.

⁵² DVOŘÁK, Petr. *Bankovníctví pro bankéře a klienty*. 3. přeprac. a rozš. vyd. Praha: Linde, 2005, s. 241.

⁵³ POWIS, Robert. *Jak se perou špinavé peníze*. Chicago, USA: Probus Publishing Company, 1992, s. 1-21.

V počáteční etapě Sal Amendolito osobně uložil po různých bankách částku do 10.000 USD (dle tzv. „Bank Secrecy Act“, který vešel ve Spojených státech v platnost v roce 1970, musely finanční instituce nahlásit každou transakci nad 10.000 USD uskutečněnou jednou osobou v ten samý den⁵⁴). V případě dotazu na původ peněz, sdělil, že se jedná o zisk z jeho obchodování s rybami. Poté, co peníze uložil na bankovní účty, nakoupil s použitím částky na účtech bankovní šeky, které předložil v mezinárodních bankách, a obdržené peníze bezhotovostně převedl na účty ve Švýcarsku. Vzhledem k tomu, že se v přeshraniční transakci neoperovalo s penězi v hotovosti, nebyl o ní vyrozuměn daňový úřad USA. Vzhledem k náročnosti celé operace bylo nutné vymyslet snadnější způsoby, jak peníze legalizovat.

Další metoda spočívala v uložení cca. 550.000 USD u švýcarské investiční společnosti Finagest, protože v té době se na peněžní transakce prováděné nebankovními institucemi nevztahovala informační povinnost daňovému úřadu. Sal Amendolito obdržel částku v malých bankovkách a musel se potýkat s nesnázemi typickými pro legalizaci špinavých peněz – hotovost byla neskladná, obtížně se transportovala a některé pobočky finančních institucí nebyly připraveny pro přijetí velkého množství bankovek malé nominální hodnoty. Přes obstrukce i tato druhá metoda byla nakonec úspěšná. Další systém převodu velkých částek do Švýcarska spočíval v nákupu bankovních šeků u amerických bank splatných na jméno a jejich osobnímu transportu na Bahamy. Sal Amendolito věděl, že při převozu hotovosti či platebních prostředků na doručitele ve výši nad 5.000 USD by musel vyplnit celní prohlášení, proto nakoupil šeky na své jméno a mohl převézt šeky v hodnotě mnohonásobně vyšší. Peníze poté uložil u pobočky švýcarské banky v Nassau a následně je odeslal telegraficky do její pobočky ve Švýcarsku. Tímto způsobem převedl do Švýcarska 2.000.000 USD,

⁵⁴ POWIS, Robert. *Jak se perou špinavé peníze*. Chicago, USA: Probus Publishing Company, 1992, s. ix.

aniž by vzbudil jakoukoliv pozornost. Osobám peroucím peníze v 80. letech 20. století ve Spojených státech velmi pomáhal laxní přístup finančních institucí k dodržování legislativy bojující proti praní peněz.⁵⁵

V současné době by výše uvedené metody spíše nebylo možné využít, jelikož jakmile je odhaleno schéma praní peněz, nové AML systémy, které využívají povinné osoby (k jejich vymezení viz níže), nová schémata reflektují a v rámci kontroly klientů se na ně zaměřují. Osoby peroucí peníze tedy stojí před výzvou vymýšlet stále nové způsoby jak špinavé peníze legalizovat.

4.2 Shrnutí

Čtvrtá kapitola této rigorózní práce se zabývá charakteristikou procesu praní peněz, který člení do několika fází a uvádí některé typické metody. Součástí této kapitoly je pro uvedení tématu do konkrétní roviny také vybraný konkrétní odhalený případ praní peněz známý pod názvem „Pizza connection“. Součástí případu je zhodnocení potenciální úspěšnosti použitých metod v současné době. Jsem toho názoru, že AML softwary, které využívají finanční instituce, činí praní peněz obtížnějším. Reflektují totiž již odhalené vzorce praní peněz a při své kontrole jednotlivých klientů je snadno detekují. Již poněkud historické na výše uvedeném příkladu zobrazené metody by snad mohly být v dnešní době využitelné, ale jen za předpokladu, že by se praní peněz prostřednictvím těchto metod uskutečňovalo v minimálním měřítku.

⁵⁵ POWIS, Robert. *Jak se perou špinavé peníze*. Chicago, USA: Probus Publishing Company, 1992, s. 1-21.

5 Prameny právní úpravy přijaté na mezinárodní úrovni

Praní peněz představuje nutný předpoklad, aby nelegálně získané výnosy z trestné činnosti mohly být využity organizovaným zločinem pro další legální nebo nelegální účely. Na základě těchto poznatků byla od konce 80. let 20. století přijímána strategická opatření (tenkrát byla orientovaná především na boj s drogovou kriminalitou), jejichž účelem bylo postihnout organizovaný zločin⁵⁶ na jeho nejcitlivějším místě – na jeho finančních příjmech. Byla zvolena cesta „dvojího boje“. Na jedné straně docházelo k trestněprávním postihům praní peněz a na druhé straně k zabavení všech výnosů z nelegálních zdrojů a tím k odtržení organizovaného zločinu od jeho finančních příjmů. Tento postup pomohl zabránit organizovanému zločinu páchat nové trestné činy a ochromil jeho samotnou ekonomickou existenci.⁵⁷

5.1 Doporučení Rady Evropy z 27. června 1980

Prvním mezinárodním nástrojem, který je na tomto místě třeba zmínit, je Doporučení Rady Evropy ze dne 27. června 1980. S ohledem na stoupající počet případů násilných trestných činů, jakožto např. únosů a přepadení, Rada Evropy dospěla v rámci svého Evropského výboru pro trestní problematiku⁵⁸ v roce 1977

⁵⁶ Organizovaným zločinem rozumíme páčání trestné činnosti organizovanou zločineckou skupinou se specifickou vnitřní strukturou. Smyslem organizovaného zločinu je maximalizace zisku při minimálním úsilí. Dnes na území České republiky patří praní peněz mezi jednu z nejrozšířenějších podob organizovaného zločinu spolu s pašováním drog, daňovými podvody, paděláním peněz, bankovními podvody a další. Více viz Policie České republiky [online]. 2015. [cit. 2016-01-19] Co je organizovaný zločin. Dostupné z WWW: <http://www.policie.cz/clanek/co-je-organizovany-zlocin.aspx>.

⁵⁷ GÖRG, Sabine. *Geldwäschebezogene Terrorismusbekämpfung*. Vyd. 1. Frankfurt am Main: Petr Lang Internationaler Verlag der Wissenschaften, 2010, s. 16 - 17.

⁵⁸ Evropský výbor pro trestní problematiku (CDPC) byl zřízen v roce 1958 a Výborem ministrů byl pověřen dohledem a koordinací činností Rady Evropy v oblasti prevence a kontroly kriminality. Evropský výbor pro trestní problematiku se schází v sídle Rady Evropy ve Štrasburku a zasedá v plénu dvakrát ročně. Více viz European Committee on Crime Problems [online]. 2014. [cit. 2015-12-02] About the European Committee on Crime Problems. Dostupné z WWW: http://www.coe.int/t/DGHL/STANDARDSETTING/CDPC/CDPC_en.asp.

k rozhodnutí zřídit speciální výbor pro vyšetřování jednotlivých aspektů těchto trestných činů.

V rámci první etapy byl zvolen výbor, který se zabýval nedovolenými transfery finančních prostředků zločineckého původu, které byly užity k dalšímu páchání trestné činnosti. Tato etapa uvedla do pohybu další studium a přípravu formálních doporučení výborem ministrů o opatřeních proti převodu a úschově prostředků zločineckého původu. Toto Doporučení Rady Evropy zahrnuje tzv. filozofii prevence, která se následně stala hlavní myšlenkou pozdějších dokumentů, mezi nimi i tzv. Čtyřiceti doporučení FAFT (k tomuto viz níže).

Filozofie prevence vyplývala z přesvědčení, že bankovní systém může sehrát velmi účinnou roli v předcházení praní peněz. V rámci tohoto doporučení byl kladen velký důraz na pravidlo „*know your customer*“⁵⁹. Veškeré banky by měly provést alespoň minimální kontrolu svých klientů, než si u nich otevřou účet, pronajmou bezpečnostní schránku, provedou peněžní transakce v objemu nad určitou prahovou hodnotu (přičemž banky by měly přihlédnout i k možnosti rozmělnění jedné větší transakce do několika menších, motivované snahou, aby osoby peroucí peníze nezbudily podezření u bankovních úředníků). Navzdory skutečnosti, že tato doporučená opatření, jako např. školení zaměstnanců banky, jsou dnes považována za hlavní součást boje proti praní peněz, Doporučení Rady Evropy z roku 1980 v době svého vzniku nedokázala najít ohlas a nebyla ve své šíři uvedena do praxe.⁶⁰

Doporučení Rady Evropy ze dne 27. června 1980 vybuďovala spojení mezi praním peněz a rostoucí kriminalitou. Upozornila na potíže pojící se k praní peněz, např. na skutečnost, že nelegálně získané a následně „očištěné“ peníze mohou sloužit jako finanční podpora pro páchání dalších trestných činů, čímž se

⁵⁹ Překlad do českého jazyka: „Poznej svého zákazníka“.

⁶⁰ GILMORE, C. William. *The evolution of international measures to counter money laundering and the financing of terrorism*. Vyd. 3. Council of Europe Publishing, 2004, s. 160-161.

tento nežádoucí fenomén bude šířit dále na mezinárodní úrovni.⁶¹ Doporučení Rady Evropy ze dne 27. června 1980 byla inspirací pro další úmluvy přijaté Organizací spojených národů.

5.2 Úmluva OSN proti nedovolenému obchodu s omamnými a psychotropními látkami z 20. prosince 1988

Úmluva OSN proti nedovolenému obchodu s omamnými a psychotropními látkami byla podepsána 20. prosince 1988 ve Vídni (dále také „Vídeňská úmluva OSN“). Cílem této úmluvy byla snaha o zefektivnění spolupráce mezi smluvními stranami. Signatářské státy se v preambuli zavazují bojovat proti nedovolenému obchodu s omamnými a psychotropními látkami a dalším formám organizované trestné činnosti, které podkopávají ekonomiku státu a ohrožují jeho stabilitu, bezpečnost a suverenitu. Dále zdůraznily nutnost věnovat tomuto problému prvořadou pozornost, jelikož nedovolený obchod s těmito látkami zajišťuje velké příjmy zločineckým skupinám, což jim umožňuje přístup do vládních struktur a jejich podkopávání a rozkládání.⁶²

Článek 3 Vídeňské úmluvy OSN přinesl výčet úmyslných trestných činů, proti kterým smluvní strany této úmluvy přijmou nezbytná opatření. Mimo obvyklých drogových trestných činů, jako např. výroba, zhotovování, příprava, nabídnutí, rozšiřování, prodej jakékoliv omamné nebo psychotropní látky, pěstování opiového máku, kokainových keřů či rostlin Cannabis, nebo organizování těchto a dalších trestných činů, označila Vídeňská úmluva OSN za trestný čin také přeměnu nebo převod majetku, pokud je známo, že tento majetek byl získán výše uvedenou trestnou činností za účelem ukrytí nebo zatajení nedovoleného zdroje příjmů, nebo za účelem poskytnutí pomoci kterékoliv osobě zúčastněné na spáchání trestného činu, aby se mohla vyhnout odpovědnosti za

⁶¹ MURPHY C. Cian. *EU Counter-Terrorism Law, Pre-emption and the Rule of Law*. Vyd. 1. Hart Publishing Ltd, 2012, s. 87.

⁶² Preambule Úmluvy OSN proti nedovolenému obchodu s omamnými a psychotropními látkami ze dne 20. prosince 1988.

svoje činy.⁶³ Úmluva zároveň ve svém článku 5 opravňuje ke konfiskaci výtěžků získaných z trestných činů dle článku 3, nebo majetku, jehož hodnota odpovídá takovým výtěžkům; dále k identifikaci, sledování, zmrazení nebo zabavení výtěžků, majetku či prostředků za účelem konfiskace.

Vídeňská úmluva OSN jako první mezinárodní dokument zakotvila povinnost signatářským státům kriminalizovat praní peněz. Z toho důvodu se jedná o první mezinárodní úmluvu bojující proti organizované kriminalitě vůbec.⁶⁴

5.3 Zásady Basilejského výboru o ochraně bankovního systému před jeho zneužitím pro praní peněz

Při Bance pro mezinárodní platby působí tzv. Basilejský výbor pro bankovní dohled (dále také „Basilejský výbor“). Basilejský výbor byl založen guvernéry deseti centrálních bank v roce 1974 a jeho náplní je primárně zajistit spolupráci mezi centrálními bankami a koordinovat jejich činnosti regulátorů. Výbor vytváří standardy a doporučení pro bankovní dohled, mezi které mimo jiné patří např. Mezinárodní standardy kapitálové přiměřenosti.⁶⁵

Basilejský výbor v rámci své činnosti věnoval svou pozornost i boji proti praní peněz a v prosinci 1988 vydal dokument s názvem Ochrana bankovního systému před jeho zneužitím pro praní peněz⁶⁶. Tento dokument není právně

⁶³ Srov. čl. 3 písm. b) Vídeňské úmluvy OSN.

⁶⁴ NOVÁKOVÁ, Jana, Veronika BÍLKOVÁ a Pavel ŠTURMA. *Mezinárodní a evropské instrumenty proti terorismu a organizovanému zločinu*. 1. vyd. Praha: Beck, 2003, s. 102.

⁶⁵ Česká národní banka [online]. 2015. [cit. 2015-12-03] Basilejský výbor. Dostupné z WWW: https://www.cnb.cz/cs/dohled_financni_trh/vykon_dohledu/mezinarodni_aktivity/basilejsky_vybor.html. Do souboru minimálních kapitálových požadavků pro banky patří „Basel Capital Accord“ z roku 1988 (známý jako „Basel I“), „New Basel Capital Accord“ z roku 2004 (známý jako „Basel II“), „A global regulatory framework for more resilient banks and banking systems“ z roku 2010, revidovaná verze 2011, (známý jako „Basel III“).

⁶⁶ Basilejský výbor pro bankovní dohled [online]. 2015. [cit. 2015-12-03] Ochrana bankovního systému před jeho zneužitím pro praní peněz. Dostupné z WWW: <http://www.bis.org/publ/bcbsec137.pdf>.

závazný a záleželo na vůli jednotlivých států, jestli jej budou dobrovolně aplikovat.⁶⁷ Basilejský výbor vycházel z předpokladu, že finanční instituce mohou být nevědomky zneužity pro uložení peněz z trestné činnosti⁶⁸, a tudíž je možné využít je ve prospěch boje proti praní peněz. Tento dokument ve své preambuli zdůraznil, že do doby jeho přijetí byla jednotlivá opatření proti praní peněz uskutečňována pouze na národní úrovni prostřednictvím orgánů dohledu. Nicméně s přibývajícím kriminalitou, která přesahuje hranice jednotlivých států, je nutné spolupracovat na mezinárodní úrovni.

Dokument je svou povahou spíše etickým kodexem pro vedení banky⁶⁹, než souborem obecně aplikovatelných pravidel. Jeho hlavní přínos dle mého názoru spočívá v motivaci bank, aby zavedly účinné postupy v řádném zjištění totožnosti svých klientů dříve, než pro klienta uskuteční obchod. Dále představuje určitý apel na to, aby byla přezkoumána legitimita transakcí, a v okamžiku, kdy se jejich legitimita neprokáže, aby tyto nebyly vůbec provedeny. Provedená bankovní operace by měla být vždy v souladu se zákonem. Dokument zdůrazňuje potřebu dosažení účinné spolupráce bank s orgány činnými v trestním řízení, aby bylo možné banky před praním peněz ochránit.

5.4 Úmluva o praní, vyhledávání, zadržování a konfiskaci výnosů zločinu

Rada Evropy přijala 08. 11. 1990 ve Štrasburku Úmluvu o praní, vyhledávání, zadržování a konfiskaci výnosů zločinu⁷⁰ (dále také jako „Štrasburská úmluva proti praní peněz“). Pravděpodobně se jedná o jeden z nejpropracovanějších mezinárodních dokumentů proti praní peněz. Úmluva si

⁶⁷ Rec. 6 Preamble Zásad o ochraně bankovního systému před jeho zneužitím pro praní peněz.

⁶⁸ Jak jsem již zmínila výše, úloha bank a finančních institucí je v praní peněz naprosto klíčová, jelikož hotovostní peníze je třeba přeměnit na bezhotovostní.

⁶⁹ GÖRG, Sabine. *Geldwäschebezogene Terrorismusbekämpfung*. Vyd. 1. Frankfurt am Main: Petr Lang Internationaler Verlag der Wissenschaften, 2010, s. 17.

⁷⁰ K dispozici online: <http://www.coe.int/en/web/conventions/full-list/-/conventions/rms/090000168007bd23>. (cit. dne 03. 12. 2015).

jako hlavní cíl kladla prohloubení mezinárodní spolupráce a oslovení i jiných států než pouze členů Rady Evropy. Úmluva je smlouvou polootevřené povahy, což se projevuje například na jejím názvu, ve kterém chybí označení „evropská“. Na její přípravě participovala mimo jiné Austrálie či Spojené státy.⁷¹

Hlavním přínosem této úmluvy byl závazek signatářských států zavést trestný čin praní peněz. V tomto ohledu se Štrasburská úmluva proti praní peněz shoduje s Vídeňskou úmluvou OSN. Štrasburská úmluva se od Vídeňské úmluvy odlišuje rozšířením boje proti trestné činnosti jako celku. Její aplikace se neomezuje pouze na výnosy z nezákonného obchodu s drogami, ale uplatní se na jakýkoliv finanční prospěch z trestného činu.

Lze konstatovat, že Štrasburská úmluva obsahuje komplexní návod pro celý proces odhalení praní peněz přes identifikaci klienta až po udělení sankce.⁷² Její autoři vycházeli z přesvědčení, že signatářské státy úmluvu chtějí plnit dobrovolně a chtějí přijmout co nejúčinnější opatření, aby zabránily praní peněz, což se silně projevuje na jejím znění a míře náročnosti jednotlivých závazků.

5.5 Doporučení Finančního akčního výboru proti praní peněz

Finanční akční výbor (z anglického „Financial Action Task Force“, dále v textu také jako „FATF“) je mezinárodní organizace se sídlem v Paříži, která byla založena pro rozvoj a podporu metod boje proti praní špinavých peněz, a to jak na národní, tak i na mezinárodní úrovni.⁷³ FAFT byl založený v roce 1989 dohodou sedmi nejsilnějších států, které bývají také označovány jako skupina G7⁷⁴, na 15. summitu G7 v červenci 1989 v Paříži. Kromě skupiny států G7 bylo

⁷¹ NOVÁKOVÁ, Jana, Veronika BÍLKOVÁ a Pavel ŠTURMA. *Mezinárodní a evropské instrumenty proti terorismu a organizovanému zločinu*. 1. vyd. Praha: Beck, 2003, s. 103.

⁷² GÖRG, Sabine. *Geldwäschebezogene Terrorismusbekämpfung*. Vyd. 1. Frankfurt am Main: Peter Lang Internationaler Verlag der Wissenschaften, 2010, s. 19.

⁷³ KRÄMER, Gregor. *Die Bekämpfung von Geldwäsche und Terrorismusfinanzierung. Die Tätigkeit der FAFT als internationaler Standardsetter*. Vyd. 1. Baden- Baden: Nomos Verlagsgesellschaft, 2008, s. 15.

⁷⁴ Skupina G7 je sdružení sedmi ekonomicky nejvyspělejších států světa. Nejprve bylo sdružení v roce 1975 založeno jako G6, které sdružovalo šest ekonomicky nejvyspělejších států světa:

vyzváno dalších osm států, aby přistoupily k této nově vzniklé mezinárodní organizaci. Některé státy měly s bojem proti praní peněz větší praktické zkušenosti než jiné a spojení do jedné mezinárodní organizace mělo zajistit maximální spolupráci v boji proti tomuto neblahému jevu.⁷⁵

FAFT funguje na mezivládním principu a jeho hlavní náplní je podporovat účinné provádění právních a regulativních opatření proti praní peněz, financování terorismu a dalších hrozeb, které mohou ovlivnit integritu mezinárodního finančního systému. Jedná se o jediný mezinárodní orgán, který svou činnost zaměřuje čistě na boj proti praní peněz. Výbor nemá pevně dané stanovy ani přesně danou dobu, na kterou byl vytvořen.⁷⁶ Jedná se svoji povahou o seskupení vlád *ad hoc*, které má jisté svěřené úkoly. Dokud budou mít státy zájem na jeho fungování, bude výbor naplňovat své poslání. V pravidelných intervalech se přezkoumávají důvody jeho existence a jeho působnost se eventuálně přizpůsobuje měnícím se trendům v oblasti praní peněz. Ačkoliv výbor má pouze časově omezený mandát, velmi rychle získal pozici instituce udávající směr nově přijímané národní legislativě v oblasti praní peněz.⁷⁷

Západní Německo, Francii, Itálii, Japonsko, Spojené království Velké Británie a Severního Irsku, Spojené státy americké, později se připojila Kanada (skupina dostala název G7) a Rusko (skupina se začala nazývat G8). V návaznosti na ruskou anexi Krymu v roce 2014 bylo Rusko zbaveno svého členství, dnes tedy opět hovoříme o skupině G7. Více viz např. Evropská komise [online]. 2012. [cit. 2015-12-03] G7/G8, G20. Dostupné z WWW: http://ec.europa.eu/economy_finance/international/forums/g7_g8_g20/index_en.htm.

⁷⁵ KRÄMER, Gregor. Die Bekämpfung von Geldwäsche und Terrorismusfinanzierung. Die Tätigkeit der FAFT als internationaler Standardsetter. Vyd. 1. Baden- Baden: Nomos Verlagsgesellschaft, 2008, s. 15.

⁷⁶ Tamtéž s. 15.

⁷⁷ Dopusud byl jeho mandát prodloužen sedmkrát. Poprvé byl mandát stanoven na období 1989-1990, druhý mandát 1990-1991, třetí 1991-1996, čtvrtý 1994-1999, pátý 1999-2004, šestý 2005-2012, a nyní sedmé období 2012-2020.

Více ke specifikům jednotlivých období viz: KRÄMER, Gregor. Die Bekämpfung von Geldwäsche und Terrorismusfinanzierung. Die Tätigkeit der FAFT als internationaler Standardsetter. Vyd. 1. Baden- Baden: Nomos Verlagsgesellschaft, 2008, s. 16-24.

K nynějšímu období 2012-2020 viz FAFT [online]. 2012. [cit. 2015-12-05] Financial Action Task Force Mandate (2012-2020). Dostupné z WWW: <http://www.fatf-gafi.org/media/fatf/documents/FINAL%20FATF%20MANDATE%202012-2020.pdf>.

FATF od svého založení vyvinul řadu doporučení, která jsou uznávána jako mezinárodní standard pro boj proti praní peněz. První doporučení byla vydána v dubnu roku 1990 (méně než jeden rok poté, co výbor vznikl) a následně byla několikrát revidována. Těchto tzv. Čtyřicet doporučení⁷⁸ bylo považováno za první krok v boji proti zneužití finančního systému pro praní peněz jako výtěžku z obchodu s drogami. Tato doporučení představují podle mého názoru nejlepší možný výsledek, kterého bylo možné v této době dosáhnout. Dokument respektuje, že právní řády jednotlivých států a jejich finanční systémy se odlišují, a proto nemohou všechny zúčastněné státy přijmout totožná opatření v boji proti praní peněz. Z toho důvodu se Čtyřicet doporučení nesnaží regulovat každý detail, spíše je jejich záměrem představit hrubý rámec, na který by se státy měly při implementaci pravidel zaměřit. V ideálním případě se tedy stát pohybuje v rámci daného legislativního rámce a uplatňuje jednotlivá ustanovení doporučení s přihlédnutím ke specifikům jeho vlastní vnitrostátní situace a vlastnímu právnímu řádu. Zároveň musí být ale schopen prokázat, že pravidla jím přijatá jsou nejen v souladu s doporučeními FAFT, ale jsou rovněž skutečně účinná. Takto je zajištěna nezbytná flexibilita, která je nutná proto, aby byla vybudována jednotná a celosvětová síť předpisů pro boj proti praní peněz, kterou by bylo možné trvale udržet.⁷⁹

Čtyřicet doporučení z roku 1990⁸⁰ je rozděleno do čtyř částí:

První část zvaná „úvodní ustanovení“ obsahuje pokyny, ve kterých jsou státy vyzývány k bezodkladné a úplné realizaci ustanovení Vídeňské úmluvy OSN z roku 1988.

⁷⁸ FATF [online]. 2015. [cit. 2015-12-03] The forty recommendations of the Financial Action Task Force on Money Laundering 1990. Dostupné z WWW: <http://www.fatf-gafi.org/media/fatf/documents/recommendations/pdfs/FATF%20Recommendations%201990.pdf>.

⁷⁹ KRÁMER, Gregor. *Die Bekämpfung von Geldwäsche und Terrorismusfinanzierung. Die Tätigkeit der FAFT als internationaler Standardsetter*. Vyd. 1. Baden- Baden: Nomos Verlagsgesellschaft, 2008, s. 54-55.

⁸⁰ FATF [online]. 2015. [cit. 2015-12-03] The forty recommendations of the Financial Action Task Force on Money Laundering 1990. Dostupné z WWW: <http://www.fatf-gafi.org/media/fatf/documents/recommendations/pdfs/FATF%20Recommendations%201990.pdf>.

Ustanovení druhé části zvané „*zdokonalení národních legislativ v boji proti praní peněz*“ apeluje, aby státy přijaly nezbytná opatření, která jim umožní označit praní peněz za trestný čin v souladu s Vídeňskou úmluvou OSN.

Nejobsáhlejší část třetí s názvem „*posílení úlohy finančního systému*“ obsahuje dvacet jedna doporučení, v rámci kterých je kladen důraz zejména na důkladnou identifikaci klienta. Finanční instituce by neměly mít žádné anonymní klienty a neměly by vést účty na očividně falešná jména. Záznamy o klientech, jejich obchodech provedených v tuzemsku i v zahraničí by měly být uchovávány po dobu nejméně pěti let, aby tyto informace v případě potřeby mohly být předány příslušným úřadům. Finanční instituce mají povinnost především u neobvyklých obchodů pečlivě analyzovat jejich původ a účel a tyto informace si písemně ponechat. V případě podezření, že kapitál může plynout z nějakého trestného jednání, mají finanční instituce povinnost obeznámit příslušné úřady.

Poslední čtvrtá část s názvem „*posílení mezinárodní spolupráce*“ vybízí, aby se každý stát snažil vylepšit výměnu informací mezi příslušnými úřady o podezřelých obchodech, stejně jako o osobách a společnostech, které jsou v těchto obchodech zainteresovány.

Od prvního vydání Čtyřiceti doporučení v roce 1990 bylo zřejmé, že jejich znění nemůže zůstat trvale beze změny. Členové FATF přijali dle Čtyřiceti doporučení příslušná opatření proti praní peněz, ale osoby peroucí peníze se těmto opatřením přizpůsobily a začaly používat jiné způsoby a prostředky, aby zamaskovaly původ nelegálně získaných prostředků. Proto bylo nutné, aby se doporučení pravidelně podrobovala přezkumu, zda jsou stále vhodná, a přizpůsobovala se aktuálním trendům v oblasti praní peněz a tím se udržovala jejich použitelnost. Členové FATF se v prvních letech po přijetí doporučení potýkali v první řadě s otázkou, jak začlenit doporučení do jejich příslušného vnitrostátního právního řádu. Finanční akční výbor nechtěl tyto snahy svých členů ochromit, a proto se zpočátku zdržel rozšiřování a úpravy Čtyřiceti doporučení. Poté, co členové implementovali doporučení do svého právního řádu a byla

zkontrolována úplnost této implementace, FATF započal s rozsáhlým přezkumem účinnosti opatření z roku 1990. Cílem toho průzkumu bylo doporučení revidovat s ohledem na aktuální trendy a vývoj v oblasti praní peněz a zvážit budoucí vývojové tendence. Za tímto účelem byli jednotliví členové osloveni s dotazem, jakým směrem by se dle jejich názoru měla modifikace doporučení ubírat, a jejich odpovědi byly zohledněny v rámci novelizace doporučení. V červnu roku 1996 byla zveřejněna první novela Čtyřiceti doporučení, která byla podepsána více než 150 státy světa a tím se stala nejdůležitějším světově uznávaným standardem v oblasti boji proti praní peněz.⁸¹

Poté, co bylo Čtyřicet doporučení revidováno poprvé v roce 1996, v říjnu 2000 se FATF rozhodla doporučení opět kompletně novelizovat. Pro další revizi doporučení bylo několik důvodů. FATF analyzoval poznatky o trendech v praní peněz z předchozích let. Tyto trendy zahrnovaly např. zvýšenou míru zneužívání právnických osob k zakrytí skutečného vlastnictví a případně dispozici s ilegálně získanými penězi prostřednictvím využívání specialistů, jako například advokátů, notářů, kteří se účastnili praní peněz jako prostředníci nebo osobám peroucím peníze pomohli radou. Jedním z hlavních cílů bylo identifikovat tzv. gatekeepers⁸². Na revizi Čtyřiceti doporučení se kromě členů FATF podílely jiné státy a mezinárodní organizace, podniky činné ve finančním sektoru nebo dalších relevantních hospodářských odvětvích, dokonce i skupiny fyzických osob. Cílem bylo zapojit co nejširší okruh osob a institucí, aby výsledná doporučení mohla zohlednit maximální počet připomínek.⁸³ Druhé revidované znění bylo přijato

⁸¹ KRÄMER, Gregor. *Die Bekämpfung von Geldwäsche und Terrorismusfinanzierung. Die Tätigkeit der FAFT als internationaler Standardsetter*. Vyd. 1. Baden- Baden: Nomos Verlagsgesellschaft, 2008, s. 54-55.

⁸² K tomuto pojmu více viz: SHEPHERD, Kevin. Guardians at the gate: The Gatekeeper initiative and the risk-based approach for transactional lawyers. *Real Property, Trust and Estate Law Journal*. Columbia: American Bar Association. 2009. s. 607-671.

⁸³ KRÄMER, Gregor. *Die Bekämpfung von Geldwäsche und Terrorismusfinanzierung. Die Tätigkeit der FAFT als internationaler Standardsetter*. Vyd. 1. Baden- Baden: Nomos Verlagsgesellschaft, 2008, s. 61-65.

v červnu 2003 v Berlíně⁸⁴ a přineslo řadu změn, bylo přestrukturováno a doplněno o glosář důležitých zkratk a základních pojmů.

Třetí revize Čtyřiceti doporučení v roce 2004 nebyla motivována primárně snahou o reflexi dosavadního a budoucího vývoje v oblasti praní peněz, ale hlavně reakcí na události z 11. 09. 2001. V říjnu 2001 vydal FATF tzv. Osm zvláštních doporučení, která se zabývala otázkami financování terorismu. Tato Zvláštní doporučení byla v roce 2004 rozšířena a vyžadují od členů FATF mimo jiné, aby přijali vhodná opatření k odhalování přeshraničního pohybu peněz v hotovosti.⁸⁵ Nyní se celý soubor doporučení FATF označuje jako 40 + 9 doporučení.⁸⁶

5.5.1 Revize Čtyřiceti doporučení z roku 2012

V pořadí čtvrtá revize proběhla v únoru 2012. Čtyřicet doporučení je nyní členěno do sedmi oddílů (A až G)⁸⁷.

Oddíl A s názvem „*Strategie a koordinace AML/CFT*“⁸⁸ zahrnuje první dvě doporučení a zabývá se hodnocením rizik a uplatňováním přístupu založeného na posouzení rizik. Vyzývá státy, aby zjišťovaly rizika praní peněz a financování terorismu na svém území. Dle povahy zjištěných rizik by měly poté kvalifikovaně

⁸⁴ FATF [online]. 2015. [cit. 2015-12-11] Financial Action Task Force on Money Laundering. The forty recommendations. Dostupné z WWW: <http://www.fatf-gafi.org/media/fatf/documents/recommendations/pdfs/FATF%20Recommendations%202003.pdf>.

⁸⁵ KRÄMER, Gregor. *Die Bekämpfung von Geldwäsche und Terrorismusfinanzierung. Die Tätigkeit der FAFT als internationaler Standardsetter*. Vyd. 1. Baden- Baden: Nomos Verlagsgesellschaft, 2008, s. 70-71.

⁸⁶ FATF [online]. 2015. [cit. 2015-12-11] History of the FATF. Dostupné z WWW: <http://www.fatf-gafi.org/about/historyofthefatf/>.

⁸⁷ FATF [online]. 2012. [cit. 2015-12-11] The FATF Recommendations. Dostupné z WWW: http://www.fatf-gafi.org/media/fatf/documents/recommendations/pdfs/FATF_Recommendations.pdf.

Český překlad viz Ministerstvo financí České republiky [online]. 2013. [cit. 2015-12-11] Doporučení FATF. Dostupné z WWW: www.mfcr.cz/assets/cs/media/Methodika_2013-08-19_Doporučení-FATF-z-unora-2012_oprava-formtovn.pdf.

⁸⁸ Jedná se o zkratku: *Anti-Money Laundering/ Combating the Financing of Terrorism*. V českém překladu: Boj proti praní peněz a financování terorismu.

vyhodnotit, zda jsou jimi přijatá opatření přiměřená zjištěným rizikům. Na základě zjištěných rizik by měl jednotlivý stát definovat vlastní dlouhodobý záměr pro boj proti praní peněz a financování terorismu a dle aktuálních hrozeb jej upravovat. Stát by měl také zajistit možnost výměny informací a vzájemné spolupráce pro jednotlivé úřady, orgány činné v trestním řízení, a další subjekty.

Oddíl B s názvem „*Praní peněz a konfiskace*“ upravuje doporučení číslo tři a čtyři. Státy by dle těchto doporučení měly stíhat praní peněz jako trestný čin a přijmout opatření, která příslušným orgánům umožní zajistit legalizovaný majetek, výnosy nebo prostředky použité při praní peněz, nebo majetek, který byl použit pro financování terorismu.

Oddíl C zvaný „*Financování terorismu a šíření zbraní hromadného ničení*“ upravuje doporučení pět až osm. Dle těchto doporučení by státy měly kriminalizovat i financování terorismu a rovněž stíhat financování teroristických organizací a jednotlivých teroristů, i když neexistuje spojitost s konkrétním teroristickým činem. Státy by dále měly přezkoumat opatření týkající se entit, které mohou být zneužity pro financování terorismu. Jsou jimi zejména neziskové organizace.

Oddíl D pojmenovaný „*Preventivní opatření*“ obsahuje největší počet doporučení, a to doporučení číslo deset až dvacet tři. Jako první doporučení tohoto oddílu je zúžit povinnost mlčenlivosti finančních institucí tak, aby bylo možné realizovat Čtyřicet doporučení. Dalším doporučením je zákaz vést anonymní účty nebo účty na fiktivní jména. Identifikace a kontrola klienta je nutná zejména při navázání obchodního vztahu; uskutečnění příležitostných obchodů nad stanovenou mezní hodnotou (kterou je 15 tisíc EUR či USD); podezření na praní peněz či financování terorismu a další. Dle doporučení jsou vhodná opatření pro identifikaci a kontrolu klienta následující:

- identifikace klienta a ověření jeho totožnosti za použití spolehlivých a nezávislých dokumentů, údajů a informací;
- identifikace skutečného majitele, v případě právnických osob by měla finanční instituce obsahovat porozumění vlastnické a ovládací struktury klienta;
- porozumění účelu a zamýšlené povaze obchodního vztahu;
- konání občasné kontroly obchodního vztahu a uskutečněných transakcí, aby si finanční instituce mohla ověřit, že informace, které jí klient poskytl, jsou v souladu s jeho faktickým chováním.⁸⁹

Pokud finanční instituce nemůže tuto kontrolu provést, mělo by jí být zakázáno navázat s klientem obchodní vztah. Finanční instituce by zároveň měly mít povinnost uchovávat informace o tuzemských i zahraničních obchodech, aby je mohly v případě potřeby předat příslušným orgánům. Povinnost uchovávat záznamy je doporučena po dobu alespoň pěti let od ukončení obchodního vztahu. Finanční instituce by měly před navázáním obchodního vztahu disponovat opatřeními, díky kterým zjistí, zda klient není politicky exponovaná osoba. V případě, že tomu tak je, měly by obdržet souhlas vyššího vedení s navázáním obchodního vztahu, přijmout odpovídající opatření ke zjištění zdroje bohatství a finančních prostředků a provádět intenzivnější průběžnou kontrolu obchodního vztahu.⁹⁰ Co se týče bezhotovostních převodů, dokument doporučuje, aby finanční instituce u těchto transakcí zasílala vždy i přesné údaje o plátcí a příjemci.

⁸⁹ Srov. Doporučení č. 10 tzv. Čtyřiceti doporučení. FATF [online]. 2012. [cit. 2015-12-11] The FATF Recommendations. Dostupné z WWW: http://www.fatf-gafi.org/media/fatf/documents/recommendations/pdfs/FATF_Recommendations.pdf.

Český překlad viz Ministerstvo financí České republiky [online]. 2013. [cit. 2015-12-11] Doporučení FATF. Dostupné z WWW: www.mfcr.cz/assets/cs/media/Methodika_2013-08-19_Doporuceni-FATF-z-unora-2012_oprava-formtovn.pdf.

⁹⁰ Srov. Doporučení č. 12 tzv. Čtyřiceti doporučení. FATF [online]. 2012. [cit. 2015-12-11] The FATF Recommendations. Dostupné z WWW: http://www.fatf-gafi.org/media/fatf/documents/recommendations/pdfs/FATF_Recommendations.pdf.

Český překlad viz Ministerstvo financí České republiky [online]. 2013. [cit. 2015-12-11] Doporučení FATF. Dostupné z WWW: www.mfcr.cz/assets/cs/media/Methodika_2013-08-19_Doporuceni-FATF-z-unora-2012_oprava-formtovn.pdf.

V případě obchodních vztahů se subjekty z tzv. rizikových států⁹¹ je vhodné uplatnit zesílenou kontrolu klienta. Pokud má finanční instituce podezření, že finanční prostředky jsou výnosem z trestné činnosti, měla by být povinna to neprodleně oznámit finanční zpravodajské jednotce⁹². Podle doporučení č. 22 jsou vyšší požadavky na kontrolu klienta spojeny s dalšími nefinančními obory jako například kasiny; realitními makléři; obchodníky s cennými kovy a drahými kameny; advokáty, notáři, účetními, pokud pro svého klienta zprostředkovávají určité v doporučení specifikované činnosti; a s poskytovateli služeb trustům.

Oddíl E je nazván „*Transparentnost a skutečný majitel právnických osob a jiných právních uspořádání*“. Obsahuje doporučení číslo dvacet čtyři a dvacet pět, ve kterých apeluje na zavedení opatření proti zneužití jiných právních entit k praní peněz nebo financování terorismu.

Oddíl F s názvem „*Pravomoci a povinnosti kompetentních orgánů a další institucionální opatření*“ obsahuje doporučení číslo dvacet šest až třicet pět. Státy by dle těchto ustanovení měly zajistit dostatečnou regulaci a dohled, kterému by finanční instituce podléhaly. Orgány dohledu by měly disponovat pravomocemi pro kontrolu finančních institucí včetně pravomoci kontroly na místě. Státy by

⁹¹ Mezi rizikové státy FATF aktuálně řadí: Afghánistán, Alžírsko, Angolu, Bosnu a Hercegovinu, Korejskou lidově demokratickou republiku, Guyanu, Irán, Irák, Laoskou lidově demokratickou republiku, Barmu, Panamu, Papuu Novou Guineez, Sýrii, Ugandu, Jemen. Vysoce rizikové jurisdikce hodnotí tzv. International Co-operation Review Group, který působí při FATF od roku 2007. Třikrát do roka seznam vysoce rizikových jurisdikcí aktualizuje. Více k činnosti International Cooperation Review Group viz FATF [online]. 2015. [cit. 2015-12-11] More about the International Co-operation Review Group (ICRG). Dostupné z WWW: http://www.fatf-gafi.org/publications/high-riskandnon-cooperativejurisdictions/more/moreabouttheinternationalco-operationreviewgroupicrg.html?hf=10&b=0&s=desc%28fatf_releasedate%29. K rizikovým jurisdikcím viz FATF [online]. 2015. [cit. 2015-12-11] High-risk and non-cooperative jurisdictions. Dostupné z WWW: <http://www.fatf-gafi.org/countries/#high-risk>.

⁹² Pojem „finanční zpravodajské jednotky“ vymezuje doporučení č. 29 tzv. Čtyřiceti doporučení tak, že se jedná o orgán s celostátní působností pro příjem a analýzu oznámení o podezřelém obchodu a dalších informací týkajících se praní peněz a financování terorismu. Tato jednotka by měla mít přístup k finančním a správní informacím a k informacím z trestního řízení, které jsou nutné pro výkon jejího poslání. V České republice je „finanční zpravodajskou jednotkou“ Finanční analytický útvar Ministerstva financí.

měly vést statistiku o situacích, které jsou podstatné ohledně efektivity jejich systému opatření proti praní peněz a financování terorismu.

Poslední oddíl G se nazývá „*Mezinárodní spolupráce*“ tvoří doporučení číslo třicet šest až čtyřicet. Státy jsou vyzývány k poskytování právní pomoci v maximální možné míře při vyšetřování, stíhání a souvisejících činnostech v oblasti praní peněz a financování terorismu. Státy by měly zajistit, aby neumožňovaly úkryt osobám obviněným z financování terorismu.

K výše uvedenému není bez zajímavosti uvést, že Česká republika není členem Finančního akčního výboru, ale je zapojena jako členský stát Evropské unie prostřednictvím Komise EU⁹³.

5.6 Úmluva OSN proti mezinárodnímu organizovanému zločinu

Úmluva Organizace spojených národů proti mezinárodnímu organizovanému zločinu byla podepsána 15. 11. 2000 příznačně v italském Palermu a je známa rovněž pod označením „Palermská úmluva“. V čl. 7 této úmluvy jsou nastíněna opatření k boji proti praní peněz. Tato úmluva vyzývá k zavedení jednotného vnitrostátního systému regulace a kontroly pro finanční instituce bankovního i nebankovního typu. Jako předchozí mezinárodní dokumenty akcentuje důležitost výměny informací mezi správními orgány, orgány dohledu, orgány činnými v trestním řízení a jinými orgány zabývajícími se bojem proti praní peněz. Doporučuje zavést opatření k odhalování a sledování přeshraničních pohybů hotovosti; takovým opatřením může být např. ohlašování přeshraničních převodů značných objemů hotovosti.⁹⁴

⁹³ FATF [online]. 2015. [cit. 2015-12-11] FATF Members and Observers. Dostupné z WWW: <http://www.fatf-gafi.org/about/membersandobservers/>.

⁹⁴ K dispozici online na <https://www.unodc.org/documents/treaties/UNTOC/Publications/TOC%20Convention/TOCebook-e.pdf>. (cit. dne 13. 12. 2015).

5.7 Shrnutí

Tato kapitola se zabývá nastíněním a následnou charakteristikou některých opatření pro boj proti praní peněz, která byla přijata na mezinárodní úrovni. V rámci kapitoly jsou tato opatření ve stručnosti charakterizována a jsou vyzdvíženy jejich přínosy.

Největší důraz je kladen na Čtyřicet doporučení FATF, jelikož i díky jejich časté novelizaci patří mezi jeden z vůdčích dokumentů přijatých proti praní peněz a představují podle mého názoru pravděpodobně ten nejlepší výsledek, jakého bylo možné na mezinárodní úrovni dosáhnout. Velmi oceňuji spolupráci třiceti pěti států světa plus Komise EU, prostřednictvím které se účastní ještě většina členských států EU (např. Česká republika, Slovensko, Polsko a jiné), takže v konečném důsledku je účastníků se států ještě více. Považuji za perfektní výsledek, že se v této oblasti podařilo najít společnou řeč tolika rozdílným státům jako např. Čína a Mexiko, které mají dle mého názoru výrazně odlišné zkušenosti s praním peněz i kompletně rozdílné právní řády. Domnívám se, že v tomto ohledu sehrál pozitivní roli na první pohled benevolentní přístup Čtyřiceti doporučení, které jsou si od počátku vědoma, že právní řády různých států světa vykazují odlišnosti a není proto možné přijmout plošně totožná opatření. Čtyřicet doporučení poskytuje pouze určitý rámec, což s ohledem na množství účastníků se států považuji za odpovídající a efektivní přístup. V neposlední řadě velmi pozitivně hodnotím posečkání s první aktualizací Čtyřiceti doporučení v 90. letech, až se všem členským státům podaří vyhovět jejich původní verzi. Myšlenka aktualizace fungujících dokumentů v oblasti praní peněz je více než příhodná, jelikož osoby peroucí peníze se budou vždy snažit vymyslet způsob jak obejít zavedené mantinely a nové legislativě se budou přizpůsobovat. Nejen z výše uvedených důvodů se domnívám, že Čtyřicet doporučení má potenciál být vůdčím mezinárodním dokumentem i v budoucnu.

6 Prameny právní úpravy na úrovni Evropské unie

Prameny právní úpravy na úrovni Evropské unie představují stěžejní kapitolu této práce. Problematika boje proti praní peněz je na úrovni Evropské unie upravena směrnicemi⁹⁵ a nařízenými⁹⁶ a cílem této kapitoly je jednak v nezbytném rozsahu charakterizovat přepisy minulé a již neplatné, jednak, a to především, analyzovat předpisy nové a aktuální. Největší důraz bude kladen na v pořadí čtvrtou směrnici proti praní peněz⁹⁷.

6.1 Směrnice Rady č. 91/308/EHS o předcházení zneužití finančního systému k praní peněz

Směrnice Rady č. 91/308/EHS ze dne 10. června 1991 o předcházení zneužití finančního systému k praní peněz⁹⁸ (dále také „První AML směrnice“) vytvořila základní rámec pro boj proti praní peněz výhradně na území ještě tehdejšího Evropského hospodářského společenství. K jejímu přijetí bylo několik důvodů:

Za prvé, na území tehdejšího Evropského hospodářského společenství panovala obava z radikálních řešení fenoménu praní peněz jednotlivými členskými státy na vnitrostátní úrovni. S ohledem na nárůst případů praní peněz by jednotlivé členské státy mohly přijímat nekompromisní opatření k ochraně

⁹⁵ Směrnice je dle čl. 288 SFEU závazná pro každý členský stát, kterému je určena, pokud jde o výsledek, jehož má být dosaženo, přičemž volba formy a prostředků se ponechává vnitrostátním orgánům.

⁹⁶ Nařízení má dle čl. 288 SFEU obecnou působnost a je závazné v celém svém rozsahu a přímo použitelné ve všech členských státech.

⁹⁷ Směrnice Evropského parlamentu a Rady (EU) 2015/849 ze dne 20. května 2015 o předcházení využívání finančního systému k praní peněz nebo financování terorismu, o změně nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 648/2012 a o zrušení směrnice Evropského parlamentu a Rady 2005/60/ES a směrnice Komise 2006/70/ES. Úřední věstník L 141/73 ze dne 05. 06. 2015. s. 73-117.

⁹⁸ Směrnice Rady č. 91/308/EHS ze dne 10. 06. 1991 o předcházení zneužití finančního systému k praní peněz ze dne 10. 06. 1991. Úřední věstník Evropských společenství L 166/77 ze dne 28. 06. 1991 s. 153 – 158.

svých finančních zájmů, což by mohlo negativně ovlivnit dokončení vnitřního trhu.

Za druhé existovalo riziko, že osoby peroucí peníze zneužijí pro své nelegální aktivity volného pohybu kapitálu jako jedné ze základních svobod vnitřního trhu.

Za třetí byla snaha chránit finanční systém proti zneužití pro praní peněz, jelikož toto zneužití by zcela jistě negativně ovlivnilo stabilitu finančního systému a jeho spolehlivost v očích široké veřejnosti. Směrnice tedy primárně zakládá vysoký standard ochrany finančního sektoru.

První AML směrnice se pokusila sjednotit postupy proti praní peněz. Vyznačovala se tzv. minimálním harmonizačním účinkem, což znamená, že členské státy měly stanoveny pouze nejmenší povinnosti, kterých mají dosáhnout, aby bylo vytvořeno jednotné prostředí pro boj proti praní peněz. Minimální harmonizační účinek byl jistým handicapem směrnice, jelikož členské státy musely splnit směrnici stanovené požadavky, ale zároveň jejich vnitrostátní právní úprava mohla jít nad rámec těchto požadavků. Fakticky se zamýšlený účel přijetí První AML směrnice proti praní peněz nepodařilo dosáhnout, jelikož i poté byly v jednotlivých členských státech značné rozdíly v boji proti praní peněz.⁹⁹

První AML směrnice vymezuje pojem praní peněz jako úmyslně páchaná jednání spočívající v:

- *přeměně nebo převodu majetku při vědomí, že tento majetek pochází z trestné činnosti nebo z účasti na takové činnosti, z cílem zatajení nebo zakrytí jeho nelegálního původu nebo za účelem pomoci třetí osobě, která se páchaní takové činnosti účastní, aby se vyhnula následkům svého jednání;*

⁹⁹ ZAHRADNÍK, Petr. *Vstup do Evropské unie. Přínosy a náklady konvergence*. Vyd. 1. V Praze: C.H. Beck, 2003, s. 282.

- zatajení skutečné povahy, zdroje, umístění, nakládání, pohybu, práv k majetku nebo jeho vlastnictví s vědomím, že tento majetek pochází z trestné činnosti;
- nabytí, držení nebo užívání majetku při vědomí, v době jeho obdržení, že tento majetek pocházel z trestné činnosti;
- účasti na spáchání, pokus o spáchání, napomáhání, usnadňování a návod ke spáchání jakéhokoliv jednání uvedeného v předchozích odstavcích.¹⁰⁰

Směrnice rozumí majetkem veškerá aktiva hmotné i nehmotné povahy, také právní doklady a nástroje dokládající právní nárok na taková aktiva. Trestnou činností se rozumí trestné činy dle článku 3 Vídeňské úmluvy OSN (zejména drogové trestné činy) a další, které pro účely této směrnice stanoví členský stát.¹⁰¹

Je zřejmé, že směrnice se ve svém znění soustředila primárně na majetek pocházející z obchodu s drogami, členské státy tehdejšího Evropského hospodářského společenství však mohly rozšířit vymezení původu majetku nabytého trestnou činností i mimo oblast obchodu s drogami. Některé státy zvolily minimalistickou transpozici směrnice, např. Francie a Lucembursko.¹⁰² Zajímavostí, kterou uvádí M. Tomášek, je, že aktiva vzniklá krácením daňové povinnosti nebyla považována za výnos z trestné činnosti, a to na rozdíl od legislativy Spojených států amerických, která krácení daně za výnos z trestné činnosti pokládá.¹⁰³

Směrnice výslovně neukládá závazek, aby členské státy vytvořily trestný čin praní peněz, článek 2 První AML směrnice pouze ukládá členským státům zajistit

¹⁰⁰ Srov. Čl. 1 První AML směrnice.

¹⁰¹ Srov. Čl. 1 První AML směrnice.

¹⁰² TOMÁŠEK, Michal. *Bankovníctví jednotného vnitřního trhu Evropské unie*. Vyd. 1. V Praze: Linde Praha a.s. – Právnícké a ekonomické nakladatelství a knihkupectví Bohumily Hořínkové a Jana Tuláčka, 1997, s. 178.

¹⁰³ Tamtéž, s. 178.

Více k činnosti bank při prevenci legalizace výnosů z daňových trestných činů také viz TOMÁŠEK, Michal. *Vybrané aspekty novely směrnice ES proti praní peněz*. Ihned.cz [online]. 2004. [cit. 2015-01-05] Dostupné z WWW: http://ihned.cz/c3-14103630-000000_d-14103630-vybrane-aspekty-novely-smernice-es-proti-prani-penez.

zákaz praní peněz, tak jak je definováno ve směrnici. S. Görg v této souvislosti zmiňuje, že článek 2 První AML směrnice ve svém původním Komisí navrženém znění požadoval, aby členské státy praní peněz ve svých vnitrostátních právních předpisech zakotvily jako trestný čin. Jako odůvodnění Komise uvedla, že dle vnitrostátních zákonů většiny členských států je možné porušit bankovní tajemství pouze v případě důvodného podezření ze spáchání trestného činu. Z toho důvodu Komise trvala na tom, aby členské státy klasifikovaly praní peněz jako trestný čin prostřednictvím legislativy tehdejšího Evropského hospodářského společenství. Návrh Komise se neseťkal s pochopením u členských států, včetně Spolkové republiky Německo, které proti Komisi tvrdě vystoupily s argumentem, že tehdejší Evropské hospodářské společenství nemá žádné pravomoci v oblasti trestního práva. Členské státy nicméně vydaly společné prohlášení, ve kterém připomněli, že jako signatáři Úmluvy OSN proti nedovolenému obchodu s omamnými a psychotropními látkami z roku 1988 se k právnímu zakotvení praní peněz jako trestného činu již zavázaly.¹⁰⁴ Na této záležitosti lze ilustrovat v druhé kapitole této práce naznačenou nevoli členských států v přenosu pravomocí v oblasti trestního práva na tehdejší Společenství.

Co se týče samotného obsahu směrnice, směrnice převážně stanoví požadavky pro kontrolu finančního sektoru. Normotvůrce tehdejšího Evropského hospodářského společenství odkazoval na velmi důležitou roli, kterou kromě trestněprávních opatření mohou sehrát opatření přijatá v rámci finančního systému. Směrnice v článku 11 zdůrazňuje, že jednotlivá opatření by měla být přijata na úrovni finančních a úvěrových institucí, které samy zavedou systém vnitřní kontroly a budou školit své zaměstnance, jak operace související s praním peněz rozpoznat a jaké kroky následně činit. Směrnice ukládá několik povinností:

¹⁰⁴ GÖRG, Sabine. *Geldwäschebezogene Terrorismusbekämpfung*. Vyd. 1. Frankfurt am Main: Petr Lang Internationaler Verlag der Wissenschaften, 2010, s. 25.

a) *Povinnost identifikační.*

Úvěrové a finanční instituce musí požadovat prokázání totožnosti u svých nových klientů vždy¹⁰⁵, u dalších zákazníků, když budou uskutečňovat transakci převyšující mezní částku 15 000 ECU, a to bez ohledu na rozdělení transakce do několika dílčích transakcí. Povinnost identifikace je dána i v případě, že klient uskutečňuje transakci v menším objemu, ale finanční či úvěrová instituce má podezření na praní peněz. Směrnice stanoví výjimku pro zjištění totožnosti klienta, pokud je jím také úvěrová nebo finanční instituce.¹⁰⁶

b) *Povinnost archivace.*

Finanční a úvěrové instituce mají povinnost uchovávat si záznamy ohledně totožnosti klienta po dobu nejméně pěti let od zániku obchodního vztahu. Po dobu pěti let od provedení transakcí je nutné uchovávat o nich doklady a záznamy, které mohou být případně využity jako důkaz při vyšetřování praní peněz nebo v soudním řízení.¹⁰⁷

c) *Povinnost oznamovací.*

Finanční a úvěrové instituce mají povinnost prostřednictvím svých k tomu určených zaměstnanců oznámit každé podezření z praní peněz, a to bez ohledu na výši prováděné transakce. Informace povinné osoby předávají orgánům odpovědným za potírání praní peněz. Dle dikce směrnice by tyto informace měly sloužit pouze k potírání praní peněz a je výslovně na členských státech, zda umožní užít tyto informace pro jiné účely, např. celního řízení.¹⁰⁸

¹⁰⁵ Srov. čl. 3 odst. 1 První AML směrnice.

¹⁰⁶ Srov. čl. 3 První AML směrnice.

¹⁰⁷ Srov. čl. 4 První AML směrnice.

¹⁰⁸ Srov. čl. 6 První AML směrnice.

d) *Povinnost neprovést či pozdržet podezřelou transakci.*

V případě transakce, u které existuje podezření, že je prováděna v rámci procesu praní peněz, mají finanční a úvěrové instituce povinnost pozdržet její provedení, dokud tuto transakci nenahlásí příslušným orgánům. Tam, kde existuje obava, že by pozdržení transakce mohlo zmařit úsilí stíhat účastníky operace, nebo pokud je neprovedení transakce nemožné, informují povinné osoby¹⁰⁹ příslušné orgány ihned po provedení transakce.¹¹⁰ Předání informací klientovi nebo třetí osobě o pozastavení operace nebo o probíhajícím vyšetřování praní peněz je přísně zakázáno.¹¹¹ Je vyloučena jakákoliv odpovědnost za porušení bankovního tajemství zaměstnancem povinné osoby vůči příslušnému orgánu odpovědného za potírání praní peněz, jehož oznámení se posléze neprokáže jako důvodné.¹¹²

Dle mého názoru lze přínos První AML směrnice spatřovat především ve vytvoření základního rámce prevence praní peněz v Evropské unii. Podstatná role, kterou mohou sehrát finanční a úvěrové instituce v oblasti praní peněz a jeho potírání byla známá již dříve, ale i přesto považuji za velmi vhodné vyjádření jednotného postoje členských států EU potírat praní peněz, který byl projeven právě přijetím této legislativy. Je zřejmé, že jen za spolupráce finančních a úvěrových institucí je možné prolomit bankovní tajemství¹¹³, které umožní zjistit, zda je podezření určité osoby z praní peněz důvodné či nikoliv.

¹⁰⁹ Povinnými osobami se v případě První AML směrnice rozumí finanční a úvěrové instituce. Další směrnice jejich okruh rozšiřují.

¹¹⁰ Srov. čl. 7 První AML směrnice.

¹¹¹ Srov. čl. 8 První AML směrnice.

¹¹² Srov. čl. 9 První AML směrnice.

¹¹³ Bankovní tajemství můžeme obecně charakterizovat jako závazek mlčenlivosti banky o informacích, které v rámci svého obchodního vztahu získá od svého klienta. Jedná se např. o výši zůstatku na účtu, o příchozích částkách, o proběhlých bankovních obchodech. V českém právním prostředí je bankovní tajemství upraveno v § 38 zák. č. 21/1992 Sb., o bankách. Přičemž tento zákon také stanoví, jaké sdělení informací se za bankovní tajemství nepovažuje. Jedná se např. o informace poskytnuté České národní bance, při oznamování podezření z praní peněz příslušným orgánům, a další.

6.2 Směrnice Evropského parlamentu a Rady č. 2001/97/ES pozměňující Směrnici Rady č. 91/308/EHS

Dne 04. 12. 2001 byla vydána první novelizace První AML směrnice prostřednictvím Směrnice Evropského parlamentu a Rady č. 2001/97/ES o předcházení zneužití finančního systému k praní peněz¹¹⁴ (dále tak „Druhá AML směrnice“). Cílem novelizační směrnice bylo přizpůsobit se novým trendům v oblasti praní peněz, jelikož dle její preambule představovala směrnice jeden z hlavních mezinárodních nástrojů v boji proti praní peněz, který by měl stále sledovat mezinárodní praxi a nadále nastavovat vysoký standard ochrany finančního sektoru před zneužitím pro praní peněz.

První AML směrnice se snažila zabránit zneužití finančního sektoru jeho zpřísněnou kontrolou, ale osoby peroucí peníze se nastaveným kontrolám stihly přizpůsobit a našly jiné způsoby, jak ve svém nezákonném jednání pokračovat. Druhá AML směrnice si předsevzala zohlednit revizi Čtyřiceti doporučení FATF z roku 1996, dále Společnou akci č. 98/699/SVV¹¹⁵, a Společnou akci Rady 98/733/SVV ze dne 21. prosince 1998, kterou se stanoví, že účast na zločinném spolčení je v členských státech Evropské unie trestným činem¹¹⁶, a tím si kladla za cíl ztělesňovat hlavní mezinárodní dokument v oblasti boje proti praní peněz.

Velké změny doznal článek 1 původní směrnice. Samotná definice praní peněz sice zůstala na první pohled na nepodstatná formulační upřesnění nedotčena, ale díky rozšíření pojmu „trestná činnost“ doznala určitých změn. První AML směrnice zakotvovala trestnou činnost jako „trestné činy popsané v čl.

¹¹⁴ Směrnice Evropského parlamentu a Rady č. 2001/97/ES ze dne 04. 12. 2001 pozměňující Směrnici Rady č. 91/308/EHS o předcházení zneužití finančního systému k praní peněz ze dne 10. 06. 1991. Úřední věstník Evropských společenství L 344/44 ze dne 28. 12. 2001 s. 76 – 81.

¹¹⁵ Společná akce č. 98/699/SVV ze dne 3. prosince 1998 přijatá Radou na základě článku K.3 Smlouvy o Evropské unii o praní peněz, identifikaci, vysledování, zmrazení, zajištění a propadnutí nástrojů trestné činnosti a výnosů z ní. Úřední věstník Evropských společenství L 333/1 ze dne 9. 12. 1998.

¹¹⁶ Společná akce Rady č. 98/733/SVV ze dne 21. prosince 1998, kterou se stanoví, že účast na zločinném spolčení je v členských státech Evropské unie trestným činem. Úřední věstník Evropských společenství L 351/1, ze dne 29. 12. 1998.

3 odst. 1 písm. a) Vídeňské úmluvy a jakoukoliv další trestnou činnost stanovenou pro účely této směrnice každým členským státem“¹¹⁷. Oproti tomu Druhá AML směrnice rozšířila pojem trestné činnosti o jakoukoliv formu trestné součinnosti, která může generovat značný majetkový prospěch, který se trestá právem členského státu trestem odnětí svobody ve vztahu ke spáchání závažného trestného činu. Mezi závažnou trestnou činností jsou přinejmenším dále zařazeny činnosti zločineckých společenství, podvod, úplatkářství a trestná činnost, která může generovat podstatný výnos a za který trestní právo členského státu stanoví možnost uložení trestu odnětí svobody s vyšší trestní sazbou.¹¹⁸

Nově byl do směrnice vložen článek 2a. Tento rozšířil povinnosti směřující k zabránění zneužití finančního sektoru pro praní peněz (známé již z První AML směrnice¹¹⁹) také na další profese i mimo finanční sektor. U těchto profesí bylo prokázáno nebezpečí, že jimi poskytované služby mohou být zneužity pro praní peněz a tím nepříznivě ovlivnit zájmy Evropského společenství. Kromě činností úvěrových a finančních institucí vymezených v čl. 1 směrnice se dále jedná zejména o činnost auditorů, externích účetních, daňových poradců, realitních kanceláří, advokátů, notářů, obchodníků s cenným zbožím (např. obchodníků s drahými kameny a kovy nebo uměleckými díly, nebo kdykoliv obchodník přijímá platbu v hotovosti vyšší než 15 000 EUR), činnost směnárů a platebních institucí¹²⁰ (např. Western Union, PayPal a dalších).

Druhá AML směrnice dle mého názoru odstranila drobné mezery První AML směrnice, které byly zapříčiněny její stručností, a přizpůsobila se vývoji trendů v oblasti praní peněz. Druhá AML směrnice blíže specifikuje orgány, které mají být informovány o podezřelých transakcích. V novele došlo k rozšíření tzv.

¹¹⁷ Srov. čl. 1 První AML směrnice.

¹¹⁸ Srov. čl. 1, písm. E Druhé AML směrnice. Více k tomuto také viz TOMÁŠEK, Michal, Harald Christian SCHEU, Jaroslav FENYK, Tomáš GRIVNA a Jiří HERCZEG. *Europeizace trestního práva*. Praha: Linde, 2009, s. 259.

¹¹⁹ Identifikace klienta, vedení záznamů a oznamování podezřelých transakcí příslušným orgánům, zavedení vnitřních postupů pro školení zaměstnanců.

¹²⁰ Slovy preambule směrnice se jedná o tzv. „*money transmitters*“.

povinných osob, mezi které byli zahrnuti notáři i advokáti za přesně daných okolností. Zahrnutí advokátů a notářů mezi povinné osoby bezvýhradně se setkalo s určitou nevolí u představitelů těchto profesí, a to z pochopitelných důvodů (k profesní mlčenlivosti u advokáta viz níže).

6.3 Nařízení Evropského parlamentu a Rady o kontrolách peněžní hotovosti

Nařízení Evropského parlamentu a Rady o kontrolách peněžní hotovosti¹²¹ (dále také „Nařízení o kontrolách peněžní hotovosti“) bylo přijato po dlouhých úvahách s ohledem na přijetí První AML směrnice v roce 1991, jelikož panovala obava, že znemožnění či ztížení používání finančního sektoru pro praní peněz povede ke zvýšenému transferu hotovosti ve fyzické podobě přes hranice tehdejšího Evropského společenství. Jedná se tedy o jisté doplnění úpravy boje proti praní peněz, kterou stanoví První AML směrnice. Tato podkapitola je proto ze systematického hlediska zařazena za První AML směrnicí a její novelu.

Nařízení upravuje ohlašovací povinnost osob, které převáží peněžní hotovost přes vnější hranice členských států Unie. Peněžní hotovostí rozumí nejen oběživo (bankovky a mince), ale též převoditelné nástroje na doručitele, včetně peněžních nástrojů ve formě na doručitele.¹²² Ohlašovací povinnost je stanovena každé fyzické osobě při transportu hotovosti ve větším objemu, tedy 10 000 EUR a více. Oznámení se činí celním orgánům členského státu, přes který do Společenství vstupuje nebo je opouští.¹²³

Příslušným orgánům je třeba uvést:

¹²¹ Nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 1889/2005 ze dne 26. října 2005 o kontrolách peněžní hotovosti vstupující do Společenství nebo je opouštějící. Úřední věstník Evropské unie L 309/9 ze dne 25. 11. 2005.

¹²² Srov. čl. 2 odst. 2 Nařízení o kontrolách peněžní hotovosti.

¹²³ Čl. 3 odst. 1 Nařízení o kontrolách peněžní hotovosti.

- údaje o ohlašovatelem: jeho jméno, datum narození a státní příslušnost;
- údaje o vlastníkovu hotovosti;
- údaje o zamýšleném příjemci;
- údaje o částce: přesné výši a povaze peněžní hotovosti; původu a zamýšleném použití peněžní hotovosti aj.¹²⁴

Příslušné orgány členských států jsou oprávněny provádět kontroly fyzických osob, jejich zavazadel a dopravních prostředků. A eventuálně při nesplnění ohlašovací povinnosti hotovost zadržet, a to na základě správního rozhodnutí.¹²⁵

Nařízení ukládá členským státům povinnost stanovit sankce za nesplnění ohlašovací povinnosti.¹²⁶ Preambule však zdůrazňuje, že sankce mají být ukládány pouze za nesplnění ohlašovací povinnosti.¹²⁷ Z toho lze vyvodit závěr, že sankce nemají být ukládány jako postih za případné jiné protiprávní činnosti. V souvislosti s ukládáním sankcí jednotlivými členskými státy je na místě zmínit rozsudek Soudního dvora EU z loňského roku ve věci pana Roberta Michala Chmielewski a hlavní daňovou správou regionu Dél-alföld¹²⁸. Pan Chmielewski přicestoval na území Maďarska ze Srbska, aniž by ohlásil peněžní hotovost v celkové částce 147 492 EUR. Dle maďarského zákona přijatého za účelem provedení Nařízení o kontrolách peněžní hotovosti mu byla uložena správní pokuta. Správní pokuta se dle tohoto zákona ukládá v návaznosti na částce, kterou fyzická osoba převáží přes hranice a neohlásí ji. Výše pokut se přitom progresivně zvyšuje v návaznosti na výši neohlášené částky. V případě pana Chmielewski byla sankce s ohledem na výši převážené a neohlášené částky vyměřena ve výši 60%

¹²⁴ Čl. 3 odst. 2 Nařízení o kontrolách peněžní hotovosti.

¹²⁵ Čl. 4 odst. 1 a 2 Nařízení o kontrolách peněžní hotovosti.

¹²⁶ Srov. čl. 9 Nařízení o kontrolách peněžní hotovosti.

¹²⁷ Rec. 13 Preambule Nařízení o kontrolách peněžní hotovosti.

¹²⁸ Robert Michal Chmielewski proti Nemzeti Adó- és Vámhivatal Dél-alföldi Regionális Vám- és Pénzügyőri Főigazgatósága, rozsudek pětičlenného senátu Soudního dvora ze dne 16. 07. 2015, rozsudek C-255/14.

této částky. Pan Chmielewski podal vůči tomuto správnímu rozhodnutí hlavní daňové správy regionu Dél-alföld žalobu a tvrdil, že ustanovení o výši pokuty v maďarském zákoně jsou v rozporu s právem EU. Příslušný soud řízení přerušil a položil Soudnímu dvoru přeběžnou otázku, jestli je stanovená sankce přiměřená sledovanému cíli a spáchanému protiprávnímu jednání.¹²⁹ Soudní dvůr rozhodl, že cílem Nařízení o kontrolách peněžní hotovosti je předcházet, odrazovat a zabránit zavádění výnosů z nedovolených činností do finančního systému, a to zakotvením zásady povinného ohlašování takových pohybů, které umožní shromažďování informací o těchto pohybech.¹³⁰ Dle ustálené judikatury Soudního dvora administrativní opatření dovolená vnitrostátní legislativou nesmějí překračovat meze toho, co je nezbytné k dosažení legitimních cílů sledovaných touto právní úpravou¹³¹. Soudní dvůr rozhodl, že sankce ve výši 60% převážené částky je nepřiměřená a překračuje meze toho, co je nezbytné k zaručení dodržování oznamovací povinnosti.¹³²

Podle mého názoru doplnění právní úpravy o předcházení zneužití finančního systému pro praní peněz o kontrolu transferu peněz v hotovosti lze označit za správný krok. Z mého pohledu se jedná o další způsob, jakým lze sledovat finanční toky přes hranice dnešní Evropské unie a ztížit tak osobám peroucím peníze možnost zneužít svobody volného pohybu kapitálu.

¹²⁹ Tamtéž, bod 14.

¹³⁰ Tamtéž bod. 18.

¹³¹ Viz Ntíonik Anonymi Etaireia Emporias H/Y, Logismikou kai Parochis Ypiresion Michanografisis, Ionannis Michail Pikoulas proti Epitropi Kafalaiaioras, rozsudek pětičlenného senátu Soudního dvora ze dne 05.07 2007, rozsudek C-430/05, bod 54.

Robert Michal Chmielewski proti Nemzeti Adó- és Vámhivatal Dél-alföldi Regionális Vám- és Pénzügyőri Főigazgatósága, rozsudek pětičlenného senátu Soudního dvora ze dne 16. 07. 2015, rozsudek C-255/14.

¹³² Robert Michal Chmielewski proti Nemzeti Adó- és Vámhivatal Dél-alföldi Regionális Vám- és Pénzügyőri Főigazgatósága, rozsudek pětičlenného senátu Soudního dvora ze dne 16. 07. 2015, rozsudek C-255/14, bod 30.

6.4 Směrnice Evropského Parlamentu a Rady č. 2005/60/ES

Směrnice Evropského Parlamentu a Rady č. 2005/60/ES ze dne 26. 10. 2005 o předcházení zneužití finančního systému k praní peněz a financování terorismu¹³³ (dále také „Třetí AML směrnice“) byla přijata rovněž s cílem reagovat na nové postupy v oblasti praní peněz a uvést legislativu Evropského společenství do souladu s dokumenty mezinárodních organizací, konkrétně FATF, který v roce 2003 novelizoval a rozšířil svých Čtyřicet doporučení o tzv. Zvláštní doporučení. Rozsah požadovaných změn byl příliš velký na to, aby se přistoupilo k pouhé novelizaci původní První AML směrnice. Byla přijata kompletně nová směrnice, která se od prvních dvou směrnic na první pohled odlišuje svým rozsahem.

6.4.1 Hlubková kontrola klienta

Třetí AML směrnice si již v preambuli stanovuje za cíl upřesnit kontrolní postupy pro zjištění totožnosti klienta. Směrnice rozlišuje tzv. hloubkovou kontrolu, zjednodušenou kontrolu a zesílenou kontrolu.

Hlubková kontrola se uplatňuje při navázání obchodního vztahu; při provádění příležitostných transakcí ve výši 15 000 EUR a více; při existenci podezření na praní peněz nebo financování terorismu; při existenci pochybností o pravdivosti nebo přiměřenosti získaných údajů o klientovi.¹³⁴

Hlubková kontrola zahrnuje:

- ověření totožnosti klienta na základě dokumentů nebo informací ze spolehlivého a nezávislého zdroje;
- zjištění totožnosti skutečného vlastníka, aby instituce byla přesvědčena, že skutečného vlastníka zná, aby pochopila vlastnickou a kontrolní strukturu klienta v případě právnických osob, svěřenectví aj.;

¹³³ Směrnice Evropského Parlamentu a Rady č. 2005/60/ES ze dne 26. 10. 2005 o předcházení zneužití finančního systému k praní peněz a financování terorismu. Úřední věstník EU L 309/15 ze dne 25. 11. 2005 s. 15-36.

¹³⁴ Srov. čl. 7 Třetí AML směrnice.

- získání údajů o plánovaném charakteru obchodního vztahu;
- provádění průběžného vyhodnocování obchodního vztahu, aby se zjistilo, zda transakce jsou v souladu s tím, co instituce zná o profilu svého klienta.¹³⁵

Směrnice v článku 9 odst. 6 vyžaduje aplikovat hloubkovou kontrolu nejen na klienty nové, ale rovněž na klienty stávající. Instituce mají dle čl. 9 odst. 1. povinnost ověřit totožnost klienta a skutečného vlastníka *před navázáním* obchodního vztahu. Pokud je nebezpečí praní peněz nebo financování terorismu u dané osoby malé, je možné dokončit zjištění totožnosti klienta či skutečného vlastníka *během navázání* obchodního vztahu, pokud to jednotlivé členské státy povolí.

Směrnice dále zavádí tzv. zjednodušenou hloubkovou kontrolu klienta v člancích 11 a 12 a zesílenou hloubkovou kontrolu v článku 13. Podmínky výkonu zjednodušené kontroly jsou uvedeny v článku 3 Směrnice Komise 2006/70/ES, kterou se stanoví prováděcí opatření ke směrnici Evropského parlamentu a Rady 2005/60/ES¹³⁶ (dále také jako „Prováděcí směrnice Komise k třetí AML směrnici“). Předpoklady pro zjednodušenou kontrolu jsou dle mého názoru stanoveny poměrně přísně. Její výkon je možný v případě konkrétních subjektů nebo v případě obchodů se specifickými produkty. Předpoklady pro výkon zjednodušené kontroly mohou splnit veřejné orgány nebo veřejné subjekty, jiné právnické osoby nebo osoby obchodující s konkrétním produktem:

1) *Veřejné orgány nebo veřejné subjekty.*

¹³⁵ Srov. čl. 8 odst. 1 Třetí AML směrnice.

¹³⁶ Směrnice Komise 2006/70/ES ze dne 01. srpna 2006, kterou se stanoví prováděcí opatření ke směrnici Evropského parlamentu a Rady 2005/60/ES, pokud se jedná o definici „politicky exponovaných osob“ a technická kritéria pro zjednodušené postupy hloubkové kontroly klienta a pro výjimku na základě finanční činnosti vykonávané příležitostně nebo ve velmi omezené míře. Úřední věstník Evropské Unie L 214/29 ze dne 4. 8. 2006, s. 29-34.

Tento klient může být považován za klienta představujícího nízké riziko praní peněz, pokud mu byly svěřeny významné funkce podle evropského práva, jeho totožnost je veřejně dostupná a jistá, jeho činnost je transparentní a je odpovědný ve své činnosti orgánu Společenství nebo členskému státu. Uvedená kritéria musí být splněna kumulativně. Povinná osoba nesmí veřejný orgán zaměnit za politicky exponovanou osobu, u které je naopak povinná vykonat kontrolu zesílenou (k tomu viz dále).

2) *Jiné právnické osoby.*

Jedná se o právnické osoby, které nenaplnují kritéria veřejného orgánu ad 1), ale vykazují nízké riziko praní peněz. Zjednodušená kontrola lze provést, pokud klient splní všechny tyto podmínky: není finanční ani úvěrovou institucí, ale národní právo mu v souladu s článkem 4 Třetí AML směrnice stanovilo více povinností, jeho totožnost je veřejně dostupná a jistá, jeho činnost podléhá udělení licence, jejíž vydání může být i zamítnuto, a je nad ním v rámci národního právního řádu vykonáván dohled příslušným orgánem.

3) *Konkrétní Produkty.*

U osob obchodujících s produktem, který je založen na písemné smlouvě, není anonymní, je předem omezen na určitou hodnotu, plnění z něj není možné provést ve prospěch třetích osob (kromě přesně vydefinovaných případů) a v případě obchodování s produkty umožňujícími investování prostředků do finanční aktiv za směrnici blíže specifikovaných podmínek, může být provedena zjednodušená kontrola. Povinná osoba však musí mít na paměti, že zjednodušená kontrola se realizuje pouze v konkrétních transakcích (nikoliv u tohoto konkrétního klienta obecně, bez ohledu na povahu transakce, která je v daném případě prováděna).

Instituce v rámci kontroly shromáždí potřebné informace potvrzující zjištění, že klient vyhovuje podmínkám pro výjimku z hloubkové kontroly.

Zesílená hloubková kontrola se uplatní v situacích, které vzhledem ke své povaze představují vyšší riziko praní peněz nebo financování terorismu. Jedná se o situace 1) kdy klient není fyzicky přítomen pro účely zjištění totožnosti (např. internetové obchody); 2) kdy probíhají přeshraniční korespondenční bankovní vztahy s korespondenčními institucemi ze třetích zemí; a 3) kdy jde o transakce nebo obchodní vztahy s politicky exponovanými osobami, které mají bydliště v jiném členském státě či třetí zemi.¹³⁷ Hloubková kontrola bude rozšířena o doplňková opatření, např. o identifikaci klienta na základě doplňujících dokladů nebo o požadavek, aby klient provedl ze svého jiného bankovního účtu první platbu na nově otevíraný účet, a jiné.

6.4.2 Politicky exponované osoby

Třetí AML směrnice definuje politicky exponovanou osobu v článku 3 odst. 8 jako *fyzickou osobu, které jsou nebo byly svěřeny významné veřejné funkce, a nejbližší rodinní příslušníci nebo osoby známé jako blízcí společníci těchto osob*. Prováděcí směrnice Komise ke Třetí AML směrnici upřesňuje osoby, které pod definici politicky exponované osoby patří.

Dle článku 2 této Prováděcí směrnice Komise k Třetí AML směrnici se fyzickou osobou, které jsou nebo byly svěřeny významné veřejné funkce, myslí tyto osoby:

- *hlavy států, předsedové vlád, ministři a náměstci ministrů nebo státní tajemníci;*
- *členové parlamentů;*
- *členové nejvyšších soudů, ústavních soudů nebo dalších vyšších soudních orgánů, proti jejichž rozhodnutí se s výhradou výjimečných okolností nelze odvolat;*
- *členové účetních dvorů nebo správních rad centrálních bank;*

¹³⁷ Srov. čl. 13 Třetí AML směrnice.

- *velvyslanci, chargé d'affaires a vysoci důstojníci v ozbrojených silách;*
- *členové správních, řídicích nebo kontrolních orgánů podniků ve vlastnictví státu.*

V případě, že osoba výše uvedená přestala vykonávat významnou veřejnou činnost po dobu alespoň jednoho roku, členské státy mohou legislativně upravit, že povinné osoby dle znění Třetí AML směrnice¹³⁸ je nemusí považovat za osoby politicky exponované.

Nejbližšími rodinnými příslušníky se rozumí manžel či manželka; každý partner považovaný dle vnitrostátních právních předpisů za osobu rovnocennou manželovi či manželce¹³⁹; děti a jejich manželé či manželky či partneři; rodiče.¹⁴⁰ Osoby známé jako blízcí společníci jsou dle článku 2 odst. 3 Prováděcí směrnice Komise k politicky exponovaným osobám: *a) každá fyzická osoba, o níž je známo, že je spoluvlastníkem právnických osob nebo právních uspořádání nebo má jakýkoli jiný blízký obchodní vztah s osobou uvedenou jako „fyzická osoba, které jsou nebo byly svěřeny významné veřejné funkce“* či *b) každá fyzická osoba, která je skutečným jediným vlastníkem právní osoby nebo právního uspořádání, o které či o kterém je známo, že ve skutečnosti byla vytvořena či bylo vytvořeno ve prospěch „fyzické osoby, které jsou nebo byly svěřeny významné veřejné funkce“.*

6.4.3 Finanční zpravodajská jednotka

Třetí AML směrnice jako první evropská směrnice uděluje v článku 21 členským státům povinnost zřídit finanční zpravodajskou jednotku, která bude účinně bojovat proti praní peněz a financování terorismu. Zřízení finanční zpravodajské jednotky bylo i součástí Čtyřiceti doporučení FATF. Členské státy mají zajistit, aby finanční zpravodajská jednotka měla včasný, přímý nebo

¹³⁸ Srov. čl. 2 Prováděcí směrnice Komise ke Třetí AML směrnici.

¹³⁹ V případě České republiky se bude jednat o partnera dle zák. č. 115/2006 Sb. o registrovaném partnerství.

¹⁴⁰ Srov. čl. 2 odst. 2 Prováděcí směrnice Komise k politicky exponovaným osobám.

nepřímý přístup k informacím z oblasti finanční, správní a z oblasti trestního řízení, které potřebuje pro řádné plnění svých úkolů.

6.5 Směrnice Evropského parlamentu a Rady (EU) 2015/849

Směrnice Evropského parlamentu a Rady (EU) 2015/849 ze dne 20. května 2015 o předcházení využívání finančního systému k praní peněz nebo financování terorismu, o změně nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 648/2012 a o zrušení směrnice Evropského parlamentu a Rady 2005/60/ES a směrnice Komise 2006/70/ES¹⁴¹ (dále také „Čtvrtá směrnice proti praní peněz“, „Čtvrtá AML směrnice“ anebo „Nová AML směrnice“) je v pořadí čtvrtou směrnicí, která představuje stěžejní dokument Evropské unie v oblasti boje proti praní peněz. Přijetí nové směrnice bylo opět ovlivněno revizí Čtyřiceti doporučení FATF v roce 2012 a hodnocením unijní legislativy zabývající se bojem proti praní peněz a financování terorismu ze strany Komise¹⁴². Návrh směrnice byl předložen již dne 05. 02. 2013¹⁴³. Po dvou letech trvajících diskuzí a pozměňovacích návrhů se Evropský parlament a Rada EU shodly na finálním znění nové směrnice, dne 20. května byla směrnice přijata Evropským parlamentem a 05. června vyhlášena v Úředním věstníku EU. Členské státy mají dva roky pro její transpozici do vnitrostátního právního řádu, tedy do 26. 06. 2017¹⁴⁴. Od tohoto dne se dle článku 66 Nové AML směrnice zrušuje Třetí AML směrnice a s ní související Prováděcí směrnice Komise k Třetí AML směrnici.

Nová AML směrnice přináší oproti své předchůdkyni z roku 2005 řadu změn. I zde je zřetelný přibývající rozsah jak směrnicí upravené materie, tak směrnice samotné. I tato nová směrnice¹⁴⁵ se vyznačuje minimálním

¹⁴¹ Úřední věstník L 141/73 ze dne 05. 06. 2015. s. 73-117.

¹⁴² Více k hodnocení viz Komise EU [online]. 2011. [cit. 2015-12-28] Závěrečná studie o uplatňování směrnice proti praní peněz. Dostupné z WWW: http://ec.europa.eu/internal_market/company/docs/financial-crime/20110124_study_aml_en.pdf.

¹⁴³ Viz Návrh směrnice Evropského parlamentu a Rady o předcházení zneužití finančního systému k praní peněz a financování terorismu 2013/0025 ze dne 05. 02. 2013.

¹⁴⁴ Srov. Čl. 67 odst. 1 Nové AML směrnice.

¹⁴⁵ Srov. čl. 5 Nové AML směrnice.

harmonizačním účinkem¹⁴⁶. V praxi má zvolená metoda harmonizace vliv na charakter regulačního rámce dané problematiky v EU. Tím, že v případě boje proti praní peněz nebyla zvolena metoda harmonizace úplné¹⁴⁷, ani po implementaci nové směrnice nebude regulační rámec boje proti praní peněz a financování terorismu jednotný, což může mít negativní vliv na fungování vnitřního trhu. Jak jsem však již naznačila ve druhé kapitole této práce, přijetí směrnice vyznačující se úplným harmonizačním účinkem by v takto citlivé oblasti bylo problematické prosadit.

6.5.1 Systém pro posouzení rizik

Směrnice v článku 6 a násl. nově zavádí systém posouzení rizik. Systém bude probíhat na několika úrovních, a to na úrovni Komise EU, Evropských orgánů dohledu a členských států. Smyslem je, aby se tyto subjekty navzájem informovaly o nově nalezených rizicích v oblasti praní peněz. Analýza hodnocení rizik by měla být založena na holistickém přístupu.¹⁴⁸ Tento přístup je již dlouho

¹⁴⁶ Minimální harmonizační účinek je jednou z metod harmonizace národního práva členských států EU, mezi další možné metody řadíme: metodu totální harmonizace; harmonizaci založenou na novém přístupu k harmonizaci; harmonizaci založenou na vzájemném uznání národních úprav; metodu částečné harmonizace a opční harmonizaci. Přičemž, jak správně uvádí R. Král, je možné objevit i směrnice využívající více metod harmonizace najednou. Srov. KRÁL, Richard. *Směrnice EU z pohledu jejich transpozice a vnitrostátních účinků*. Vyd. 1. V Praze: C.H. Beck, 2014, s. 66. Metoda minimální transpozice je typická tím, že stanoví pouze minimální požadavky a členské státy si mohou ponechat úpravu přísnější nebo dokonce zavést zcela novou přísnější úpravu. Jak uvádí R. Král, stanovení minimálních požadavků směrnicí neznamena stanoví nejnižších možných požadavků, ba právě naopak. Jedná se o požadavky, jejichž splnění může být mnohdy náročné. Viz KRÁL, Richard. *Směrnice EU z pohledu jejich transpozice a vnitrostátních účinků*. Vyd. 1. V Praze: C.H. Beck, 2014, s. 67.

¹⁴⁷ Úplná harmonizace znamená, že členské státy nesmějí zavádět ve svých národních právních řádech žádná ustanovení nad rámec směrnice. Členský stát tedy ve směrnici upravovaných otázkách pozbývá svou nezávislou zákonodárnou pravomoc. Více viz KRÁL, Richard. *Směrnice EU z pohledu jejich transpozice a vnitrostátních účinků*. Vyd. 1. V Praze: C.H. Beck, 2014, s. 67-70.

¹⁴⁸ Srov. rec. 22 Preamble Nové AML směrnice: „Riziko praní peněz není ve všech případech stejné. Proto by se měl použít holistický přístup založený na posouzení rizik. Přístup založený na posouzení rizik není pro členské státy a povinné osoby nepřiměřeně liberální možností. Zahrnuje užití rozhodování, které vychází z důkazů, s cílem účinněji zaměřit rizika praní peněz a financování terorismu, jimž Unie čelí, a ty, kdo v ní působí.“ Českou verzi nepovažují ve třetí větě recitálu za zdařilou. Úmysl zákonodárce by spíše vystihovala formulace: „Přístup předpokládá rozhodování založené na důkazech, které umožňuje cíleně se zaměřit na rizika praní peněz a financování

inherentní právním řádům některých členských států, např. Spolkové republiky Německo, kde se dle tamější národní úpravy praní peněz nepoužívají přísná opatření univerzálně, ale vždy s ohledem na zvláštnosti jednotlivého případu¹⁴⁹. Aby však bylo možné přistupovat k případům individuálně, je nutné zanalyzovat předchozí zkušenosti s rizikovými situacemi a na tuto analýzu poté navázat přiměřená bezpečnostní opatření.

Na úrovni EU bude Komise EU identifikovat, analyzovat a vyhodnocovat rizika, která mají dopad na vnitřní trh a souvislost s přeshraničními aktivitami. Do dvou let od přijetí směrnice vypracuje zprávu, ve které identifikuje, zanalyzuje a vyhodnotí daná rizika. Tuto zprávu bude pak nejméně každé dva roky aktualizovat. Zprávu poté zpřístupní členským státům a povinným osobám, aby jim pomohla zmírnit riziko praní peněz, doporučila jim vhodná opatření a umožnila dalším zúčastněným subjektům, např. vnitrostátním zákonodárcům, rizikům praní peněz lépe porozumět.¹⁵⁰ Při vypracování této zprávy bude Komise EU spolupracovat s Evropskými orgány dohledu EBA¹⁵¹, EIOPA¹⁵² a ESMA¹⁵³ a

terorismu, kterým Unie musí čelit, a na fyzické a právnické osoby, které v Unii působí.“ Podobnou formulaci obsahuje také německá verze směrnice.

¹⁴⁹ KUNZ, Jens. SCHIRMER, Matthias. 4. EU- Geldwäsche- RL: Auswirkungen auf Unternehmen, Banken und Berater. *Betriebs Berater*. 2015, s. 2436.

¹⁵⁰ Srov. čl. 6 odst. 1 až 3 Nové AML směrnice.

¹⁵¹ EBA je Evropský orgán pro bankovníctví (European Banking Authority), který vznikl v roce 2011 v rámci Evropského systému orgánů finančního dohledu (European System of Financial Supervision) jakožto nástupce Evropského výboru orgánů bankovního dohledu. Kromě EBA jsou dalšími orgány Evropského systému orgánů finančního dohledu: ESMA (Evropský orgán pro cenné papíry a trhy, ang. European Securities and Markets Authorities) a EIOPA (Evropský orgán pro pojišťovnictví a zaměstnanecké penzijní pojištění, angl. European Insurance and Occupational Pensions Authority).

EBA je orgán, jehož hlavním cílem je zajistit efektivní a konzistentní obezřetnostní regulaci a dohled v celém evropském bankovním sektoru. Snaží se o zachování finanční stability v EU a zajištění integrity a správné funkce bankovního sektoru. Sídli v Londýně. Více viz EBA [online]. 2015. [cit. 2015-12-28] About us. Dostupné z WWW: <http://www.eba.europa.eu/about-us;jsessionid=ED837DB1B6AC22717A6ADB7E3738D99E>.

¹⁵² Mezi základní povinnosti EIOPA (Evropský orgán pro pojišťovnictví a zaměstnanecké penzijní pojištění) patří: podporovat stabilitu finančního systému, transparentnost trhů, ochrana pojistníků a účastníků penzijního systému. EIOPA má podporovat sbližování dohledu a poskytování poradenství orgánů EU v oblasti regulace pojišťovnictví a zaměstnaneckého penzijního pojištění a dohledu nad nimi. Sídlo má ve Frankfurtu nad Mohanem. Více informací viz EIOPA [online]. 2015. [cit. 2015-12-28] About EIOPA. Dostupné z WWW: <https://eiopa.europa.eu/about-eiopa>.

¹⁵³ ESMA je nezávislý orgán EU, který přispívá k zachování stability finančního systému tím, že zlepšuje ochranu investorů a podporuje stabilitu finančních trhů. Poskytuje poradenství orgánům

vezme v úvahu i jejich stanoviska. Směrnice tyto orgány zároveň zmocňuje k přijímání regulačních technických norem.¹⁵⁴ Členské státy doporučení ze zprávy Komise nemusí uplatnit, musí však jejich neuplatnění oznámit a zdůvodnit Komisi.¹⁵⁵

Přijímání opatření k identifikaci, posouzení, pochopení a zmírnění rizik praní peněz bude přijato i na úrovni jednotlivých členských států, aby pomohly vlastním povinným osobám při provádění posouzení rizik v oblasti praní peněz. Členské státy také o výsledcích posouzení rizik uvědomí Komisi, Evropské orgány dohledu a ostatní členské státy¹⁵⁶, aby ze zkušeností jednoho státu mohla čerpat celá nadnárodní organizace.

I povinné osoby musí mít zavedeny strategie, kontroly a postupy ke zmírňování a účinnému řízení rizik praní peněz a financování terorismu, které byly identifikovány na úrovni EU, na úrovni členského státu nebo jiné povinné osoby. Členské státy mají povinnost zavedení těchto postupů kontrolovat.

Jak správně uvádí J. Kunz a M. Schirmer, vzhledem k tomu, že členské státy většinou v otázkách regulace následují doporučení evropských orgánů, mohla by tato doporučení představovat účinný nástroj pro harmonizaci opatření proti praní peněz a financování terorismu na unijní úrovni a tím dosáhnout žádoucích rovných podmínek v celé EU.¹⁵⁷ I já se domnívám, že postup unijního zákonodárce představuje nenásilný způsob, jak zajistit rovné podmínky napříč EU, a to i bez použití metody úplné harmonizace, jejímuž použití nemusí být členské státy vždy nakloněny.

EU v oblasti regulace kapitálového trhu. Sídli v Paříži. Více informací viz ESMA [online]. 2015. [cit. 2015-12-28] About ESMA. Dostupné z WWW: <https://www.esma.europa.eu/about-esma/who-we-are>.

¹⁵⁴ Srov. čl. 45 Nové AML směrnice.

¹⁵⁵ Srov. čl. 6 odst. 4 Nové AML směrnice.

¹⁵⁶ Srov. čl. 7 odst. 5 Nové AML směrnice.

¹⁵⁷ KUNZ, Jens. SCHIRMER, Matthias. 4. EU- Geldwäsche- RL: Auswirkungen auf Unternehmen, Banken und Berater. *Betriebs Berater*. 2015, s. 2436.

6.5.2 Definice praní peněz a změny prahových hodnot pro kontrolu klienta

Definice samotné činnosti praní peněz zůstala v porovnání se Třetí AML směrnicí až na několik formulačních úprav shodná. Oproti Třetí AML směrnici však došlo k rozšíření okruhu povinných osob o provozovatele hazardních her¹⁵⁸. Prahová hodnota pro uplatnění opatření hloubkové kontroly klienta poskytovatelů hazardních her při výběru výher nebo vsazení peněžité částky byla určena na 2 000 EUR a více¹⁵⁹. Směrnice však umožňuje členským státům osvobodit zcela či zčásti poskytovatele služeb hazardních her na základě prokázaného nízkého rizika či omezeného rozsahu poskytování těchto služeb od dodržování předpisů, kterými se směrnice ve vnitrostátními právu provádí. Osvobozeny však nemohou být kasina.

Dále doznala změnu též prahová hodnota pro hloubkovou kontrolu klienta u osob obchodujících se zbožím. Oproti Třetí AML směrnici byla hodnota snížena o 5 000 EUR, tedy na platbu v částce 10 000 EUR nebo vyšší, pokud je přijímána v hotovosti jako jedna transakce či jako několik transakcí vzájemně spojených¹⁶⁰.

¹⁵⁸ Třetí AML směrnice hovořila ve výčtu povinných osob toliko o „kasinech“. Srov. čl. 2 odst. 1 Třetí AML směrnice. Rozšíření povinných osob z „kasin“ na „provozovatele sázkových her“ je rozšíření podstatné. Nová AML směrnice pojem „služby hazardních her“ vymezuje v čl. 3 odst. 14 jako: *službu spojenou s peněžitým vkladem do her s prvkem náhody, včetně her s prvkem dovednosti, jako jsou loterie, hry v kasinu, pokerové hry a sázky, které jsou poskytovány na fyzickém místě nebo jakýmkoliv prostředky na dálku, elektronicky nebo pomocí jiných technologií pro usnadnění komunikace a na individuální žádost příjemce služeb*. Je zřejmé, že mezi povinné osoby by se tedy mohli dle Nové AML směrnice zařadit např. provozovatelé restauračních zařízení, kteří v něm provozují hrací automaty. Členský stát jim ale může udělit výjimku s ohledem na nízké riziko plynoucí z povahy či případně rozsahu poskytování těchto služeb. Srov. čl. 2 odst. 2 Nové AML směrnice.

Do působnosti směrnice však budou spadat rovněž sázkové hry, jejichž osvobození prostřednictvím výjimky udělené členským státem od povinností dané transpozicí této směrnice od národního práva není již tak samozřejmé s ohledem na vyšší peněžité vklady. V případě, že se členské státy rozhodnou udělit výjimku některým subjektům poskytujícím hazardní služby, musí své odůvodněné rozhodnutí oznámit Komisi, což s sebou nese další jistou administrativní zátěž. Členský stát nemůže osvobodit kasina od dodržování předpisu, do něhož byla transponována směrnice. Srov. čl. 2 odst. 2 Nové AML směrnice.

¹⁵⁹ Srov. čl. 11 písm. d) Nové AML směrnice.

¹⁶⁰ Srov. čl. 2 odst. 1 písm. e) Nové AML směrnice.

Domnívám se, že nově snížený limit na 10 000 EUR zahrne mezi povinné osoby i obchodníky se zbožím, kteří dosud nepředpokládali, že by mohli být součástí regulace proti praní peněz. Nová legislativní změna jim přinese zejména administrativní zátěž a zvýšené náklady, např. na povinné školení svých zaměstnanců, což pro některé z nich mohou být výdaje zásadního charakteru, např. pro drobné autobazary, pouze příležitostně přijímající částku v této výši.

6.5.3 Politicky exponované osoby

Nová AML směrnice ve svém textu obsahuje i vymezení politicky exponovaných osob. Vymezení politicky exponovaných osob oproti Třetí AML směrnici nedoznalo velkých změn. Nově se za politicky exponovanou osobu považují nejen členové parlamentu, ale i podobných zákonodárných orgánů, dále členové řídicích orgánů politických stran a ředitelé, zástupci ředitelů a členové rady nebo osob v rovnocenném postavení v mezinárodních organizacích.¹⁶¹

V Nové AML směrnici se však v souvislosti se zesílenou hloubkovou kontrolou klienta (více viz níže) upustilo od rozlišování tuzemských a zahraničních politicky exponovaných osob (aby osoba byla dle Třetí AML směrnice považována za osobu zahraniční, postačí, že má bydliště v jiném členském státě EU nebo ve třetí zemi) a bez ohledu na bydliště budou tyto nově podléhat přísnějšímu režimu.¹⁶² Některé členské země EU ani před přijetím Nové AML směrnice nerozlišovaly mezi kontrolou zahraničních a tuzemských politicky exponovaných osob, např. Spolková republika Německo¹⁶³. Česká legislativa však dosud zesílenou hloubkovou kontrolu klienta aplikuje pouze na zahraniční politicky exponované osoby (v souladu se Třetí AML směrnicí; zahraniční politicky exponované osoby však vymezuje bydlištěm mimo Českou republiku

¹⁶¹ Srov. čl. 3 odst. 9, písm. b), c) a h) Nové AML směrnice.

¹⁶² Srov. čl. 20 Nové AML směrnice a čl. 13 odst. 4 Třetí AML směrnice.

¹⁶³ Srov. § 6 odst. 2 bod 1 Geldwäschegesetz vom 13. August 2008 (BGBl. I S. 1690): „...um eine natürliche Person handelt, die ein wichtiges öffentliches Amt ausübt oder ausgeübt hat, oder um ein unmittelbares Familienmitglied dieser Person oder eine ihr bekanntermaßen nahestehende Person ...“

nebo výkonem významné veřejné funkce mimo Českou republiku¹⁶⁴). Transpozicí Nové AML směrnice do českého právního řádu tak dojde k rozšíření zesílené hloubkové kontroly na širší okruh osob.

6.5.4 Centrální registr skutečných vlastníků

Nová AML směrnice přichází s přísnějšími požadavky na větší transparentnost finančních transakcí, které chce dosáhnout mimo jiné zavedením centrálního registru skutečných vlastníků. Již Třetí AML směrnice zdůraznila nutnost zjistit skutečného vlastníka (Nová AML směrnice hovoří o „skutečném majiteli“) a přinesla i jeho definici. Skutečnými majiteli rozumíme *osoby, které v konečném důsledku vlastní nebo ovládají klienta, nebo osoba, pro kterou se transakce nebo činnost provádí*.¹⁶⁵ V případě společností je rozhodujícím faktorem pro určení skutečného majitele velikost vlastnického podílu či hlasovací práva. Směrnice rozděluje vlastnictví přímé a nepřímé. Obecný ukazatel vlastnictví je vlastnický podíl více než 25 % nebo akciový podíl 25 % plus jedna akcie, který patří fyzické osobě (přímé vlastnictví) nebo společnosti kontrolované jednou nebo více fyzickými osobami (nepřímé vlastnictví). Pokud není identifikována osoba dle ukazatele vlastnického podílu, nebo existují-li pochybnosti o zjištěném skutečném majiteli, je dalším ukazatelem osoba ve vrcholném vedení, která je poté považována za skutečného majitele.¹⁶⁶ Je však otázkou, které osoby lze označit jako osoby ve vrcholném vedení. Nová AML směrnice vymezuje „vrcholné vedení“ v článku 3 odst. 12 jako člena vedení nebo zaměstnance, který je dostatečně obeznámen s expozicí instituce vůči riziku praní peněz a financování terorismu a v dostatečném postavení k tomu, aby přijímal rozhodnutí, jež ovlivní expozici této instituce. Směrnice zároveň uvádí, že se nemusí jednat o člena představenstva.

¹⁶⁴ § 4 odst. 5 písm. a) zák. č. 253/2008 Sb., o některých opatřeních proti legalizaci výnosů z trestné činnosti a financování terorismu.

¹⁶⁵ Srov. čl. 3 odst. 6 Třetí AML směrnice.

¹⁶⁶ Srov. čl. 3 odst. 6 písm. a) Nové AML směrnice.

Domnívám se, že toto vymezení lze označit za poněkud vágní, jelikož není jasné, který jiný člen vedení splňuje dané předpoklady. Považovala bych za vhodné, aby při transpozici směrnice vnitrostátní zákonodárci objasnili, o jaké další osoby se může jednat.

Skuteční majitelé společností, svěřenských fondů¹⁶⁷ a nadací¹⁶⁸ by měli být vedeni v centrálním registru zřízeného v souladu s článkem 30 Nové AML směrnice. Prostřednictvím centrálního registru členské státy zajistí, aby právnické osoby činné na jejich území měly adekvátní, přesné a aktuální informace o svém právním i faktickém majiteli. Informace poté budou k dispozici širokému okruhu osob a orgánů:

- 1) bez omezení příslušným orgánům a finančním zpravodajským jednotkám,
- 2) v rámci hloubkové kontroly klienta povinným osobám,
- 3) po prokázání oprávněného zájmu kterékoliv osobě či organizaci.

Přístup k informacím musí být v souladu s pravidly pro ochranu osobních údajů. Je možné jej zpoplatnit či podmínit registrací.¹⁶⁹ Lze presumovat, že v České republice bude centrální registr skutečných vlastníků veden v návaznosti na obchodní rejstřík. Výhodou centrálních registrů zajisté je, že pro osoby peroucí peníze bude komplikovanější zamaskovat transakce směřující pouze k praní peněz. Další nezpochybnitelný přínos lze spatřovat ve snazším prokázání případného provinění orgánem dohledu a identifikaci podniků, které se zapojily do nelegálních aktivit, ať už úmyslně či nedbalostně. Obě zmíněné výhody jsou však závislé na konečné podobě opatření souvisejících s registrem skutečných vlastníků v národní legislativě.

¹⁶⁷ V případě svěřenských fondů je skutečným majitelem: zakladatel, svěřenský správce, osoba vykonávající dohled nad správou fondu, obmyšlení, jakákoliv jiná fyzická osoba, která v konečném důsledku vykonává kontrolu nad svěřenským fondem prostřednictvím vlastnictví nebo jinými prostředky. Srov. čl. 3 odst. 6 písm. b) Nové AML směrnice.

¹⁶⁸ Srov. čl. 3 odst. 6 písm. c) Nové AML směrnice.

¹⁶⁹ Srov. čl. 30 odst. 5 Nové AML směrnice.

Povinné osoby budou mít v rámci prováděné hloubkové kontroly klienta přístup do centrálního registru a díky tomu získají přístup k širšímu spektru informací a budou moci prověřit údaje podávané klientem. Nová AML směrnice však v článku 30 odst. 8 odrazuje povinné osoby, aby spoléhaly pouze na centrální registr. Povinné osoby tedy budou mít přístup do centrálního registru, pravděpodobně budou muset prokázat, že tohoto přístupu využily, aby získaly o klientovi maximum informací, a zároveň budou muset hloubkovou kontrolu i přesto provést. V případě kontroly povinné osoby orgánem dohledu bude povinná osoba muset doložit, jaké přesné kroky pro identifikaci klienta podnikla (k tomuto viz níže). Jedině takto je nebude moci regulátor případně sankcionovat za nepřijetí dostatečných opatření.

Domnívám se, že nezpochybnitelným přínosem zavedení centrálního registru skutečných vlastníků bude získání větší důvěry u obchodních partnerů či investorů. Jako eventuálně problematické však považuji, že do centrální evidence bude mít přístup v konečném důsledku široké spektrum osob. Dle mého názoru by měly osoby s oprávněným zájmem, kterým bude umožněn přístup do centrálního registru, být pod hrozbou peněžité sankce vázány povinností mlčenlivosti o osobních údajích, které se o skutečném vlastníkovi dozví (myšleno rodné číslo, adresa, datum narození a jiné). Domnívám se, že veřejná znalost těchto osobních údajů o skutečném vlastníkovi nikomu neprospěje, naopak může uškodit.

Za nejideálnější řešení však považuji, kdyby se centrální evidence skutečných vlastníků rozdělila na část veřejnou a neveřejnou. Obě části by byly k dispozici orgánům činným v trestním řízení a finanční zpravodajské jednotce, případně dalším státním orgánům. Osobám s oprávněným zájmem by byla k dispozici pouze část veřejná, která by neobsahovala osobní údaje skutečného vlastníka. Vstup do centrální evidence by byl podmíněn prokázáním totožnosti poptávající osoby, jejího oprávněného zájmu, zaplacením správního poplatku a sdělením jména, příjmení a data narození, event. jména společnosti, které by měla být daná osoba skutečným vlastníkem. To z toho důvodu, aby se prokázalo, že

poptávající osoba některé údaje již získala z jiných zdrojů. Údaje o poptávající osobě, jejím oprávněném zájmu a o skutečném vlastníkovi, o kterém potřebuje informace, by byly archivovány alespoň po dobu pěti let. Osoba poptávající údaje z evidence by neměla přístup k rodnému číslu ani k adrese skutečného vlastníka. V obchodním rejstříku vedeném Ministerstvem spravedlnosti České republiky se také nezveřejňuje rodné číslo statutárních orgánů právnických osob. Jsem toho názoru, že rodné číslo představuje vyšší stupeň identifikace fyzické osoby a nemělo by být k dispozici široké veřejnosti. Řada informací je v dnešní době informačních technologií podávána telefonicky. Sdělení rodného čísla představuje maximální ujištění se o totožnosti volající osoby. Pokud by bylo veřejně dostupné, nebylo by možné podávat telefonicky již žádné informace (např. ani výsledky vyšetření u lékaře, komunikovat se zdravotními pojišťovny, atd.). Je tedy naprosto na místě, aby se v rámci vnitrostátního práva vhodně upravila související ochrana osobních údajů.

6.5.5 Sankce pro povinné osoby

Nová AML směrnice zakotvuje povinnost členských států zajistit, aby povinné osoby respektovaly vnitrostátní předpisy, do nichž bude směrnice transponována. Sankce musí být účinné, přiměřené a odrazující.¹⁷⁰ Členský stát se může rozhodnout, jestli bude ukládat sankce správní nebo trestní. Jedná se např. o situace, kdy povinné osoby závažným způsobem, opakovaně nebo soustavně porušují požadavky na hloubkovou kontrolu klienta, oznamování podezřelých transakcí, vedení záznamů a vnitřní kontrolu. V případě, že se některé povinnosti stanovené směrnicí vztahují na právnické osoby, musí členské státy zajistit, aby mohly být při porušení těchto povinností sankce uloženy i členům vedoucího orgánu této právnické osoby.¹⁷¹

¹⁷⁰ Srov. čl. 58 odst. 1 Nové AML směrnice.

¹⁷¹ Srov. čl. 58 odst. 3 Nové AML směrnice.

Co se týče možných sankcí, směrnice vyžaduje alespoň:

- *veřejné oznámení, které uvádí fyzickou nebo právnickou osobu a povahu daného porušení předpisů, přičemž zahraniční literatura přiléhavě označuje tento druh sankce jako přístup „naming and shaming“¹⁷²;*
- *příkaz upustit od daného chování a vyvarování se opakování;*
- *podléhá-li výkon činnosti povinné osoba udělení povolení, sankcí může být odnětí nebo pozastavení tohoto povolení (jako příklad lze uvést bankovní licenci nezbytnou pro výkon činnosti banky);*
- *dočasný zákaz výkonu vedoucích funkcí v povinných osobách pro kohokoliv, kdo v povinné osobě plní řídicí úkoly, nebo která je shledána odpovědnou za dané porušení předpisů;*
- *správní pokutu ve výši nejméně dvojnásobku výhody, která byla porušením předpisů získána, pokud lze tuto výhodu stanovit, nebo nejméně 1 000 000 EUR.¹⁷³*

V případě, že se porušení povinnosti dopustila povinná osoba, kterou je finanční nebo úvěrové instituce, lze jí uložit správní pokutu v horním limitu minimálně 5 000 000 EUR nebo 10 % z celkového ročního obrátu podle nejnovější dostupné účetní závěrky schválené vedoucím orgánem.¹⁷⁴ Směrnice zároveň nevylučuje uložení i sankcí dalších a přísnějších.

Z mého pohledu jsou minimální horní limity sankcí stanovené směrnicí poměrně přísné. Při udělování sankcí by měl stát zohlednit velikost povinných osob a jejich specifika (zejména kapitálovou vybavenost, míru a závažnost porušení povinnosti apod.) a sankce by měla být individualizována (např. s ohledem na zásadu přiměřenosti typickou pro správní trestání). Dle mého názoru je tedy nežádoucí stanovit v rámci vnitrostátního práva též případný minimální

¹⁷² KUNZ, Jens. SCHIRMER, Matthias. 4. EU- Geldwäsche- RL: Auswirkungen auf Unternehmen, Banken und Berater. *Betriebs Berater*. 2015, s. 2441.

¹⁷³ Srov. čl. 59 odst. 2 Nové AML směrnice.

¹⁷⁴ Srov. čl. 59 odst. 3 Nové AML směrnice.

spodní limit sankce. Na druhou stranu z přísnosti sankcí lze vždy dovodit zájem normotvůrce na dodržování předpisu, spolu se společenskou závažností sankcí stíženého jednání.

6.5.6 Hlubková kontrola klienta

Povinné osoby musí dle směrnice uplatňovat hloubkovou kontrolu klienta na počátku obchodního vztahu, při provádění transakce v určité hodnotě, při provádění transakce v hotovosti v určité výši, při podezření na praní peněz a při pochybnostech o pravdivosti údajů získaných o totožnosti klienta.¹⁷⁵ Hlubková kontrola zahrnuje ověření totožnosti klienta, zjištění totožnosti skutečného majitele, získání informací o účelu a povaze obchodního vztahu, soustavné sledování obchodního vztahu včetně kontroly prováděných transakcí.¹⁷⁶ Směrnice odlišuje dva typy hloubkové kontroly klienta: zjednodušenou a zesílenou.

*Zjednodušená hloubková kontrola*¹⁷⁷ se uplatní tam, kde na úrovni povinné osoby existuje pouze minimální riziko praní peněz. Členský stát nebo povinná osoba určí oblasti s nižším rizikem praní peněz. Jako předloha může sloužit příloha č. II Nové AML směrnice, která obsahuje demonstrativní výčet faktorů, které naznačují nižší riziko praní peněz. Rozlišuje možné vlivy na nižší rizikovitost:

- *na straně klienta* (akciová společnost kótovaná na burze a podléhající souvisejícím požadavkům na zveřejnění; orgány veřejné správy nebo státní podniky; klienti usazení v zeměpisných oblastech s nižším rizikem),
- *dle charakteru jednotlivých služeb či produktů* (životní pojištění, za něž je pojistné nízké aj.);
- *dle zeměpisné polohy* (členské státy; třetí země uplatňující účinné systémy v boji proti praní peněz; třetí země, které byly označeny za země s nízkou úrovní korupce; aj.)

¹⁷⁵ Srov. čl. 11 Nové AML směrnice.

¹⁷⁶ Srov. čl. 13 Nové AML směrnice.

¹⁷⁷ Srov. čl. 15 a násl. Nové AML směrnice.

Zesílená hloubková kontrola se uplatní vůči jednání s osobami usazenými v oblastech, které Komise EU označila za vysoce rizikové, nebo v dalších situacích spojených s vyšším rizikem praní peněz, které určí členské státy nebo interně povinné osoby. Je potřeba zkoumat pozadí a účel všech neobvyklých transakcí a způsobů obchodování, které nemají na první pohled žádný ekonomický nebo zákonný účel. Nová AML směrnice přináší v příloze č. III demonstrativní výčet znaků možného vyššího rizika praní peněz. Rovněž odděluje několik úrovní:

- faktory *dle klienta* (neobvyklé okolnosti realizace obchodního vztahu; klienti usazení v oblastech s vyšším rizikem možnosti praní peněz; podniky ve velké míře využívající hotovost, aj.);
- *dle služeb a produktů* (privátní bankovníctví, aj.);
- *dle zeměpisné polohy* (země označené ve věrohodných zdrojích jako země s významnou úrovní korupce nebo jiné trestné činnosti; země, na něž byla uvalena embarga či jiné sankce Evropskou unií či Organizací spojených národů, aj.).

Zesílená hloubková kontrola se uplatní také, pokud je klientem politicky exponovaná osoba.¹⁷⁸ Zesílená hloubková kontrola klienta politicky exponované osoby bude zahrnovat přijetí a výkon několika opatření:

- a) zavedení systému řízení rizik ke zjištění, zda klient nebo skutečný majitel klienta je politicky exponovanou osobou;
- b) v případě, že klient je politicky exponovanou osobou, je k navázání obchodního vztahu s ním či k rozvoji již vzniklého obchodního vztahu potřeba souhlasu vrcholného vedení, dále přijetí opatření ke zjištění skutečného zdroje majetku a finančních prostředků, které figurují

¹⁷⁸ K tomu také viz HUSTÁK, Zdeněk. *Praní špinavých peněz – Evropská unie zpřísní pravidla*. Epravo.cz [online]. 2013. [cit. 2016-01-09]. Dostupné z WWW: <http://www.epravo.cz/top/clanky/prani-spinavych-penez-evropska-unie-zprisni-pravidla-89572.html>.

v obchodních vztazích s touto osobou a nakonec provedení zesíleného průběžného monitorování obchodního vztahu.¹⁷⁹

Zesílená hloubková kontrola se uplatní také při navázání obchodních vztahů s rodinnými příslušníky a osobami blízkými politicky exponovaným osobám.¹⁸⁰

6.5.7 Politika ve vztahu ke třetím zemím

Článek 9 Nové AML směrnice stanoví důležitost identifikace třetích zemí, jejichž právní řády vykazují nedostatky v boji proti praní peněz a financování terorismu, které mohou ohrozit finanční systém Evropské unie. Komise EU je z toho důvodu pověřena přijímat akty za účelem identifikace těchto zemí, které jsou označeny za vysoce rizikové třetí země. Při označování třetích zemí za „vysoce rizikové“, k jejímž klientům budou povinné osoby přistupovat s větší ostražitostí a budou vůči nim aplikovat opatření zesílené hloubkové kontroly¹⁸¹, bude Komise vycházet např. z následujících ukazatelů:

- *právní a institucionální rámec dané třetí země pro boj proti praní peněz a financování terorismu* např. označení praní peněz a financování terorismu za trestný čin; opatření týkající se hloubkové kontroly klienta; požadavky na vedení záznamů; požadavky oznamování podezřelých transakcí;
- *pravomoci a postupy příslušných orgánů třetí země pro účely boje proti praní peněz a financování terorismu;*
- *účinnost systému pro boj proti praní peněz při řešení rizik, jimž daná třetí země v této oblasti čelí.*

Směrnice na jednu stranu stanoví, že třetí země, které nejsou Komisí označeny za „vysoce rizikové“, nelze považovat automaticky za země s účinnými

¹⁷⁹ Srov. čl. 20 Nové AML směrnice.

¹⁸⁰ Srov. čl. 23 Nové AML směrnice. Definice viz čl. 3 odst. 10 a 11 Nové AML směrnice.

¹⁸¹ Srov. čl. 18 odst. 1 Nové AML směrnice.

systémy pro boj proti praní peněz a financování terorismu.¹⁸² Na druhou stranu však Příloha č. II směrnice stanoví demonstrativní výčet faktorů možného nižšího rizika a jako jeden z faktorů uvádí i faktor zeměpisného rizika. Dle tohoto faktoru je možné využít zjednodušenou kontrolu klienta pro jiné členské státy; pro třetí země uplatňující účinné systémy v boji proti praní peněz; třetí země označené dle věrohodných zdrojů za země s nízkou úrovní korupce nebo jiné trestné činnosti; třetí země, které dle věrohodných zdrojů mají a uplatňují požadavky týkající se boje proti praní peněz v souladu s požadavky FATF.¹⁸³ Je tedy na místě zdůraznit, že povinné osoby by za všech okolností měly vůči svým klientům uplatňovat individuální přístup a faktory opravňující k zjednodušené kontrole klienta by pro povinné osoby měly být pouhým vodítkem.

6.5.8 Povinné osoby – právníci, auditoři, notáři, daňoví poradci

Povinnosti vyplývající z Nové AML směrnice se vztahují rovněž na auditory, externí účetní a daňové poradce. Povinnosti se vztahují také na notáře a jiné samostatně výdělečně činné právníky, pokud vykonávají pro svého klienta určité činnosti. Mezi tyto činnosti patří jejich účast na jakékoliv finanční transakci jménem svého klienta nebo v zastoupení klienta nebo transakce s nemovitostmi. Dále se sem řadí činnosti spočívající v napomáhání při plánování nebo provádění transakcí pro svého klienta, které se týkají:

- *nákupu nebo prodeje nemovitostí nebo podnikatelských subjektů;*
- *správy peněz, cenných papírů nebo jiných aktiv klienta;*
- *otevírání nebo správy bankovních účtů nebo spořicíh účtů nebo účtů cenných papírů;*
- *organizování příspěvků potřebných k vytvoření, provozování nebo řízení společnosti;*

¹⁸² Srov. rec. 29 Preambule Nové AML směrnice.

¹⁸³ Srov. Odst. 3 Přílohy II Nové AML směrnice.

- *vytváření, provozování nebo řízení svěřenských fondů, společností, nadací nebo podobných útvarů.*¹⁸⁴

V rámci Nové AML směrnice byl nově zakotven článek 15, který umožňuje členským státům povolit povinným osobám, aby v oblastech označených za oblasti s nižším rizikem uplatňovaly pouze zjednodušenou hloubkovou kontrolu klienta. Jak správně uvádí E. Indruchová¹⁸⁵, existuje zde jisté riziko, že tuto možnost využijí pouze některé členské státy, a tím dojde opět ke vzniku různých přístupů v jednotlivých členských státech.

Až na drobné formulační změny obsahuje Nová AML směrnice ustanovení ohledně profesní mlčenlivosti advokáta shodné se Třetí AML směrnicí¹⁸⁶. Čtvrtá AML směrnice připouští, že právníká profese může být zneužita osobami peroucími peníze, ale i přesto by měly existovat výjimky z povinnosti oznamovat informace získané před zahájením, v průběhu, či po skončení soudního řízení nebo v rámci zjišťování právního postavení klienta. Právní poradenství by i nadále mělo podléhat povinnosti profesní mlčenlivosti. Ta se však netýká případů, kdy se právník podílí na praní peněz, poskytuje právní poradenství pouze za tímto účelem nebo si je vědom toho, že jeho služby chtěl klient pouze zneužít pro praní peněz.

Směrnice umožňuje, aby si povinné osoby v rámci stavovské samosprávy určily orgán, který bude informován o podezřelých transakcích ještě dříve než finanční zpravodajská jednotka. Postup pro oznamovací povinnosti advokáta zapsaného v seznamu advokátů České advokátní komory (dále také „ČAK“)

¹⁸⁴ Srov. Čl. 2 odst. 3 písm. a), b) Nové AML směrnice.

¹⁸⁵ INDRUCHOVÁ, Eva. Nová směrnice o předcházení využívání finančního systému k praní špinavých peněz. *Bulletin advokacie* [online]. 2015. [cit. 2016-01-02]. Dostupné z WWW: <http://www.bulletin-advokacie.cz/nova-smernice-o-predchazeni-vyuzivani-financniho-systemu-k-prani-spinavych-penez?browser=mobi>.

¹⁸⁶ Srov. rec. 9 Nové AML směrnice a rec. 20 Třetí AML směrnice.

stanoví stavovský předpis¹⁸⁷. Dle něj advokát oznamovací povinnost splní oznámením učiněným České advokátní komoře prostřednictvím člena kontrolní rady ČAK, který byl kontrolní radou pověřen plněním povinností stanovených kontrolní radě ve věcech opatření proti legalizaci výnosů z trestné činnosti a financování terorismu. Advokát učiní toto oznámení do dvou kalendářních dnů, a to doporučeným dopisem, písemným podáním na adresu Kontrolní rady ČAK nebo e-mailem opatřeným elektronickým podpisem. Hrozí-li nebezpečí z prodlení, lze oznámení učinit i ústně do protokolu či telefaxem. Příslušný člen kontrolní rady přezkoumá, zda oznámení advokáta není v rozporu se zákonem nebo stavovským předpisem a poté předá oznámení advokáta Ministerstvu financí – Finančnímu analytickému útvaru (finanční zpravodajské jednotce). K oznámení advokáta se může člen kontrolní rady ČAK vyjádřit, vyjádření se poté doručuje Ministerstvu financí spolu s oznámením advokáta. Pokud příslušný člen kontrolní rady shledá, že oznámení advokáta je v rozporu se zákonem nebo stavovským předpisem, vrátí jej advokátovi a vyrozumí je o důvodech pro tento postup.¹⁸⁸

Tento postup byl přijat již v roce 2005 s novelou Českého AML zákona¹⁸⁹ rok po vstupu České republiky do EU. Jak uvedl Vladimír Jirouska, bývalý předseda ČAK, znění zákona č. 61/1996 Sb., o některých opatřeních proti legalizaci výnosů z trestné činnosti (dále jen „První český AML zákon“)¹⁹⁰ před

¹⁸⁷ Usnesení Představenstva České advokátní komory č. 2/2008 Věstníku, kterým se stanoví podrobnosti o povinnostech advokátů a postupu kontrolní rady České advokátní komory ve vztahu k zákonu o některých opatřeních proti legalizaci výnosů z trestné činnosti a financování terorismu.

¹⁸⁸ Srov. Čl. 7 až 10 Usnesení Představenstva České advokátní komory č. 2/2008 Věstníku, kterým se stanoví podrobnosti o povinnostech advokátů a postupu kontrolní rady České advokátní komory ve vztahu k zákonu o některých opatřeních proti legalizaci výnosů z trestné činnosti a financování terorismu.

¹⁸⁹ Zákon č. 344/2005 Sb., kterým se mění zákon č. 61/1996 Sb., o některých opatřeních proti legalizaci výnosů z trestné činnosti a o změně a doplnění souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 358/1992 Sb., o notářích a jejich činnosti (notářský řád), ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 284/2004 Sb., kterým se mění zákon č. 61/1996 Sb., o některých opatřeních proti legalizaci výnosů z trestné činnosti a o změně a doplnění souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony.

¹⁹⁰ Jedná se o první český zákon proti praní peněz. Tento zákon byl sice v České republice přijat s určitou prodlevou, ale český zákonodárce následoval mezinárodní trendy v oblasti kriminalizace praní peněz a novelizoval nejprve trestní zákon, kdy mezi trestné činy proti majetku vložil nový trestný čin, podle kterého je trestně odpovědný ten, kdo úmyslně umožní jinému zastřít původ nebo zjištění původu věci získané trestnou činností. Jak správně uvádí M. Bakeš, zákonodárce věci

jeho novelou v roce 2005 učinilo z advokáta „pošťáka“. Ten byl v případě podezření, že jeho klient se věnuje aktivitě praní peněz, povinen doručit své oznámení Finančně-analytickému odboru Ministerstva financí.¹⁹¹ Až novela v roce 2005 Prvního českého AML zákona přenesla určitou část odpovědnosti na ČAK a díky ní posuzoval podezřelé transakce nejprve advokát a pověřený člen advokátní komory. Podle statistiky České advokátní komory do roku 2011 (tedy za 6 let účinnosti nového postupu oznamování podezřelých transakcí Finančně-analytickému útvaru skrz pověřeného člena České advokátní komory) nebylo žádné oznámení České advokátní komoře vyhodnoceno jako důvodné a postoupeno Finančně-analytickému útvaru.¹⁹²

Za zajímavé považuji srovnání úpravy povinnosti mlčenlivosti advokáta v jiných zemích. Například v Nizozemsku v roce 2011 nebyl žádný zákon, který by advokátovi stanovil povinnost mlčenlivosti. Dle nizozemského advokáta G. Wergera lze tuto povinnost považovat za samozřejmou bez nutnosti jejího explicitního zakotvení v legislativě. G. Werger se domnívá, že povinnost advokáta hlásit podezření z praní peněz u svého klienta je v praxi nevyužitelná, protože ti advokáti, kteří se praní peněz vědomě či nevědomě účastní, tuto skutečnost nikdy

zamýšlel pochopitelně i peníze, jakožto věc zastupitelnou. Navíc adresáty této skutkové podstaty byly osoby odlišné od pachatele trestného činu.

Více viz BAKEŠ, Milan. Legalizace výnosů z trestné činnosti a advokátní mlčenlivost. *Bulletin advokacie*, roč. 1998, č. 3. [online]. 2016. [cit. 2016-01-14]. Dostupné z WWW: http://www.cak.cz/assets/files/178/BA_98_03.pdf, str. 19.

První český AML zákon z roku 1996 byl s ohledem na vývoj nových trendů v této oblasti několikrát novelizován. V roce 2008 byl však s ohledem na velký rozsah plánovaných změn včetně transpozice Třetí AML směrnice přijat zcela nový zákon č. 253/2008 Sb., o některých opatřeních proti legalizaci výnosů z trestné činnosti a financování terorismu, který byl zákonodárcem upřednostněn před další novelizací Prvního českého AML zákona, který by se tak stával stále nepřehlednějším.

Pro zajímavost lhůta pro transpozici Třetí AML směrnice uplynula již 15. 12. 2007, ale Česká republika přijala transpoziční opatření až se zpožděním. Účinnost Českého AML zákona nastala až 01. 09. 2008.

¹⁹¹ CIHLÁŘOVÁ, Ivana. Advokátní mlčenlivost versus oznamovací povinnost – zpráva z odborného panelu ČAK a WJA. *Bulletin advokacie*, č. 11, ročník 2011, s. 12.

¹⁹² CIHLÁŘOVÁ, Ivana. Advokátní mlčenlivost versus oznamovací povinnost – zpráva z odborného panelu ČAK a WJA. *Bulletin advokacie*, č. 11, ročník 2011, s. 12.

nenahlásí (s ohledem na právní princip „*nemo tenetur se ipsum accusare*“¹⁹³). A ti, kteří tak nečiní, tato povinnost pouze zatěžuje.¹⁹⁴ Jeho sdělení ve mně také evokuje všeobecně známý výrok Platóna: „*Poctiví lidé nepotřebují zákony, aby jim nařídily chovat se zodpovědně, naproti tomu, nepoctiví lidé si vždy najdou cestu, jak zákon obejít.*“

Podle mého názoru zakotvení povinnosti této důležitosti v právním či stavovském předpise podporuje právní jistotu adresátů těchto předpisů. Bez písemného vymezení této povinnosti se toto pravidlo může adresátům jevit jako příliš abstraktní na to, aby jej dodržovali.

6.5.9 Role oznamovatelů

Směrnice zakotvuje povinnost členských států zavést mechanismy na podporu přijímání hlášení případných porušení vnitrostátní legislativy přijaté k provedení směrnice. Tyto mechanismy obsahují minimálně:

- *zvláštní postupy pro přijímání hlášení o případech porušení předpisů a zvláštní způsoby jejich vyřízení;*
- *ochranu zaměstnance povinné osoby, který porušení předpisů povinnou osobou oznámí;*
- *vhodnou ochranu obviněné osoby;*
- *ochranu osobních údajů oznamovatele;*
- *pravidla zajišťující důvěrnost osoby oznamovatele.*¹⁹⁵

V některých členských státech, např. ve Velké Británii, je role oznamovatelů¹⁹⁶ v oblasti odhalování praní peněz a korupce velmi rozšířená.

¹⁹³ Překlad z latiny: Nikdo není povinen sám sebe obviňovat.

¹⁹⁴ CIHLÁŘOVÁ, Ivana. Advokátní mlčenlivost versus oznamovací povinnost – zpráva z odborného panelu ČAK a WJA. *Bulletin advokacie*, č. 11, ročník 2011, s. 13.

¹⁹⁵ Srov. čl. 61 Nové AML směrnice.

¹⁹⁶ V souvislosti s činností oznamovatelů se v literatuře setkáváme s pojmem „whistle blowing“ (z angl. jazyka „pískání na píšťalku“). Jedná se o upozornění na nekalé praktiky často zaměstnanci určité společnosti. Jak uvádí některá odborná literatura, bohužel tzv. whistleblowing může být zneužit zaměstnancem společnosti k tomu, aby nahlásil státním orgánům své podezření bez toho, aby o něm předtím informoval svého zaměstnavatele. V některých státech, např. USA, je whistle

Financial Conduct Authority zdůrazňuje, že oznamovatelé jsou velmi důležitým prvkem v boji proti praní peněz a je nutné je v jejich snaze podporovat a dávat jim zpětnou vazbu ohledně toho, jak s danými informacemi od nich naložili.¹⁹⁷

Z mého pohledu má institut oznamovatelů dvě roviny. Z prvního hlediska se domnívám, že institut oznamovatelů může být v oblasti praní peněz prospěšný, jelikož může pomoci odhalit nezákonná jednání, která by jinak unikla pozornosti příslušným orgánům.

Z druhého hlediska se dle mého názoru jedná o institut poněkud sporný. Ve svém důsledku nabádá k ostražitosti k dění kolem sebe, což v konečném důsledku znamená například pobídku zaměstnancům, aby kontrolovali svého zaměstnavatele. Vztah mezi zaměstnancem a zaměstnavatelem by měl být založen na vzájemné důvěře. Myslím si, že aby byl vztah loajality neporušen, měl by se zaměstnanec se svými pochybnostmi týkajícími se jeho zaměstnání obracet primárně na svého zaměstnavatele. Nedovedu si představit způsob, jakým by členské státy měly v národním právu upravit ochranu zaměstnance, který nahlásí porušení zákonem daných předpisů svým zaměstnavatelem. Vnitrostátní právo může podle mého názoru pouze zakotvit, že toto oznámení nemůže být důvodem k ukončení pracovního poměru se zaměstnancem. Zaměstnavatel však může využít jakýkoliv jiný relevantní výpovědní důvod a pracovněprávní vztah se zaměstnancem i tak ukončit. Zajištění důvěrnosti osoby oznamovatele je teoreticky možné, ale v praxi dle mého názoru nerealizovatelné. Uvnitř drobných

blowing normálním jevem. V České republice se k němu však občané staví skepticky a oznamovatelé označují za „práskače“. Zároveň v našem právním prostředí chybí legislativa na ochranu oznamovatelů. Některé neziskové organizace však za její přijetí stále bojují.

Více viz např. HORNÍK, Jiří. *Jen si tak trochu písknout. Verze made in USA*. KŠB [online]. 2012. [cit. 2016-01-13]. Dostupné z WWW: http://www.ksb.cz/cs/novinky-publikace/clanky/1221_jen-si-tak-trochu-pisknout-verze-made-in-usa. nebo Česká televize [online]. 2015. [cit. 2016-01-13] Zákon má whistleblowerům dát ochranu a také je odlišit od udavačů. Dostupné z WWW: <http://www.ceskatelevize.cz/ct24/domaci/1605693-zakon-ma-whistleblowerum-dat-ochranu-a-take-je-odlisit-od-udavacu>.

¹⁹⁷ Financial Conduct Authority [online]. 2014. [cit. 2016-01-09] Anti-money laundering annual report 2013/14. Dostupné z WWW: <https://www.fca.org.uk/your-fca/documents/corporate/anti-money-laundering-annual-report-13-14>, str. 15.

subjektů se vždy snadno dopátrá, kdo oznámení učinil. Oznamovatelé pak mohou být šikanováni ostatními zaměstnanci.

Rovněž se obávám, že tento institut může být ve svém důsledku snadno zneužit, například snahou o získání konkurenční výhody na trhu nebo jako odvěta zaměstnance vůči zaměstnavateli.

6.5.10 Shrnutí

Původním záměrem bylo přijmout novou směrnici co nejdříve po zveřejnění novelizace Čtyřiceti doporučení FATF v roce 2012. Finální znění Nové AML směrnice je výsledkem kompromisu, kterého se orgány EU snažily dosáhnout po dobu dvou let. Směrnice zavádí nové povinnosti, které budou muset členské státy vhodně zakomponovat do vnitrostátních právních řádů. Některá nová opatření považuji za velmi přínosná, například individuální posouzení rizik u klientů a rozšíření okruhu politicky exponovaných osob. Některá opatření jsou v současné podobě z mého pohledu nejasná a jejich finální podobu vytvoří až členské státy v národním právu. V této souvislosti jsem velmi zvědavá na finální podobu centrální evidence skutečných vlastníků či na národní opatření na ochranu oznamovatelů.

6.6 Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) 2015/847

Dne 20. května 2015 přijal Evropský parlament a Rada nařízení o informacích doprovázejících převody peněžních prostředků¹⁹⁸ (dále také „Nařízení AML 2015“), které má počínaje 26. červnem 2017 nahradit nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 1781/2006¹⁹⁹. Cílem tohoto nařízení je stanovit pravidla o plátcích a příjemcích doprovázejících převody peněžních prostředků za účelem snažšího odhalení a prevenci proti praní peněz a financování

¹⁹⁸ Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) 2015/847 ze dne 20. května 2015 o informacích doprovázejících převody peněžních prostředků a o zrušení nařízení (ES) č. 1781/2006. Úřední věstník Evropské unie L 141/ ze dne 05.06 2015.

¹⁹⁹ Nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 1781/2006 ze dne 15. listopadu 2006 o informacích o plátcích doprovázejících převody peněžních prostředků. Úřední věstník Evropské unie L 345/1 ze dne 08. 12. 2006.

terorismu.²⁰⁰ Prakticky se jedná o promítnutí revidovaných Čtyřiceti doporučení FATF, resp. doporučení č. 16²⁰¹. Na úrovni EU však hrozí, že každý členský stát by mohl doporučení provést odlišně. Členské státy by mohly rozlišovat mezi vnitrostátními platbami a platbami z jiných členských států, což by mohlo negativně ovlivnit fungování platebních systémů v EU a tím poškodit vnitřní trh v oblasti finančních služeb.²⁰² Jednotný přístup EU je tedy více než žádoucí.

Pravidla se týkají všech převodů peněžních prostředků, které odesílá nebo přijímá poskytovatel platebních služeb se sídlem v EU.²⁰³ Z působnosti nařízení jsou vyloučeny převody peněžních prostředků uskutečněné pomocí platební karty; nástroje elektronických peněz, mobilního telefonu nebo jakéhokoliv jiného digitálního zařízení či zařízení informačních technologií, a to pouze v případech, že nástroj nebo zařízení jsou použity výhradně k platbě za zboží či služby a veškeré převody doprovází číslo karty nebo zařízení. Nařízení se dále nevztahuje například na transakce, při kterých plátce vybírá peníze ze svého osobního účtu, anebo na transakce, kterými se uhrazují daně, pokuty či jiné odvody orgánu veřejné moci.²⁰⁴

Mezi informace doprovázející převod peněžních prostředků u plátce (což je majitel účtu nebo osoba, která zadá příkaz k převodu peněžních prostředků v případě neexistence platebního účtu²⁰⁵) patří:

- jméno plátce;
- číslo platebního účtu;

²⁰⁰ Srov. čl. 1 Nařízení AML 2015.

²⁰¹ Jedná o doporučení, aby finanční instituce u bezhotovostních převodů zasílaly údaje o plátcích a příjemcích a aby tyto údaje zůstaly součástí bezhotovostního převodu v průběhu celého platebního řetězce. Finanční instituce by měly provádět kontrolu uskutečněných bezhotovostních převodů, aby identifikovaly ty, které požadované informace neobsahují. Viz FATF [online]. 2012. [cit. 2016-01-13] The FATF Recommendations. Dostupné z WWW: http://www.fatf-gafi.org/media/fatf/documents/recommendations/pdfs/FATF_Recommendations.pdf.

²⁰² Rec. 3 Preambule Nařízení AML 2015.

²⁰³ Srov. čl. 2 Nařízení AML 2015.

²⁰⁴ Srov. čl. 2 odst. 3 a 4 Nařízení AML 2015.

²⁰⁵ Srov. čl. 3 odst. 3) Nařízení AML 2015.

- adresa, číslo úředního osobního dokladu, identifikační číslo nebo místo a datum narození.²⁰⁶

U příjemce platebních služeb je potřeba zjistit jeho jméno a číslo platebního účtu.²⁰⁷

Poskytovatel platebních služeb zavede postupy ke zjišťování, zda jsou v systému evidovány veškeré potřebné informace doprovázející převody peněz.²⁰⁸ Poskytovatel platebních služeb u převodů nad 1 000 EUR ověří údaje o příjemci a až poté připsá částku na účet příjemce nebo mu prostředky zpřístupní. Pokud převod nepřesahuje částku 1 000 EUR, nemusí poskytovatel ověřovat správnost údajů o příjemci. Učiní tak pouze v případě, že příjemci vyplácí peněžní prostředky v hotovosti nebo má důvodné podezření na praní peněz.²⁰⁹ Veškeré obdržené informace o příjemci a plátcí je třeba archivovat do dobu 5 let.²¹⁰ Za porušení tohoto nařízení mají členské státy povinnost stanovit přiměřené správní sankce. Nařízení vstoupilo v platnost dvacátý den po vyhlášení v Úředním věstníku EU (tedy dne 25. června 2015). Jeho použití však bylo odloženo až na 26. června 2017²¹¹, kdy uplyne transpoziční lhůta pro transpozici Nové AML směrnice do vnitrostátního práva členských států.

6.7 Shrnutí

Právní úprava boje proti praní peněz na úrovni Evropské unie je stěžejní kapitolou této práce. Kapitola přináší exkurz k již neplatným směrnici proti praní peněz a hlouběji se zabývá Třetí AML směrnici a zejména Novou AML směrnici (v pořadí čtvrtou), které vzájemně srovnává, poskytuje základní přehled o klíčových oblastech regulace a hodnotí jejich vhodnost v oblasti boje proti praní peněz. V některých relevantních oblastech je proveden komparace s právní

²⁰⁶ Srov. čl. 4 odst. 1 Nařízení AML 2015.

²⁰⁷ Srov. čl. 4 odst. 2 Nařízení AML 2015.

²⁰⁸ Srov. čl. 7 odst. 2 Nařízení AML 2015.

²⁰⁹ Srov. čl. 7 odst. 3 a 4.

²¹⁰ Srov. čl. 16 odst. 1 Nařízení AML 2015.

²¹¹ Srov. čl. 27 Nařízení AML 2015.

úpravou v jiných členských státech EU. V této kapitole jsou též charakterizována dvě důležitá nařízení EU v oblasti praní peněz.

7 Mlčenlivost advokáta v souvislosti s praním peněz a relevantní judikatura

V souvislosti s profesní mlčenlivostí můžeme hovořit o jisté výsadě typické pro některá povolání, např. lékaře, advokáty aj. V případě advokacie je zásada uchování profesního tajemství jedním z nejdůležitějších instrumentů, které umožňují vytvořit vztah maximální důvěry mezi advokátem a klientem, a který posléze advokátovi umožňuje řádně hájit zájmy svého klienta. Například při obhajobě v trestním řízení je nesmírně důležité, aby se klient nesnažil vystupovat před advokátem pouze v tom lepším světle a advokát se mohl pouze domnívat, zda obhajuje pachatele trestného činu či nevinného. Obhajoba pak musí být přizpůsobena oběma možnostem, což komplikuje způsob jejího vedení. Pro výkon advokacie je vztah mezi advokátem a klientem důležitou premisou úspěšné obhajoby či užitečného právního poradenství. Jakékoliv případné omezení rozsahu povinnosti mlčenlivosti u advokáta vyvolává mezi advokátním stavem značné pobouření. Je proto důležité, aby zásahy do profesní mlčenlivosti ze stany legislativních orgánů, ať vnitrostátních nebo nadnárodních, byly prováděny nanejvýš citlivě, aby jejich aplikací nedošlo k ohrožení podstaty profese advokáta jako takové. Vždy je nutné zhodnotit, zda důsledky, které ze zákonem omezené povinnosti mlčenlivosti mohou vyplynout, jsou přiměřené cíli.

Povinnosti mlčenlivosti se v české právním prostředí věnuje § 21 zák. č. 85/1996 Sb., o advokacii (dále také „Zákon o advokacii“). Povinnost mlčenlivosti je vymezena jako *povinnost advokáta zachovávat mlčenlivost o všech skutečnostech, o nichž se dozvěděl v souvislosti s poskytováním právních služeb*. Této povinnosti jej může zprostit pouze klient, eventuálně po smrti klienta či jeho zániku jeho právní nástupce, případně všichni právní nástupci, je-li jich více. Zbavení povinnosti mlčenlivosti klientem lze provést pouze písemnou formou a

musí být adresováno advokátovi. V řízení před soudem lze zbavit advokáta mlčenlivosti i ústně do protokolu.²¹²

Povinnost mlčenlivosti advokáta vykonávajícího advokacii na území České republiky dle Zákona o advokacii je v současné době omezena ve dvou směrech:

1) *překazení spáchání trestného činu*. Povinností advokáta je překazit spáchání nebo dokončení taxativně vymezených trestných činů dle § 367 zák. č. 40/2009 Sb., trestního zákoníku.²¹³ Povinnost mlčenlivosti v tomto případě není dotčena.²¹⁴

2) *splnění povinnosti podle zákona o některých opatřeních proti legalizaci výnosů z trestné činnosti a financování terorismu*.²¹⁵

7.1 Relevantní judikatura

Profesní mlčenlivostí advokáta v souvislosti s praním peněz se v minulosti zabýval Evropský soud pro lidská práva i Soudní dvůr Evropské unie. Následující část bude věnována analýze dvou rozsudků, které byly v této souvislosti vydány.

²¹² Srov. §21 odst. 2 Zákona o advokacii.

²¹³ Nabízí se otázka, jestli má advokát oznamovací povinnost v případě, že se dozví, že jeho klient trestný čin spáchal. Odpověď je nasnadě. Advokát je vázán profesní mlčenlivostí a z toho důvodu oznamovací povinnost nemá. Pokud klient advokátovi oznámil, že spáchal jakýkoliv trestný čin, i trestný čin proti zdraví, advokát nemá povinnost to příslušným orgánům oznámit. Má však povinnost překazit spáchání taxativně vymezených trestných činů (např. vražda, zabití, těžké ublížení na zdraví, mučení, obchodování s lidmi, loupež, znásilnění, týrání svěřené osoby a další), pokud jejich spáchání teprve hrozí, a to např. formou oznámení příslušným orgánům. Více k otázce mlčenlivosti advokáta, zproštění mlčenlivosti a jeho oznamovací povinnosti viz VANTUCH, Pavel. Mlčenlivost obhájce, zproštění mlčenlivosti a jeho oznamovací povinnost. *Bulletin advokacie* [online]. 2013. [cit. 2016-01-03]. Dostupné z WWW: <http://www.bulletin-advokacie.cz/mlcenlivost-obhajce-zprosteni-mlcenlivosti-a-jeho-oznamovaci-povinnost>.

²¹⁴ Srov. § 21 odst. 7 zák. č. 85/1996 Sb., o advokacii.

²¹⁵ Srov. § 21 odst. 6 věta druhá zák. č. 85/1996 Sb., o advokacii.

7.1.1 Michaud proti Francii

Evropský soudní dvůr pro lidská práva (dále také „ESLP“) řešil v minulosti případ Michaud proti Francii²¹⁶. Jednalo se o námitku stěžovatele pana Patricka Michauda, který byl členem „Conseil d'Etat“ v Paříži (dále v textu také jako „státní rada“), který namítal nezákonnost povinnosti advokátů ohlašovat podezření na praní peněz u svých klientů, kterou zavedla Druhá AML směrnice z roku 2001 v rámci rozšíření své působnosti mimo finanční instituce i na právníky.

Stěžovatel viděl oznamovací povinnost advokáta jako ohrožení profesní mlčenlivosti a vztahu důvěry mezi advokátem a klientem. Státní rada v Paříži však vydala rozhodnutí, kterým upravila postupy při provádění povinností z nové směrnice. Rozhodnutí stanovilo, že advokáti jsou vázáni pravidly své profese a že musí rozvíjet vnitřní postupy, školit své zaměstnance a zavést vnitřní monitoring svých klientů, aby případné praní peněz bylo odhaleno. Předpis zároveň vyzýval k zachování profesní mlčenlivosti. Advokáti nebyli povinni ohlašovat podezření na praní peněz, pokud se informace dozvěděli v souvislosti se soudním řízením nebo pokud poskytovali právní poradenství. Rovněž v případě podezření na praní peněz měli tuto skutečnost oznámit nejprve předsedovi státní rady, který případ posoudil a dále jej předal příslušným orgánům. V případě, že advokát nesplnil výše uvedené požadavky dle předpisu Pařížské státní rady, mohla mu být uložena disciplinární sankce. Stěžovatel namítal, že neexistoval žádný právní předpis, který by státní radu zmocňoval k přijetí tohoto rozhodnutí v oblasti praní peněz. Navíc stěžovatel namítal porušení článku 8 Evropské úmluvy o lidských právech, a proto se obrátil na Evropský soud pro lidská práva.

Evropský soud pro lidská práva rozhodl, že předpis Pařížské státní rady je v souladu s Úmluvou o ochraně lidských práv a základních svobod (dále také „Evropská úmluva o ochraně lidských práv“ nebo „EÚLP“), protože zavedl jistý filtr, který chrání profesní mlčenlivost. Advokáti nemají povinnost předávat

²¹⁶ Michaud proti Francii, rozhodnutí ESLP ze dne 06. 12. 2012 č. 12323/11.

zprávy přímo příslušným orgánům (finanční zpravodajské jednotce), ale nejprve předsedovi státní rady, který oznámení posoudí v návaznosti na dodržení profesní mlčenlivosti. Evropský soud pro lidská práva poukázal na záruku, kterou pro klienta představuje systém „čtyř očí“, kdy jeho situaci posoudí další právník. Evropský soud pro lidská práva dospěl k závěru, že s přihlédnutím k legitimnímu cíli a zvláštnímu významu boje proti praní peněz v demokratické společnosti nepředstavuje povinnost daná advokátům Pařížskou státní radou nepřiměřený zásah do profesní mlčenlivosti advokáta a nepřiměřeně nenarušuje výsadu vztahu mezi advokátem a klientem.²¹⁷

Za velmi zajímavé považuji rozhodnutí Evropského soudu pro lidská práva zabývat se touto otázkou, ačkoliv by s ohledem na svůj obsah měla spadat do příslušnosti Soudního dvora EU. Již před projednání tohoto případu jsme se v minulosti setkali se střetem příslušnosti dvou evropských soudů, a to Soudního dvora EU a Evropského soudu pro lidská práva, v případě *Bosphorus v. Irsko*²¹⁸. Navzdory předpokladu stanoveného v případě *Bosphorus*²¹⁹ se v případě *Michaud* Evropský soud pro lidská práva rozhodl neuplatňovat doktrínu ekvivalence ochrany lidských práv paušálně. Evropský soud pro lidská práva shledal, že případ *Michaud* je nutné odlišit od případu *Bosphorus*²²⁰. Mezi důvody ESLP

²¹⁷ Více k této problematice viz: PEJCHALOVÁ GRÜNVALDOVÁ, Vladimíra. HÁJÍČKOVÁ, Kamila. Problematika domovních prohlídek advokátních kanceláří ve světle evropské judikatury. *Bulletin advokacie*, č. 4, ročník 2014. s. 25.

²¹⁸ *Bosphorus Hava Yollari Turizm v. Irsko*, rozsudek velkého senátu ESLP ze dne 30. června 2005, stížnost č. 45036/98.

²¹⁹ V případě *Bosphorus* Evropský soud pro lidská práva formuloval doktrínu ekvivalence ochrany ESLP a Soudního dvora EU. V případě, že ochrana základních práv v právním řádu Evropské unie je rovnocenná ochraně stanovené v Evropské úmluvě o lidských právech, dá se usuzovat, že členský stát splnil požadavky Evropské úmluvy o lidských právech, když neměl diskreční pravomoc ohledně konkrétní podoby implementace a nečinil nic víc, než jen přímo realizoval závazky plynoucí z jeho členství v EU. ESLP ale zároveň zdůraznil možnost vyvrácení tohoto předpokladu ekvivalence, pokud se prokáže, že ochrana lidských práv lze v konkrétním případě považovat za „zjevně nedostatečnou“. Doktrína *Bosphorus* byla velmi kritizována, protože mohla být interpretována jako snaha o kontrolu Evropského soudu pro lidská práva nad uplatňováním práva EU.

²²⁰ Viz *Michaud proti Francii*, rozsudek sedmičlenného senátu ESLP ze dne 06. 12. 2012, stížnost č. 12323/11, bod 112 až 116.

zmínil, že Pařížská státní rada nezahájila řízení o předběžné otázce u Soudního dvora EU a Soudní dvůr EU ani dříve neměl možnost případ z pohledu unijního práva přezkoumat. Pařížská státní rada se rozhodla nevyužít příslušných nadnárodních instrumentů pro dohled na dodržování základních práv, která by v zásadě byla rovnocenná s EÚLP. Z důvodu, že kontrolní mechanismus vykonávaný Soudním dvorem EU a předvídaný v unijním právu nebyl Pařížskou státní radou respektován, a zřejmě též na základě posouzení důležitosti toho, co je v sázce, ESLP rozhodl, že presumpce ekvivalentu ochrany lidských práv v tomto případě neplatí. Svůj postup odůvodnil tím, že v případě, že se národní orgán či vnitrostátní soud odmítne na návrh žadatele obrátit se na Soudní dvůr EU s žádostí o posouzení předběžné otázky ohledně slučitelnosti národního práva provádějící unijní právo v souladu s EÚLP, není poskytnuta účinná ochrana práv tak, jak je garantována EÚLP.²²¹ ESLP případ přezkoumal a rozhodl, že postupem Pařížské státní rady nedošlo k porušení článku 8 EÚLP.²²²

Dle mého názoru se jedná o jeden ze zajímavých judikátů ovlivňující unijní právo jako celek (v souvislosti s neuplatněním doktriny ekvivalence formulované v judikátu *Bosphorus*) a rovněž zdůrazňující nutnost bojovat proti praní peněz i za předpokladu upozadění vztahu loajality s klientem tolik významného pro výkon určitých profesí.

²²¹ Viz Michaud proti Francii, rozsudek sedmičlenného senátu ESLP ze dne 06. 12. 2012, stížnost č. 12323/11, bod 62.

²²² Více k této problematice také viz: DOUGLAS-SCOTT, Sionaidh. The relationship between the EU and the ECHR five years on from the Treaty of Lisbon. In DE VRIES Sybe, Ulf BERNITZ, Stephen WEATHERILL. *The EU Charter of Fundamental rights as a binding Instrument: Five years old and growing*. 1. vyd. Portland: Hart Publishing Ltd, 2015, s. 32-33.

K této problematice z pohledu advokátů viz BENDOVÁ MARUŠKOVÁ, Jana. Přesah rozsudku Michaud: ESLP jako záchranné lano ochrany lidských práv. *Bulletin advokacie* [online]. 2013. [cit. 2016-01-03]. Dostupné z WWW: <http://www.bulletin-advokacie.cz/presah-rozsudku-michaud-eslp-jako-zachranne-lano-ochrany-lidskych-prav?browser=full> nebo INDRUCHOVÁ, Eva. Z judikatury ESLP: Povinnost advokátů oznamovat podezření z praní špinavých peněz nepředstavuje nepřiměřený zásah do povinnosti mlčenlivosti. *Bulletin advokacie*, č. 3, ročník 2013. s. 42-43.

7.1.2 Judikát Soudního dvora C-305/05 Komory belgických advokátů proti Radě EU

Komory advokátů sídlících na území Belgie (Ordre des barreaux francophones et germanophone, Ordre français des avocats du barreau de Bruxelles, Ordre des barreaux flamands, Ordre néerlandais des avocats du barreau de Bruxelles, dále jen „Komory belgických advokátů“) podaly k belgickému ústavnímu soudu (Cour constitutionnelle, dále také jako „předkládací soud“) žalobu, kterou se domáhají zrušení některých článků belgických zákonů, které do vnitrostátního právního řádu provádějí Druhou AML směrnici. Žalující strany tvrdí, že zákon provádějící Druhou AML směrnici do belgického práva porušuje zásady profesní mlčenlivosti a nezávislosti advokátů, které jsou dle jejich názoru stěžejním prvkem práva na spravedlivý proces, tím, že rozšiřují i na advokáty povinnost informovat příslušné orgány, pokud zjistí skutečnosti, které jsou nebo mohou být spojeny s praním peněz. Žalující strany zdůraznily, že povinnost oznámit protiprávní jednání klienta a povinnost podílet se na jeho trestním stíhání jsou více než porušením profesní mlčenlivosti a zcela přetrhávají vztah založený na důvěře mezi klientem a jeho advokátem.²²³

Předkládací soud přerušil řízení a položil Soudnímu dvoru předběžnou otázku, zda článek 1 Druhé AML směrnice porušuje právo na spravedlivý proces zaručené článkem 6 EÚLP a článek 6 odst. 2 SEU tím, že nový článek 2a Druhé AML směrnice ukládá zahrnout samostatně výdělečné právníky včetně advokátů do oblasti působnosti směrnice, jejímž předmětem je uložit tzv. povinným osobám povinnost informovat orgány odpovědné za boj proti praní peněz o všech skutečnostech nasvědčujících praní peněz. Soudní dvůr ve svém rozhodnutí zdůraznil, že informační povinnosti advokátů a jejich povinnost spolupráce je omezena, a to pouze pokud se podílejí konkrétními způsoby na některých taxativně vymezených transakcích. Povinnost porušit profesní tajemství v zájmu

²²³ Srov. Ordre des barreaux francophones et germanophone, Ordre français des avocats du barreau de Bruxelles, Ordre des barreaux flamands, Ordre néerlandais des avocats du barreau de Bruxelles proti Radě EU, rozsudek velkého senátu Soudního dvora ze dne 26. 06. 2007, rozsudek C-305/05, bod 12 a 13.

boje proti praní peněz není dána, pokud advokát získá tyto informace od klienta při zjišťování jeho právního postavení, během jeho obhajoby, zastupování v soudním řízení, včetně souvisejícího poradenství.²²⁴ Soudní dvůr ve svém rozhodnutí sám připustil, že interpretace článku 6 Druhé AML směrnice, vymezujícího rozsah informační povinnosti advokátů a povinnosti jejich spolupráce, může být nejednoznačná. V této souvislosti připomenul pravidlo vyplývající z ustálené judikatury Soudního dvora, že „*je-li možný více než jeden výklad znění sekundárního předpisu Společenství, je třeba dát přednost výkladu, podle něhož je ustanovení v souladu se Smlouvou, před výkladem, který vede ke zjištění, že ustanovení je v souladu se Smlouvou o ES neslučitelné*“²²⁵. V případě, že by byl advokát povinen spolupracovat s orgány veřejné moci a předávat jim údaje získané od svého klienta v rámci soudního řízení či jeho přípravy, nebylo možné, aby dostal svého postavení obhájce a zástupce svého klienta, čímž by klientovi bylo upřeno právo na spravedlivý proces.²²⁶ Na druhou stranu Soudní dvůr připouští, že požadavky na zahrnutí advokátů mezi povinné osoby v rámci směrnice, když jednají v taxativně stanovených případech, jsou opodstatněné nutností bojovat proti praní peněz, které svým vlivem na růst organizované trestné činnosti představuje ohrožení společnosti členských států.

Soudní dvůr dospěl k závěru, že Druhá AML směrnice a její formulace informační povinnosti advokátů a jejich spolupráce s orgány veřejné v případě některých transakcí finanční povahy, které nesouvisejí se soudním řízením, neporušuje právo na spravedlivý proces zaručený právem EU a Evropskou úmluvou o ochraně lidských práv.

²²⁴ Srov. Ordre des barreaux francophones et germanophone, Ordre français des avocats du barreau de Bruxelles, Ordre des barreaux flamands, Ordre néerlandais des avocats du barreau de Bruxelles proti Radě EU, rozsudek velkého senátu Soudního dvora ze dne 26. 06. 2007, rozsudek C-305/05, bod 22 a 23.

²²⁵ Srov. tamtéž, bod 28.

²²⁶ Srov. tamtéž, bod 32.

8 Postavení Ministerstva financí ČR a České národní banky v boji proti praní peněz

8.1 Role Ministerstva financí

Čtyřicet doporučení FATF z roku 1990 vyzývala v doporučení číslo 16, aby finanční instituce hlásila podezřelé transakce kompetentním orgánům. Z toho důvodu byl v roce 1996 na základě vyhlášky Ministerstva financí č. 183/1996 Sb., o plnění oznamovací povinnosti finančními institucemi zřízen Finanční analytický útvar jako organizační složka Ministerstva financí České republiky. Finanční analytický útvar vznikl jako tzv. finanční zpravodajská jednotka.

Odlišujeme dva základní druhy finančních zpravodajských jednotek:

1) *administrativní* – fungující mimo oblast působnosti orgánů činných v trestním řízení, obvykle jsou podřazeny pod ministerstvo financí; a 2) *policejní*.²²⁷

Oba druhy mají výhody a nevýhody sobě vlastní. Administrativní finanční zpravodajské jednotky mají jednodušší přístup k bankovním údajům a event. i k daňovým údajům. Policejní finanční zpravodajské jednotky sice mají přístup k těmto informacím komplikovanější (jelikož je obvykle nutné k přístupu k těmto údajům obdržet souhlas soudce či státního zástupce), ale zase disponují prostředky tzv. operativního šetření²²⁸. Finanční analytický útvar Ministerstva financí je jednotkou administrativního typu.

Finanční analytický útvar zajišťuje úkoly pro Ministerstvo financí, které pro něj plynou právních předpisů bojujících proti praní peněz. Jeho náplní je primárně zpracování informací získaných při své činnosti, sběr a analýza informací o

²²⁷ Finanční analytický útvar Ministerstva financí [online]. 2012. [cit. 2016-01-15] Historie a základní charakteristika boje proti praní špinavých peněz v České republice. Dostupné z WWW: www.mfcr.cz/assets/cs/media/Stav_Historie-boje-proti-prani-spinavych-penez-v-CR.pdf.

²²⁸ Dle § 158b odst. 1 zák. č. 141/1961 Sb., trestního řádu, se jedná o předstíraný převod, sledování osob a věcí a použití agenta.

podezřelých obchodech; příprava právních předpisů, aj.²²⁹ Konkrétní obsah činnosti se odvíjí od jednotlivých oddělení. Finanční analytický útvar má celkem čtyři oddělení:

- *Oddělení mezinárodní a právní.* Náplní tohoto oddělení je zejména spolupráce s finančními zpravodajskými jednotkami ze zahraničí, příprava mezinárodních smluv v oblasti praní peněz, příprava právních předpisů, monitoring vývoje v legislativě týkající se boje proti praní peněz u jiných států, spolupracuje s orgány EU v oblasti harmonizace právních předpisů týkajících se praní peněz a další²³⁰.
- *Oddělení analytické.* Toto oddělení se zaměřuje hlavně na sběr dat o podezřelých obchodech a přípravami trestních oznámení na osoby peroucí peníze²³¹.
- *Oddělení kontrolní.* Oddělení se věnuje například kontrole plnění zákonných povinností v oblasti boje proti praní peněz u povinných osob²³².
- *Oddělení sběru a zpracování dat.* Náplní činnosti tohoto oddělení je zajišťování evidence oznámení o podezřelých obchodech či zajištění bezpečnosti shromažďovaných dat)²³³.

²²⁹ Ministerstvo financí České republiky [online]. 2013. [cit. 2016-01-17] Odbor 24 - Finanční analytický. Dostupné z WWW: <http://www.mfcr.cz/cs/o-ministerstvu/zakladni-informace/organizacni-struktura/dane-a-cla-sekce-05/odbor-24-financni-analyticky>.

²³⁰ Více viz Ministerstvo financí České republiky [online]. 2013. [cit. 2016-01-17] Oddělení 2401 - Mezinárodní a právní. Dostupné z WWW: <http://www.mfcr.cz/cs/o-ministerstvu/zakladni-informace/organizacni-struktura/dane-a-cla-sekce-05/odbor-24-financni-analyticky/oddeleni-2401-mezinarodni-a-pravni>.

²³¹ Více informací k činnosti viz Ministerstvo financí České republiky [online]. 2013. [cit. 2016-01-17] Oddělení 2402 – Analytické. Dostupné z WWW: <http://www.mfcr.cz/cs/o-ministerstvu/zakladni-informace/organizacni-struktura/dane-a-cla-sekce-05/odbor-24-financni-analyticky/oddeleni-2402-analyticke>.

²³² Více informací k činnosti viz Ministerstvo financí České republiky [online]. 2013. [cit. 2016-01-17] Oddělení 2403 – Kontrolní. Dostupné z WWW: <http://www.mfcr.cz/cs/o-ministerstvu/zakladni-informace/organizacni-struktura/dane-a-cla-sekce-05/odbor-24-financni-analyticky/oddeleni-2403-kontrolni>.

²³³ Více informací k činnosti viz Ministerstvo financí České republiky [online]. 2013. [cit. 2016-01-17] Oddělení 2404 – Sběr a zpracování dat <http://www.mfcr.cz/cs/o-ministerstvu/zakladni>

8.2 Role České národní banky v oblasti praní peněz

Česká národní banka jakožto centrální banka České republiky byla zřízena Ústavou České republiky²³⁴ a dále zákonem o České národní bance²³⁵. Jako orgán dohledu nad finančním trhem zajišťuje kontrolu dodržování předpisů v oblasti boje proti praní peněz u dohlížených subjektů. Vzhledem k tomu, že Česká národní banka rozhoduje o udělení licence či povolení povinným osobám, např. bankám, obchodníkům s cennými papíry nebo investičním společností, může redukovat vznik povinných osob, které budou nápomocny v trestné činnosti osobám peroucím peníze nebo které budou ovládané pachateli trestné činnosti. Díky výsadě licencování může Česká národní banka ovlivnit vznik pouze kvalitních povinných subjektů, které nebudou nabourávat stabilitu finančního systému, a budou dodržovat veškeré příslušné předpisy včetně prepisů upravujících problematiku praní peněz.

8.2.1 Návrh zákona o centrální evidenci účtů

V nejbližší době se předpokládává nárůst pravomocí centrální banky České republiky v oblasti boje proti praní peněz. Jako jeden z dalších možných prostředků, jak odhalovat praní peněz, je prezentován návrh zákona o centrální evidenci účtů²³⁶. Centrální databázi účtů by měla spravovat právě Česká národní banka. Navrhovaný zákon je veřejností hodnocen kontroverzně, ale někteří členové vlády jeho existenci velmi prosazují.

Návrh zákona zřizuje centrální evidenci účtů, která může sloužit jako jeden z dalších nástrojů k odhalování trestné činnosti. Do této evidence se bude zapisovat poměrně široké spektrum údajů:

- *údaje o instituci, která účet vede;*

informace/organizacni-struktura/dane-a-cla-sekce-05/odbor-24-financni-analyticky/oddeleni-2404-sber-a-zpracovani-dat.

²³⁴ Srov. čl. 98 zák. č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky.

²³⁵ Zák. č. 6/1993 Sb., o České národní bance.

²³⁶ Úřad vlády České republiky [online]. 2015. [cit. 2016-01-17] Návrh zákona o centrální evidenci účtů. Dostupné z WWW: <https://apps.odok.cz/kpl-detail?pid=KORN9XKDLJ34>.

- *údaje o účtu*: jeho číslo, datum otevření účtu, datum zrušení, datum vzniku a zániku oprávnění klienta nakládat s prostředky na účtu;
- *údaje o klientovi*: v případě fyzické osoby jméno, datum narození, rodné číslo, adresa; v případě podnikatelů nebo právnických osob jméno, identifikační číslo, sídlo; v případě svěřenského fondu jeho označení a identifikační údaje jeho správce nebo obhospodařovatele.²³⁷

Podstata centrální evidence účtů bude spočívat v zaslání všech výše zmíněných údajů České národní bance a jejich aktualizace bude poté probíhat denně. Jednotlivé úvěrové instituce²³⁸ zasílají aktualizace těchto údajů za předchozí pracovní den následující pracovní den do dvanácté hodiny.²³⁹

Mezi oprávněné osoby, kterou mohou Českou národní banku požádat o údaje z centrální evidence účtů, patří orgány činné v trestním řízení, Finanční analytický útvar Ministerstva financí, orgán finanční správy a celní správy, zpravodajská služba.²⁴⁰ Žádost musí obsahovat identifikaci přílušného řízení, v rámci něhož jsou údaje požadovány, a podává se prostřednictvím pro tyto účely zřízené datové schránky. V současné době probíhá obesílání bank oprávněnými žadateli písemně. Např. orgány činné v trestním řízení musí obeslat všechny finanční instituce s dotazem, zda u nich má konkrétní osoba vedený účet a požádat je o údaje k tomuto účtu (např. před jakou dobou byl zřízen). Počet těchto úvěrových institucí může být v České republice i několik desítek. Navíc obdržení odpovědi na dotaz trvá i několik týdnů. Prostřednictvím nového systému získají žádající orgány reakci do 24 hodin jen jediným dotazem.²⁴¹ Česká národní banka poskytne údaje na základě žádosti pouze tehdy, pokud bude žádost podána k tomu

²³⁷ Srov. tamtéž, § 4.

²³⁸ Návrh zákona o evidenci účtů vymezuje úvěrovou instituci v § 2 jako banku, zahraniční banku poskytující služby prostřednictvím své pobočky v České republice, spořitelni a úvěrní družstvo.

²³⁹ Úřad vlády České republiky [online]. 2015. [cit. 2016-01-17] § 5 Návrhu zákona o centrální evidenci účtů. Dostupné z WWW: <https://apps.odok.cz/kpl-detail?pid=KORN9XKDLJ34>.

²⁴⁰ Tamtéž § 6 odst. 1.

²⁴¹ Srov. tamtéž, § 8.

oprávněnou osobou a bude zaslána z ohlášené datové schránky. Žádost musí dále obsahovat alespoň číslo účtu a označení instituce, kde je účet veden nebo identifikaci vlastníka účtu. Správce evidence účtů poté poskytne žadateli informace o všech účtech úvěrových institucích, které jsou u konkrétního klienta vedeny v databázi.

Data z centrální evidence se uchovávají po dobu 10 let²⁴². Pokuta za správný delikt, kterého se úvěrová instituce dopustí např. tím, že opomine jedenkrát denně za předchozí pracovní den nahlásit změnu příjmení u svého klienta, se vystavuje možnosti uložení pokuty ve výši až do 10 000 000 Kč.²⁴³

Centrální evidence účtů by prozatím neměla obsahovat informace o konečných zůstatcích na jednotlivých účtech, ačkoliv to byl původní plán ministerstva financí. Česká národní banka však prosadila existenci pouze jednoduchého registru. Jak uvádí ministerstvo vnitra, nevzniká „... žádný velký bratr, jak se leckdo snažil namluvit veřejnosti...“²⁴⁴. Skutečností však je, že nyní nelze stoprocentně předvídat, jak se bude právní úprava do budoucna vyvíjet. Přijmout zcela nový zákon upravující takto citlivou problematiku je samo o sobě komplikované, ale přijmout novelu již existujícího zákona bývá mnohem snazší.

Co se týče odhadovaných nákladů na vybudování centrální evidence, předpokládají se dle důvodové zprávy ve výši cca. 12 milionů korun jednorázově. S provozem centrální databáze budou poté spojeny každoroční provozní náklady v rozmezí 6 až 8 milionů korun, které budou hrazeny ze státního rozpočtu.²⁴⁵

²⁴² Srov. tamtéž, § 10 odst. 1 písm. a).

²⁴³ Srov. tamtéž, § 12.

²⁴⁴ Ministerstvo vnitra České republiky [online]. 2015. [cit. 2016-01-18] První krok na cestě ke zřízení centrálního registru účtů. Dostupné z WWW: <http://www.mvcr.cz/clanek/prvni-krok-na-ceste-ke-zrizeni-centralniho-registru-uctu.aspx>.

²⁴⁵ Úřad vlády České republiky [online]. 2015. [cit. 2016-01-17] Důvodová zpráva k návrhu zákona o centrální evidenci účtů, bod IV. Dostupné z WWW: <https://apps.odok.cz/kpl-detail?pid=KORN9XKDLJ34>.

Na návrhu tohoto zákona spatřuji určité problematické body. Banky budou převádět do centrálního registru údaje všech klientů, tedy i těch, kteří z pohledu státních orgánů nejsou nikterak významní a do budoucna jejich význam nelze ani předpokládat. Domnívám se, že právě v rámci každodenních aktualizací může dojít k únikům informací, které se mohou dostat do rukou nesprávným osobám a mohou být posléze zneužity. Jako další negativní aspekt považuji shromažďování citlivých údajů, kterými jsou v podstatě veškeré údaje sdělené klientem jeho bance, na jednom místě. Vedení centrální evidence v jednom místě má zajisté své *ratio*, zajisté přispěje k efektivitě získávání informací státními orgány, ale v případě, že by se podařil hackerský útok na centrální databázi, daný hacker získá osobní údaje kompletně o všech osobách mající účet v České republice. Což je problematické již jen z toho pohledu, že v dnešní době musí mít bankovní účet v podstatě každý, takže své osobní údaje (adresu, rodné číslo aj.) s bankou sdílí. Centrální banka bude muset věnovat maximum prostředků na to, aby se takové situaci předešlo. Dále je na návrhu zákona zcela evidentní zájem na jeho dodržování, zejména na základě ustanovení o sankcích za jeho porušení, jejichž horní limit je velmi vysoký. Dále je dle mého názoru lhůta pro zaslání odpovědi na žádost na odvětví českého správního a finančního práva, do kterého lze tento návrh zákona zařadit, vcelku striktní a pro tato odvětví práva netypická.

9 Kontrola praní špinavých peněz v praxi u bank

V souvislosti s poměrně rozsáhlými legislativními povinnostmi, které mají banky v oblasti praní peněz, je nutné, aby každá banka měla zvláštní oddělení pro zajišťování souladu činnosti banky se zákonnými požadavky, např. se systémem vnitřních zásad. Toto oddělení se nazývá oddělení compliance²⁴⁶. Z hlediska organizace banky je útvar zařazen do vnitřního kontrolního systému banky. Někteří odborníci přiřazují náplň činnosti compliance jiným oddělením banky např. vnitřnímu auditu apod., což již nějakou dobu nekoresponduje se skutečností.²⁴⁷ Mezi náplň činnosti oddělení compliance patří zejména: činnost v oblasti boje proti praní peněz, vyšetřování vnitřních podvodů a příjem podnětů od zaměstnanců-oznamovatelů aj. V českém legislativním prostředí není zatím zákonnou povinností, aby činnost compliance zajišťovalo zvláštní oddělení.²⁴⁸ Odborná literatura tuto možnost také teoreticky připouští²⁴⁹, prakticky se s tím však u bank nesetkáváme.

9.1 Exkurz k softwarům proti praní peněz

Vzhledem k velkému počtu klientů bankovních institucí a vzhledem k velkému množství transakcí, které se v rámci jedné banky každý den uskuteční, není možné, aby monitoring klientů prováděl zaměstnanec banky ručně. Pro kontrolu klientů se používají speciální počítačové softwary automaticky monitorující klienty a provedené obchody v rámci banky. Společnosti, které nabízí tyto softwary, jsou zejména Nice Actimize, Fiserv či SAS.²⁵⁰ Tyto systémy průběžně monitorují chování klientů, a pokud odhalí nějaký výkyv v jejich

²⁴⁶ Což v předkladu z původního anglického termínu *to comply* znamená „uvádět do souladu“.

²⁴⁷ KYNCL, Libor, Jaroslav BENÁK, Miloslav HRDLIČKA a Petr MRKÝVKA. *Poznej svého klienta: základní zásada finančního práva*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2012, s. 72.

²⁴⁸ Srov. § 47 odst. 1 a § 48 Vyhlášky ČNB č. 163/2014 Sb. o výkonu činnosti bank, spořitelních a úvěrních družstev a obchodníků s cennými papíry.

²⁴⁹ KYNCL, Libor, Jaroslav BENÁK, Miloslav HRDLIČKA a Petr MRKÝVKA. *Poznej svého klienta: základní zásada finančního práva*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2012, s. 73.

²⁵⁰ Tamtéž s. 75.

chování, nebo obráceně naleznou shodu s určitým schématem (nezvykle vysoká transakce, odhalení chování dle již známého způsobu praní peněz, aj.), systém vydá varování, které zašle kompetentním pracovníkům compliance k následné analýze.²⁵¹ Některé softwary rovněž dokáží vytvořit a odeslat zprávu přímo Finančnímu analytickému útvaru nebo České národní bance. Novinkou v oblastech softwarů je nabídka souhrných programů, které monitorují veškeré podezřelé transakce a klienty a obsahují i nástroje k řešení různých možných situací. Většina subjektů však raději využívá systémy „na míru“. V rámci softwaru si mohou samy navolit moduly, které budou při compliance využívány. Pro představu existují tyto možnosti²⁵²:

- 1) *Modul monitoringu sankčních listů.* Banka si může nastavit tzv. black list, na který umístí např. některé své dřívější klienty, jejichž spolupráce se bance neosvědčila (například nesplátili včas úvěr, muselo se zahájit soudní řízení, aj.), či politicky exponované osoby.

Důležité je správné nastavení modulu, jelikož jeho typickým nedostatkem je generování falešně pozitivních hlášení, ke kterému stačí pouhá shoda jmen. Postačí, aby klient měl typické české jméno shodné s některou politicky exponovanou osobou, a systém jej označí za osobu na black listu a odešle varování.

- 2) *Modul identifikace klientů.* Tato část softwaru průběžně kontroluje, zda údaje uvedené klientem při navázání obchodních vztahů s bankou jsou v souladu s jeho jednáním. Modul dokáže odhalit zejména falešné údaje podané klientem bance.

²⁵¹ KYNCL, Libor, Jaroslav BENÁK, Miloslav HRDLIČKA a Petr MRKÝVKA. *Poznej svého klienta: základní zásada finančního práva*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2012, s. 75.

²⁵² KYNCL, Libor, Jaroslav BENÁK, Miloslav HRDLIČKA a Petr MRKÝVKA. *Poznej svého klienta: základní zásada finančního práva*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2012, s. 76-77.

- 3) *Modul monitorování podezřelých obchodů.* Tento modul kombinuje dvě metody, jak odhalit praní peněz. První tzv. regulatorní metoda vyhodnocuje převáděné částky a jejich četnost s již odhalenými schémata praní peněz. Klasickým příkladem budou obchody pohybující se těsně pod prahovou hranicí ekvivalentu 1 000 EUR. Druhá tzv. analytická metoda porovnává zákazníka s jinými zákazníky, kteří uvádějí podobné údaje. Např. vyhodnocuje, zda klient uskutečňuje transakce jako jiní klienti se stejným dosaženým vzděláním. Výhodou analytické metody je možnost odhalit zcela nově využívané vzorce pro praní peněz. Jednotlivé AML softwary spojují obě metody v rámci jednoho modulu. Každý výrobce softwaru využívá v rámci tohoto modulu jiný poměr výše uvedených metod.
- 4) *Modul vyšetřování.* Tento modul umožňuje práci s varovnými hlášeními pracovníkům oddělení compliance, například seřazení hlášení dle jejich důležitosti a relevance či vyžádání si dodatečných údajů o nahlášených podezřelých obchodech.²⁵³

Dle mého názoru na vývoj metod praní peněz musí reagovat metody v jejich odhalování. Softwary proti praní peněz se jeví jako velký krok vpřed. Nedovedu si představit, že by v dnešní době, kdy banky mají tisíce klientů, bylo možné provádět jejich kontrolu pouze ručně. Je jasné, že banky by se neměly spoléhat pouze na počítačové softwary a kontrolu klienta by měli provádět i pracovníci banky před navázáním obchodního vztahu, ale porovnávání obdržených údajů se skutečností bez počítačového programu by bylo velmi časově náročné. Nevýhodou počítačových softwarů je ale jejich cena, proto je nutné, aby každá banka ještě před zahájením své činnosti s touto nemalou vstupní investicí počítala.

²⁵³ KYNCL, Libor, Jaroslav BENÁK, Miloslav HRDLIČKA a Petr MRKÝVKA. *Poznej svého klienta: základní zásada finančního práva*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2012, s. 77.

9.2 Příklady nejčastějších pochybení povinných osob

Předmětem této podkapitoly bude představení jednotlivých pochybení, kterých se mohou dopustit povinné osoby v provádění požadavků legislativních předpisů bojujících proti praní peněz. Tato podkapitola vychází z analýzy České národní banky, kterou provedla v souvislosti s realizovanými kontrolami svých dohlížených subjektů.²⁵⁴ Mezi nejčastější pochybení patří následující:

9.2.1 Nesplnění povinnosti „*know your customer*“

Jednou z povinností finančních institucí je získat co nejvíce informací o svém klientovi při navazování obchodních vztahů, aby tyto údaje mohly posléze průběžně vyhodnocovat. Jedná se o základní princip pro činnost finančních institucí „poznej svého klienta“ (z ang. „*Know your customer*“). Povinné osoby mnohdy chybují ve špatném nastavení systémů kontroly, takže software v pravou chvíli nezachytí nesrovnalosti mezi údaji poskytnutými klientem a jeho chováním. Dalšího pochybení v souvislosti s poznáním klienta je nedostačující přezkum, zda se na klienta nevztahují mezinárodní sankce.²⁵⁵

9.2.2 Pochybení v přístupu k politicky exponovaným osobám

Povinné osoby rovněž mnohdy chybují v přístupu ke klientům, které jsou politicky exponovanými osobami. V některých případech dá povinná osoba klientovi podepsat čestné prohlášení, čímž se dozvídá, zda klient je či není politicky exponovanou osobou. V čestných prohlášení je mnohdy špatně vymezeno, kdo se politicky exponovanou osobou myslí. Povinné osoby by měly vycházet ze zákonné definice politicky exponovaných osob obsažené v platném právu (v Českém AML zákoně). Česká národní banka doporučuje předcházet nesrovnalostem při interpretaci pojmu politicky exponované osoby kladením

²⁵⁴ Česká národní banka [online]. 2013. [cit. 2016-01-19] Informace o opatřeních proti legalizaci výnosů z trestné činnosti a financování terorismu (AML/CFT). Dostupné z WWW: https://www.cnb.cz/cs/dohled_financi_trh/vykon_dohledu/upozorneni_pro_verejnost/20131010_opatreni_proti_legaliz_vynosu_trest_cin.html.

²⁵⁵ Dle zák. č. 69/2009 Sb., o provádění mezinárodních sankcí.

většího důrazu této problematice na školení zaměstnanců povinné osoby.²⁵⁶ Dalším doporučením České národní banky je poučit klienta o jeho povinnosti sdělit povinné osobě změnu ohledně jeho zařazení mezi politicky exponované osoby (např. klient by měl nahlásit finanční instituci, že se stal europoslancem).

9.2.3 Nedostatečná archivace záznamů o proškolení nových zaměstnanců

Povinná osoba má dle Českého AML zákona povinnost školit své zaměstnance, kteří se při výkonu svého zaměstnání mohou setkat s podezřelými obchody, a to ještě před jejich zařazením na pracovní místo.²⁵⁷ Česká národní banka se při svých kontrolách mnohdy setkává se situací, že ač jsou povinné osoby ze zákona zavázány vést evidenci o průběhu školení zaměstnanců a tuto archivovat, u nových zaměstnanců mnohdy žádná evidence o proběhlém školení zaznamenána není. Česká národní banka pak může povinnou osobu sankcionovat, jelikož jí neprokáže, že její zaměstnanci byli před zařazením na pracovní místo důkladně proškoleni.²⁵⁸

9.2.4 Nedostatečná archivace údajů o provedení kontrolních opatření u klienta

Dle Českého AML zákona musí povinná osoba uchovávat kontrétní informace o svých klientech²⁵⁹. Je nutné, aby povinná osoba v případě potřeby byla schopná doložit, který zaměstnanec a jaký den provedl zjištění totožnosti

²⁵⁶ Česká národní banka [online]. 2013. [cit. 2016-01-19] Informace o opatřeních proti legalizaci výnosů z trestné činnosti a financování terorismu (AML/CFT). Dostupné z WWW: https://www.cnb.cz/cs/dohled_financni_trh/vykon_dohledu/upozorneni_pro_verejnost/20131010_opatreni_proti_legaliz_vynosu_trest_cin.html.

²⁵⁷ Srov. § 23 odst. 1 Českého AML zákona: *Povinná osoba zajistí nejméně jedenkrát v průběhu 12 kalendářních měsíců proškolení zaměstnanců, kteří se mohou při výkonu své pracovní činnosti setkat s podezřelými obchody, a proškolení všech zaměstnanců před zařazením na taková pracovní místa.*

²⁵⁸ Česká národní banka [online]. 2013. [cit. 2016-01-19] Informace o opatřeních proti legalizaci výnosů z trestné činnosti a financování terorismu (AML/CFT). Dostupné z WWW: https://www.cnb.cz/cs/dohled_financni_trh/vykon_dohledu/upozorneni_pro_verejnost/20131010_opatreni_proti_legaliz_vynosu_trest_cin.html.

²⁵⁹ Srov. § 16 Českého AML zákona.

klienta²⁶⁰. V ideálním případě by povinná osoba měla využívat smluvní dokumenty, do kterých se údaje totožnosti klienta přímo vkládají. Smluvní dokument je pak podepsán klientem a za povinnou osobu jejím zaměstnancem a je i datován, tedy není dána pochybnost, kdo za povinnou osobu smlouvu uzavíral a který den. Pokud povinná osoba takto stylizované dokumenty nevyužívá, musí mít jiný způsob doložení, kdo a kdy s daným klientem jednal a jaký doklad totožnosti mu byl předložen. Povinná osoba musí být vždy schopná opětovně objasnit jednání uskutečněná v souladu s požadavky legislativy bojující proti praní peněz.

9.3 Shrnutí

Tato kapitola představuje spíše praktický vhled do problematiky. Charakterizuje oddělení, které se v bankách zabývá opatřeními v boji proti praní peněz, jeho činnost a přináší nejčastější pochybení povinných osob v provádění požadavků legislativních předpisů bojujících proti praní peněz. Z analýzy České národní banky rozpracované v kapitole 9.2 jsem nabyla dojmu, že ČNB je v oblasti dohledu nad dodržování požadavků AML předpisů u povinných osob poměrně přísná.

²⁶⁰ Srov. § 8 Českého AML zákona.

10 Závěr

Předkládaná práce zpracovává nanejvýš aktuální problematiku, a to přijatá opatření v boji proti praní peněz. Práce se zabývá primárně opatřeními přijatými na úrovni Evropské unie, ale vzhledem k tomu, že tato opatření vycházejí z dokumentů přijatých na úrovni mezinárodní, přináší i jejich krátkou charakteristiku. Práce se ve větší šíři nezabývá analýzou české právní úpravy proti praní peněz, pouze ji zmiňuje v souvislosti s výkonem profese advokáta a rolí Ministerstva financí a České národní banky.

Práce je ze systematického hlediska členěna na úvod, závěr a osm kapitol. Součástí každé kapitoly je shrnutí se zhodnocením právní úpravy a v relevantních oblastech jsou uvedeny návrhy *de lege ferenda*.

Úvod této práce představuje zhodnocení vybraného téma a vymezení hlavních cílů této práce.

Druhá kapitola této práce přináší systematické zařazení předkládaného tématu do evropského práva, a to do oblasti základních svobod vnitřního trhu anebo také do oblasti prostoru, svobody, bezpečnosti a práva. Z hlediska vývoje legislativní úpravy boje proti praní peněz na úrovni Evropské unie byl stěžejní vývoj v oblasti spolupráce v trestních věcech, který společný postup v potírání praní peněz umožnil.

Třetí kapitola se zabývá vymezením základní, s tématem související terminologie, která je poté v práci používána. Samotné vymezení nebylo vždy snadné a jednoznačné. Nejprve jsem se zabývala uchopením pojmů praní peněz, praní špinavých peněz a legalizací výnosů z trestné činnosti. Považuji za zajímavé, že odborná literatura tyto pojmy používá *promiscue*, ale český zákonodárce využívá výhradně pojem legalizace výnosů z trestné činnosti. Zahraniční legislativa (britská, německá, španělská a italská) využívá terminologii mezinárodního práva, tedy praní peněz. Označení praní špinavých peněz je v odborné literatuře také hojně používané, ale žádný mnou analyzovaný

zahraniční právní předpis jej nepoužívá. Toto označení má nejspíše za cíl maximálně zdůraznit nelegální původ peněz a jeho historické opodstatnění. Ačkoliv může být pojem praní peněz nepřesný, používají ho mezinárodní i unijní dokumenty. S ohledem na to, že v této práci nejsou analyzována ustanovení Českého AML zákona, je pojem praní peněz upřednostněn na úkor legalizace výnosů z trestné činnosti i v této práci.

Čtvrtá kapitola rozebírá samotný proces praní peněz, který člení do tří fází, v rámci kterých uvádí typické metody, např. smurfing, směšování tržeb, zapojení fiktivních společností apod. Součástí této kapitoly je pro uvedení tématu do konkrétní roviny také vybraný konkrétní odhalený případ praní peněz známý pod názvem „Pizza connection“, který obsahuje rovněž zhodnocení potenciální úspěšnosti použitých metod v současné době.

Pátá kapitola rozebírá opatření proti praní peněz přijatá na mezinárodní úrovni, která se zpočátku zaměřovala primárně na boj s drogovou kriminalitou a jejichž účelem bylo ochromit samotnou existenci organizovaného zločinu odstřižením od finančních příjmů. Těžiště spočívá v analýze Čtyřiceti doporučení FATF, která díky časté novelizaci patří mezi jeden z vůdčích dokumentů přijatých proti praní peněz na mezinárodní úrovni. Schopnost shodnout se na společném postupu v této oblasti tolika státy s výrazně odlišnými právními řády považují za brilantní výsledek. V tomto ohledu je zcela na místě vyzdvihnout správný přístup FATF, který se od počátku nenutil zúčastněné státy přijmout plošně totožná opatření bez ohledu na jejich právní řády. Tento přístup byl velmi prozíravý a v konečném důsledku maximálně efektivní.

Šestá kapitola představuje stěžejní kapitolu této práce a jejím cílem je v nezbytném rozsahu charakterizovat evropské prepisy minulé a již neplatné, ale především provést analýzu předpisů nových. Vzájemně je srovnávána Třetí a Čtvrtá AML směrnice, je poskytnut základní přehled klíčových oblastí regulace a v relevantních oblastech je provedena komparace s právní úpravou v jiných členských státech EU. Na této zatím poslední směrnici lze nalézt pozitivní i negativní aspekty. Mezi pozitivní rozhodně patří posílení role Evropských orgánů

dohledu, které budou přijímat doporučení a tato poskytovat členským státům. Domnívám se, že ačkoliv je ve směrnici použita metoda minimální harmonizace, tato doporučení by mohla přispět k vytvoření rovných podmínek v oblasti boji proti praní peněz v EU nenásilnou cestou i bez využití jiné metody harmonizace, kterou by členské státy mohly nést s nevolí. Dále pozitivně hodnotím upuštění od rozlišování tuzemských a zahraničních politicky exponovaných osob a jejich paušální zařazení pod zesílenou hloubkovou kontrolu. Za kontroverzní považuji zavedení centrálního registru skutečných vlastníků. Jeho jednoznačným přínosem bude získání důvěry u obchodních partnerů či investorů. Ale s ohledem na ochranu osobních údajů nepovažuji za rozumné, aby do tohoto registru měl přístup tak široký okruh osob. Za ideální řešení bych považovala rozdělení registru na veřejnou a neveřejnou část. V rámci podkapitoly o povinných osobách je uveden konkrétní návod, jak je v České republice upravena povinnost advokáta oznámit podezřelé transakce. Rovněž je podroben kritickému zkoumání institut oznamovatelů, který může být dle mého názoru v boji proti praní peněz přínosný, ale na druhou stranu může být i snadno zneužitelný. Nezbyvá než doufat, že národní úprava tento institut více konkretizuje a odstraní dosavadní nejasnosti.

Sedmá kapitola se věnuje profesní mlčenlivosti advokáta a jejímu ovlivnění opatřeními proti praní peněz. Součástí této kapitoly je rovněž relevantní judikatura.

Osmá kapitola krátce charakterizuje českou finanční zpravodajskou jednotku a popisuje její činnost. Také se zabývá rolí České národní banky v oblasti praní peněz, a to zejména v souvislosti s návrhem zákona o centrální evidenci účtů. Tento návrh zákona je podroben kritickému zkoumání a jsou vyčleny jeho problematické aspekty.

Devátá kapitola se zabývá faktickým výkonem kontroly klientů bank. Přináší krátký exkurz k činnosti oddělení compliance a také k počítačovým programům vykonávajícím kontrolu klientů. V rámci této kapitoly jsou také nastíněna potenciální provinění povinných osob dle studie vypracované Českou národní bankou. Tato kapitola představuje spíše praktický vhled do problematiky.

Cílem této práce bylo provést analýzu dosud přijatých opatření proti praní peněz zejména na úrovni Evropské unie, poukázat na případné nedostatky právní úpravy a rozebrat tento negativní fenomén i v praktických souvislostech v návaznosti na výkon profese advokáta a výkon činnosti bank. Domnívám se, že předestřený cíl této rigorózní práce byl naplněn a že práce přinesla kritická zhodnocení stávající právní úpravy a návrhy de lege ferenda.

Seznam použité literatury a pramenů

Literatura:

1. BAKEŠ, Milan, Marie KARFÍKOVÁ, Petr KOTÁB, Hana MARKOVÁ, Radim BOHÁČ, Petr NOVOTNÝ, Michal KOHAJDA a Pavlína VONDRÁČKOVÁ. *Finanční právo*. 6. upr. vyd. Praha: C. H. Beck, 2012, 519 s. ISBN 978-80-7400-440-7.
2. BUDKA, Ivan, Vratislav DVOŘÁK a Vladimír ZIMMEL. Zisk produkovaný organizovaným zločinem, jeho legalizace a opatření proti legalizaci výnosů z trestné činnosti. *Kriminalistika*. 2000, s. 273-283. ISSN 1210-9150.
3. CIHLÁŘOVÁ, Ivana. Advokátní mlčenlivost versus oznamovací povinnost – zpráva z odborného panelu ČAK a WJA. *Bulletin advokacie*. 2011, roč. 2011, č. 11, s. 12-14. ISSN 1210-6348.
4. DE VRIES Sybe, Ulf BERNITZ, Stephen WEATHERILL. *The EU Charter of Fundamental rights as a binding Instrument: Five years old and growing*. 1. vyd. Portland: Hart Publishing Ltd, 2015, 416 s. ISBN: 978-1-78225-824-7.
5. DVOŘÁK, Petr. *Bankovníctví pro bankéře a klienty*. 3. přeprac. a rozš. vyd. Praha: Linde, 2005, 681 s. ISBN 80-7201-515-x.
6. GILMORE, C. William. *The evolution of international measures to counter money laundering and the financing of terrorism*. Vyd. 3. Council of Europe Publishing, 2004, 422 s. ISBN 978-92-871-7070.
7. GÖRG, Sabine. *Geldwäschebezogene Terrorismusbekämpfung*. Vyd. 1. Frankfurt am Main: Petr Lang Internationaler Verlag der Wissenschaften, 2010, 306 s. ISBN 978-3-631-61318-4.
8. INDRUCHOVÁ, Eva. Z judikatury ESLP: Povinnost advokátů oznamovat podezření z praní špinavých peněz nepředstavuje nepřiměřený zásah do povinnosti mlčenlivosti. *Bulletin advokacie*. 2013, roč. 2013, č. 3, s. 42-43. ISSN 1210-6348.
9. KNAPP, Viktor. *Teorie práva*. Vyd. 1. Praha: Beck, 1995, 247 s. ISBN 80-7179-028-1.
10. KRÁL, Richard. *Směrnice EU z pohledu jejich transpozice a vnitrostátních účinků*. Vyd. 1. V Praze: C.H. Beck, 2014, 308 s. ISBN 978-80-7400-282-3.
11. KRÄMER, Gregor. *Die Bekämpfung von Geldwäsche und Terrorismusfinanzierung. Die Tätigkeit der FAFT als internationaler Standardsetter*. Vyd. 1. Baden- Baden: Nomos Verlagsgesellschaft, 2008, 471 s. ISBN 978-3832931865.
12. KUNZ, Jens. SCHIRMER, Matthias. 4. EU- Geldwäsche- RL: Auswirkungen auf Unternehmen, Banken und Berater. *Betriebs Berater*. Roč. 2015 č. 41., s. 2435-2442. ISSN: 0340-7918.

13. KYNCL, Libor, Jaroslav BENÁK, Miloslav HRDLIČKA a Petr MRKÝVKA. *Poznej svého klienta: základní zásada finančního práva*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2012, 165 s. ISBN 978-80-210-6085-2.
14. MURPHY C. Cian. *EU Counter-Terrorism Law, Pre-emption and the Rule of Law*. Vyd. 1. Hart Publishing Ltd, 2012, 274 s. ISBN 978-1849461351.
15. NOVÁKOVÁ, Jana, Veronika BÍLKOVÁ a Pavel ŠTURMA. *Mezinárodní a evropské instrumenty proti terorismu a organizovanému zločinu*. 1. vyd. Praha: Beck, 2003, 362 s. ISBN 80-7179-305-1.
16. PEJCHALOVÁ GRÜNVALDOVÁ, Vladimíra a Kamila HÁJÍČKOVÁ. Problematika domovních prohlídek advokátních kanceláří ve světle evropské judikatury. *Bulletin advokacie*. 2014, roč. 2014, č. 4, s. 19-25. ISSN 1210-6348.
17. POLÁK, Přemysl. Europeizace skutkové podstaty praní peněz. *Acta Universitatis Carolinae.Iuridica*. 2007, roč. 2007, č. 1, s. 107-120. ISSN 0323-0619.
18. POWIS, Robert. *Jak se perou špinavé peníze*. Vyd. 1. Chicago, USA: Probus Publishing Company, 1992, 258 s. ISBN 80-85605-32-5.
19. QUEDENFELD, Rüdiger. *Handbuch Bekämpfung der Geldwäsche und Wirtschaftskriminalität*. 3. vyd. Berlin: Erich Schmidt Verlag GmbH & Co. KG., 2013, 528 s. ISBN 978-3-503-06065-8.
20. SHEPHERD, Kevin. Guardians at the gate: The Gatekeeper initiative and the risk-based approach for transactional lawyers. *Real Property, Trust and Estate Law Journal*. Columbia: American Bar Association. 2009, s. 607-671. ISSN 2159-4538.
21. SVOBODA, Pavel. *Úvod do evropského práva*. 5. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2013, 412 s. ISBN 978-80-7400-488-9.
22. TOMÁŠEK, Michal, Harald Christian SCHEU, Jaroslav FENYK, Tomáš GRÍVNA a Jiří HERCZEG. *Europeizace trestního práva*. Praha: Linde, 2009, 459 s. ISBN 978-80-7201-737-9.
23. TOMÁŠEK, Michal, Vladimír TÝČ, Irena PELIKÁNOVÁ, Tereza KUNERTOVÁ, Lenka PÍTROVÁ, Martin SMOLEK, Jiří MALENOVSKÝ, Filip KŘEPELKA a David SEHNÁLEK. *Právo Evropské unie*. Vyd. 1. Praha: Leges, 2013, 494 s. ISBN 978-80-87576-53-3.
24. TOMÁŠEK, Michal. *Bankovníctví jednotného vnitřního trhu Evropské unie*. Vyd. 1. V Praze: Linde Praha a.s. – Právnícké a ekonomické nakladatelství a knihkupectví Bohumily Hořínkové a Jana Tuláčka, 1997, 516 s. ISBN 80-7201-052-2.
25. ZAHRADNÍK, Petr. *Vstup do Evropské unie. Přínosy a náklady konvergence*. Vyd. 1. V Praze: C.H. Beck, 2003, 364 s. ISBN 8071794724.

Elektronické zdroje:

1. BAKEŠ, Milan. Legalizace výnosů z trestné činnosti a advokátní mlčenlivost. *Bulletin advokacie*, roč. 1998, č. 3. [online]. 2016. [cit. 2016-01-14]. Dostupné z WWW: http://www.cak.cz/assets/files/178/BA_98_03.pdf.
2. Basilejský výbor pro bankovní dohled [online]. 2015. [cit. 2015-12-03] Ochrana bankovního systému před jeho zneužitím pro praní peněz. Dostupné z WWW: <http://www.bis.org/publ/bcbsc137.pdf>.
3. BENDOVÁ MARUŠKOVÁ, Jana. Přesah rozsudku Michaud: ESLP jako záchranné lano ochrany lidských práv. *Bulletin advokacie* [online]. 2013. [cit. 2016-01-03]. Dostupné z WWW: <http://www.bulletin-advokacie.cz/presah-rozsudku-michaud-eslp-jako-zachranne-lano-ochrany-lidskych-prav?browser=full>.
4. Česká národní banka [online]. 2013. [cit. 2016-01-19] Informace o opatřeních proti legalizaci výnosů z trestné činnosti a financování terorismu (AML/CFT). Dostupné z WWW: https://www.cnb.cz/cs/dohled_financni_trh/vykon_dohledu/upozorneni_pro_verejnost/20131010_opatreni_proti_legaliz_vynosu_trest_cin.html.
5. Česká národní banka [online]. 2015. [cit. 2015-12-03] Basilejský výbor. Dostupné z WWW: https://www.cnb.cz/cs/dohled_financni_trh/vykon_dohledu/mezinarodni_aktivity/basilejsky_vybor.html.
6. Česká televize [online]. 2015. [cit. 2016-01-13] Zákon má whistleblowerům dát ochranu a také je odlišit od udavačů. Dostupné z WWW: <http://www.ceskatelevize.cz/ct24/domaci/1605693-zakon-ma-whistleblowerum-dat-ochranu-a-take-je-odlisit-od-udavacu>.
7. EBA [online]. 2015. [cit. 2015-12-28] About us. Dostupné z WWW: <http://www.eba.europa.eu/about-us?sessionId=ED837DB1B6AC22717A6ADB7E3738D99E>.
8. EIOPA [online]. 2015. [cit. 2015-12-28] About EIOPA. Dostupné z WWW: <https://eiopa.europa.eu/about-eiopa>.
9. ESMA [online]. 2015. [cit. 2015-12-28] About ESMA. Dostupné z WWW: <https://www.esma.europa.eu/about-esma/who-we-are>.
10. European Committee on Crime Problems [online]. 2014. [cit. 2015-12-02] About the European Committee on Crime Problems. Dostupné z WWW: http://www.coe.int/t/DGHL/STANDARDSETTING/CDPC/CDPC_en.asp.
11. Evropská komise [online]. 2012. [cit. 2015-12-03] G7/G8, G20. Dostupné z WWW: http://ec.europa.eu/economy_finance/international/forums/g7_g8_g20/index_en.htm.
12. FAFT [online]. 2012. [cit. 2015-12-05] Financial Action Task Force Mandate (2012-2020). Dostupné z WWW: <http://www.fatf-gafi.org/media/fatf/documents/FINAL%20FATF%20MANDATE%202012-2020.pdf>.

13. FATF [online]. 2012. [cit. 2015-12-11] The FATF Recommendations. Dostupné z WWW: http://www.fatf-gafi.org/media/fatf/documents/recommendations/pdfs/FATF_Recommendations.pdf.
14. FATF [online]. 2015. [cit. 2015-12-03] The forty recommendations of the Financial Action Task Force on Money Laundering 1990. Dostupné z WWW: <http://www.fatf-gafi.org/media/fatf/documents/recommendations/pdfs/FATF%20Recommendations%201990.pdf>.
15. FATF [online]. 2015. [cit. 2015-12-11] FATF Members and Observers. Dostupné z WWW: <http://www.fatf-gafi.org/about/membersandobservers/>.
16. FATF [online]. 2015. [cit. 2015-12-11] Financial Action Task Force on Money Laundering. The forty recommendations. Dostupné z WWW: <http://www.fatf-gafi.org/media/fatf/documents/recommendations/pdfs/FATF%20Recommendations%202003.pdf>.
17. FATF [online]. 2015. [cit. 2015-12-11] High-risk and non-cooperative jurisdictions. Dostupné z WWW: <http://www.fatf-gafi.org/countries/#high-risk>.
18. FATF [online]. 2015. [cit. 2015-12-11] History of the FATF. Dostupné z WWW: <http://www.fatf-gafi.org/about/historyofthefatf/>.
19. FATF [online]. 2015. [cit. 2015-12-11] More about the International Co-operation Review Group (ICRG). Dostupné z WWW: http://www.fatf-gafi.org/publications/high-riskandnon-cooperativejurisdictions/more/moreabouttheinternationalco-operationreviewgroupicrg.html?hf=10&b=0&s=desc%28fatf_releasedate%29.
20. Financial Conduct Authority [online]. 2014. [cit. 2016-01-09] Anti-money laundering annual report 2013/14. Dostupné z WWW: <https://www.fca.org.uk/your-fca/documents/corporate/anti-money-laundering-annual-report-13-14>.
21. Finanční analytický útvar Ministerstva financí [online]. 2012. [cit. 2015-11-30] Historie a základní charakteristika boje proti praní špinavých peněz v České republice. Dostupné z WWW: www.mfcr.cz/assets/cs/media/Stav_Historie-boje-proti-prani-spinavych-penez-v-CR.pdf.
22. HORNÍK, Jiří. *Jen si tak trochu písknout. Verze made in USA*. KŠB [online]. 2012. [cit. 2016-01-13]. Dostupné z WWW: http://www.ksb.cz/cs/novinky-publikace/clanky/1221_jen-si-tak-trochu-pisknout-verze-made-in-usa.
23. HUSTÁK, Zdeněk. *Praní špinavých peněz – Evropská unie zpřísní pravidla*. Epravo.cz [online]. 2013. [cit. 2016-01-09]. Dostupné z WWW: <http://www.epravo.cz/top/clanky/prani-spinavych-penez-evropska-unie-zprisni-pravidla-89572.html>.
24. INDRUCHOVÁ, Eva. Nová směrnice o předcházení využívání finančního systému k praní špinavých peněz. *Bulletin advokacie* [online]. 2015. [cit. 2016-01-02]. Dostupné z WWW: <http://www.bulletin-advokacie.cz/nova-smernice-o-predchazeni-vyuzivani-financniho-systemu-k-prani-spinavych-penez?browser=mobi>.

25. Komise EU [online]. 2011. [cit. 2015-12-28] Závěrečná studie o uplatňování směrnice proti praní peněz. Dostupné z WWW: http://ec.europa.eu/internal_market/company/docs/financial-crime/20110124_study_amld_en.pdf.
26. Ministerstvo financí České republiky [online]. 2013. [cit. 2015-12-11] Doporučení FATF. Dostupné z WWW: www.mfcr.cz/assets/cs/media/Metodika_2013-08-19_Doporuceni-FATF-z-unora-2012_oprava-formtovn.pdf.
27. Ministerstvo financí České republiky [online]. 2013. [cit. 2016-01-17] Odbor 24 - Finanční analytický. Dostupné z WWW: <http://www.mfcr.cz/cs/o-ministerstvu/zakladni-informace/organizacni-struktura/dane-a-cla-sekce-05/odbor-24-financni-analyticky>.
28. Ministerstvo financí České republiky [online]. 2013. [cit. 2016-01-17] Oddělení 2401 - Mezinárodní a právní. Dostupné z WWW: <http://www.mfcr.cz/cs/o-ministerstvu/zakladni-informace/organizacni-struktura/dane-a-cla-sekce-05/odbor-24-financni-analyticky/oddeleni-2401-mezinarodni-a-pravni>.
29. Ministerstvo financí České republiky [online]. 2013. [cit. 2016-01-17] Oddělení 2402 – Analytické. Dostupné z WWW: <http://www.mfcr.cz/cs/o-ministerstvu/zakladni-informace/organizacni-struktura/dane-a-cla-sekce-05/odbor-24-financni-analyticky/oddeleni-2402-analyticke>.
30. Ministerstvo financí České republiky [online]. 2013. [cit. 2016-01-17] Oddělení 2403 – Kontrolní. Dostupné z WWW: <http://www.mfcr.cz/cs/o-ministerstvu/zakladni-informace/organizacni-struktura/dane-a-cla-sekce-05/odbor-24-financni-analyticky/oddeleni-2403-kontrolni>.
31. Ministerstvo financí České republiky [online]. 2013. [cit. 2016-01-17] Oddělení 2404 – Sběr a zpracování dat <http://www.mfcr.cz/cs/o-ministerstvu/zakladni-informace/organizacni-struktura/dane-a-cla-sekce-05/odbor-24-financni-analyticky/oddeleni-2404-sber-a-zpracovani-dat>.
32. Ministerstvo vnitra České republiky [online]. 2015. [cit. 2016-01-18] První krok na cestě ke zřízení centrálního registru účtů. Dostupné z WWW: <http://www.mvcr.cz/clanek/prvni-krok-na-cestě-ke-zřízení-centralního-registru-uctu.aspx>.
33. Policie České republiky [online]. 2015. [cit. 2016-01-19] Co je organizovaný zločin. Dostupné z WWW: <http://www.policie.cz/clanek/co-je-organizovany-zlocin.aspx>.
34. TOMÁŠEK, Michal. *Vybrané aspekty novely směrnice ES proti praní peněz*. Ihned.cz [online]. 2004. [cit. 2015-01-05] Dostupné z WWW: http://ihned.cz/c3-14103630-000000_d-14103630-vybrane-aspekty-novely-smernice-es-proti-prani-penez.
35. Úřad vlády České republiky [online]. 2015. [cit. 2016-01-17] Důvodová zpráva k návrhu zákona o centrální evidenci účtů. Dostupné z WWW: <https://apps.odok.cz/kpl-detail?pid=KORN9XKDLJ34>.
36. Úřad vlády České republiky [online]. 2015. [cit. 2016-01-17] Návrh zákona o centrální evidenci účtů. Dostupné z WWW: <https://apps.odok.cz/kpl-detail?pid=KORN9XKDLJ34>.

37. VANTUCH, Pavel. Mlčenlivost obhájce, zproštění mlčenlivosti a jeho oznamovací povinnost. *Bulletin advokacie* [online]. 2013. [cit. 2016-01-03]. Dostupné z WWW: <http://www.bulletin-advokacie.cz/mlcenlivost-obhajce-zprosteni-mlcenlivosti-a-jeho-oznamovaci-povinnost>.

Právní předpisy a mezinárodní smlouvy:

1. Decreto Legislativo 21 novembre 2007, n. 231.
2. Gesetz über das Aufspüren von Gewinnen aus schweren Straftaten vom 13. August 2008 (BGBl. I S. 1690).
3. Money Laundering Regulations 2007, No. 2155/2007 ze dne 24. 07. 2007.
4. Nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 1781/2006 ze dne 15. listopadu 2006 o informacích o plátcích doprovázejících převody peněžních prostředků. Úřední věstník Evropské unie L 345/1 ze dne 08. 12. 2006.
5. Nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 1889/2005 ze dne 26. října 2005 o kontrolách peněžní hotovosti vstupující do Společenství nebo je opouštějící. Úřední věstník Evropské unie L 309/9 ze dne 25. 11. 2005.
6. Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) 2015/847 ze dne 20. května 2015 o informacích doprovázejících převody peněžních prostředků a o zrušení nařízení (ES) č. 1781/2006. Úřední věstník Evropské unie L 141/ ze dne 05. 06. 2015.
7. Návrh směrnice Evropského parlamentu a Rady o předcházení zneužití finančního systému k praní peněz a financování terorismu 2013/0025 ze dne 05. 02. 2013.
8. Protokol ke Smlouvě o fungování Evropské unie o postavení Dánska.
9. Protokol ke Smlouvě o fungování Evropské unie o postavení Spojeného království a Irsku s ohledem na prostor svobody, bezpečnosti a práva.
10. Real Decreto 304/2014, de prevención del blanqueo de capitales y de la financiación del terrorismo.
11. Sdělení Ministerstva zahraničních věcí č. 33/1997 Sb., Úmluva o praní, vyhledávání, zadržování a konfiskaci výnosů ze zločinu.
12. Směrnice Evropského parlamentu a Rady (EU) 2015/849 ze dne 20. května 2015 o předcházení využívání finančního systému k praní peněz nebo financování terorismu, o změně nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 648/2012 a o zrušení směrnice Evropského parlamentu a Rady 2005/60/ES a směrnice Komise 2006/70/ES. Úřední věstník L 141/73 ze dne 05. 06. 2015, s. 73-117.
13. Směrnice Evropského parlamentu a Rady č. 2001/97/ES ze dne 04. 12. 2001 pozměňující Směrnici Rady č. 91/308/EHS o předcházení zneužití finančního systému k praní peněz ze dne 10. 06. 1991. Úřední věstník Evropských společenství L 344/44 ze dne 28. 12. 2001, s. 76-81.

14. Směrnice Evropského Parlamentu a Rady č. 2005/60/ES ze dne 26. 10. 2005 o předcházení zneužití finančního systému k praní peněz a financování terorismu. Úřední věstník EU L 309/15 ze dne 25. 11. 2005, s. 15-36.
15. Směrnice Komise 2006/70/ES ze dne 01. srpna 2006, kterou se stanoví prováděcí opatření ke směrnici Evropského parlamentu a Rady 2005/60/ES, pokud se jedná o definici „politicky exponovaných osob“ a technická kritéria pro zjednodušené postupy hloubkové kontroly klienta a pro výjimku na základě finanční činnosti vykonávané příležitostně nebo ve velmi omezené míře. Úřední věstník Evropské Unie L 214/29 ze dne 4. 8. 2006, s. 29-34.
16. Směrnice Rady č. 91/308/EHS ze dne 10. 06. 1991 o předcházení zneužití finančního systému k praní peněz ze dne 10. 06. 1991. Úřední věstník Evropských společenství L 166/77 ze dne 28. 06. 1991, s. 153-158.
17. Smlouva o Evropské unii.
18. Smlouva o fungování Evropské unie.
19. Společná akce č. 98/699/SVV ze dne 3. prosince 1998 přijatá Radou na základě článku K.3 Smlouvy o Evropské unii o praní peněz, identifikaci, vysledování, zmrazení, zajištění a propadnutí nástrojů trestné činnosti a výnosů z ní. Úřední věstník Evropských společenství L 333/1 ze dne 9. 12. 1998.
20. Společná akce Rady č. 98/733/SVV ze dne 21. prosince 1998, kterou se stanoví, že účast na zločinném spolčení je v členských státech Evropské unie trestným činem. Úřední věstník Evropských společenství L 351/1, ze dne 29. 12. 1998.
21. Úmluva OSN proti nedovolenému obchodu s omamnými a psychotropními látkami ze dne 20. prosince 1988.
22. Vyhláška č. 163/2014 Sb., o výkonu činnosti bank, spořitelních a úvěrních družstev a obchodníků s cennými papíry.
23. Zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky.
24. Zákon č. 115/2006 Sb., o registrovaném partnerství a o změně některých souvisejících zákonů.
25. Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád).
26. Zákon č. 21/1992 Sb., o bankách.
27. Zákon č. 253/2008 Sb., o některých opatřeních proti legalizaci výnosů z trestné činnosti a financování terorismu.
28. Zákon č. 344/2005 Sb., kterým se mění zákon č. 61/1996 Sb., o některých opatřeních proti legalizaci výnosů z trestné činnosti a o změně a doplnění souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 358/1992 Sb., o notářích a jejich činnosti (notářský řád), ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 284/2004 Sb., kterým se mění zákon č. 61/1996 Sb., o některých opatřeních proti legalizaci výnosů z trestné činnosti a o změně a doplnění souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony.

29. Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník.
30. Zákon č. 6/1993 Sb., o České národní bance.
31. Zákon č. 69/2006 Sb., o provádění mezinárodních sankcí.
32. Zákon č. 85/1996 Sb., o advokacii.

Judikatura:

1. Bosphorus Hava Yollari Turizm v. Irsko, rozsudek velkého senátu ESLP ze dne 30. června 2005, stížnost č. 45036/98.
2. Ian William Cowan proti Lé Tresor public, rozsudek senátu Soudního dvora ze dne 02. 02. 1989, rozsudek C-186/87.
3. Michaud proti Francii, rozsudek sedmičlenného senátu ESLP ze dne 06. 12. 2012, stížnost č. 12323/11, bod 112 až 116.
4. Nttonik Anonymi Etaireia Emporias H/Y, Logismikou kai Parochis Ypiresion Michanografisis, Ionannis Michail Pikoulas proti Epitropi Kafalaiagoras, rozsudek pětičlenného senátu Soudního dvora ze dne 05.07 2007, rozsudek C-430/05, bod 54.
5. Ordre des barreaux francophones et germanophone, Ordre français des avocats du barreau de Bruxelles, Ordre des barreaux flamands, Ordre néerlandais des avocats du barreau de Bruxelles proti Radě EU, rozsudek velkého senátu Soudního dvora ze dne 26. 06. 2007, rozsudek C-305/05, bod 12 a 13.
6. Robert Michal Chmielewski proti Nemzeti Adó- és Vámhivatal Dél-alföldi Regionális Vám- és Pénzügyőri Főigazgatósága, rozsudek pětičlenného senátu Soudního dvora ze dne 16. 07. 2015, rozsudek C-255/14.

Ostatní prameny:

1. Usnesení Představenstva České advokátní komory č. 2/2008 Věstníku, kterým se stanoví podrobnosti o povinnostech advokátů a postupu kontrolní rady České advokátní komory ve vztahu k zákonu o některých opatřeních proti legalizaci výnosů z trestné činnosti a financování terorismu.
2. Zásady o ochraně bankovního systému před jeho zneužitím pro praní peněz.

Abstrakt v českém jazyce

Opatření Evropské unie v oblasti praní peněz

Předkládaná práce je věnována aktuální problematice, a to opatřením v boji proti praní peněz. Práce se zabývá primárně opatřeními přijatými na úrovni Evropské unie, ale vzhledem k tomu, že tato opatření vychází z dokumentů přijatých na úrovni mezinárodní, přináší i jejich krátkou charakteristiku. Práce si klade za cíl provést analýzu dosud přijatých opatření proti praní peněz zejména na úrovni Evropské unie, poukázat na případné nedostatky právní úpravy a rozebrat tento negativní fenomén i v praktických souvislostech v návaznosti na výkon profese advokáta a výkon činnosti bank. Práce přináší kritická zhodnocení stávající právní úpravy a návrhy de lege ferenda.

Abstract in English language

Anti-money laundering measures in EU

The presented thesis is devoted to current issue, namely measures to combat money laundering. The thesis primarily deals with measures adopted at the EU level, but due to the fact that these measures are based on the documents adopted at the international level, the thesis brings their short characteristics as well. The aim of the thesis is to analyze the anti-money laundering measures taken so far particularly at the EU-level, to draw attention on the imperfections of relevant legislation and to analyze this negative phenomenon in the practical context in relation to the profession of lawyer and the activities of banks. The thesis brings a critical evaluation of existing legislation and proposals *de lege ferenda*.

Resumé

Anti-money laundering measures in EU

This thesis is devoted to EU measures against money laundering. After the brief introduction, the thesis in its second chapter deals with the systematic inclusion of the issue in the system of European law, the third chapter deals with the definition of basic terminology and the fourth chapter analyzes the process of money laundering. The fifth and sixth chapter is focused on the specific measures taken at European Union level, and with regard to their inspiration by the documents adopted at international level, these chapters bring a brief characterization of these documents as well.

Among the international documents, the greatest emphasis is placed on so-called FATF Forty Recommendations, which represent major international document. Among the documents adopted at EU level, the recently adopted directive on money laundering is foremost analyzed. Its individual provisions are compared with the previous legislation, the thesis tries to provide basic overview of the key areas of regulation and in the relevant areas the thesis provides comparison with legislation in other EU Member States. The various positive and negative aspects are outlined and in some areas the methods how to transpose the duties into national law are suggested.

With regard to its recommended extent, the thesis does not address in a greater extent the analysis of Czech legislation against money laundering, this issue is only briefly mentioned in connection with the exercise of the profession of lawyer and the role of the Ministry of Finance and the Czech National Bank in combating money laundering.

In the seventh chapter, the thesis deals with professional secrecy of a lawyer and its affection by the measures against money laundering. To put the issue to a specific level, the relevant case law is also presented.

In the eighth chapter, a critical assessment of the proposed new measure within the Czech Republic, the central register of accounts, is included as a part of the thesis. Certain problematic aspects of this measure are outlined.

The ninth chapter of this thesis presents a practical insight into the issue, where the actual process of control of clients exercised by banks is analyzed. The chapter also describes the potential misconduct of obliged persons in relation to the fulfillment of duties laid down by legislation against money laundering.

Klíčová slova

Praní peněz, směrnice proti praní peněz, spolupráce v trestních věcech.

Key words

Money laundering, Anti-Money Laundering Directive, Cooperation in criminal matters.